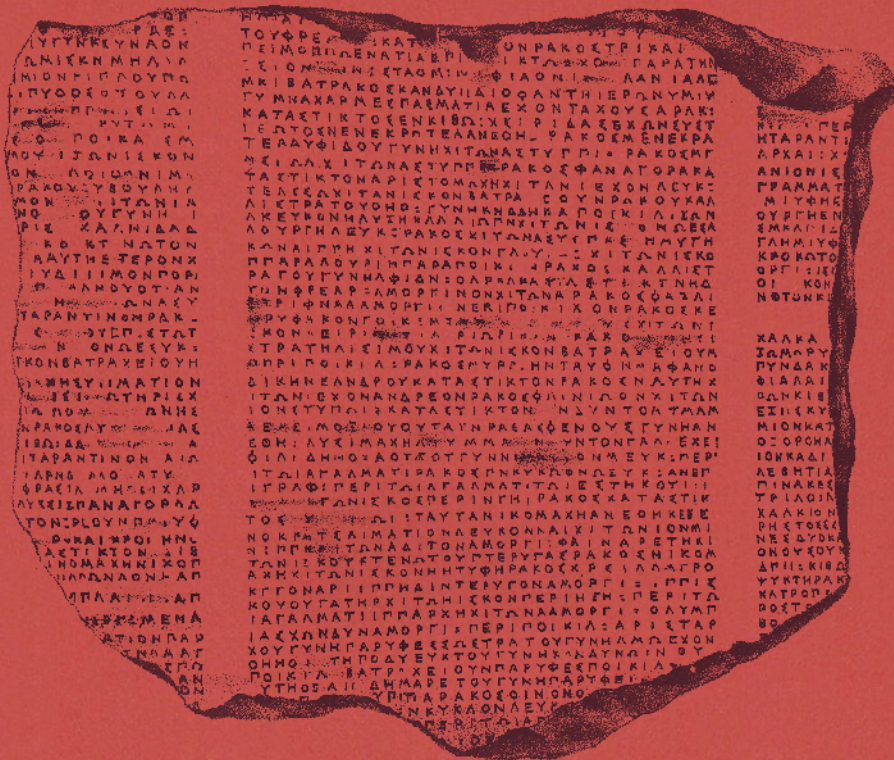

Οἱ λατρεῖες τῆς Ἀκροπόλεως
Συλλογὴ φιλολογικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΑ Ε. ΜΑΛΟΥΧΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ 2024

Οἱ λατρεῖες τῆς Ἀκροπόλεως
Συλλογή φιλολογικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν

ISBN: 978-618-5459-14-7

Οἱ λατρεῖες τῆς Ἀκροπόλεως
Συλλογή φιλολογικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΑ Ε. ΜΑΛΟΥΧΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	9
Βραχυγραφίες	11
Θεότητες και ήρωες	
Άθηνά (άρ. 1-191)	13
Έργάνη (άρ. 1-14)	13
Νίκη (άρ. 15/6-50)	16
Παρθένος (άρ. 51-56)	23
Πολιάς (άρ. 57-165)	24
Πρόμαχος (άρ. 166-176)	49
Ύγεια (άρ. 177-191)	51
Αιγέυς (άρ. 192-193)	53
Αίδους βωμός (άρ. 194-198)	54
Άνεμοι (άρ. 199)	55
Άντέρως (άρ. 200)	55
Απόλλων Άγνιεύς (άρ. 201)	55
Άρτεμις (άρ. 202-211)	56
Βραυρωνία (άρ. 206-209)	56
Έπιπυργιδία	59
Κολαινίς (άρ. 210)	59
Λευκοφρύνη(;) (άρ. 211)	59
Άφροδίτη Πάνδημος (άρ. 212-227)	60
Βλαύτη (άρ. 228)	64
Βούτης (άρ. 229-232)	64
Γή (άρ. 233-247)	65
Καρποφόρος (άρ. 234-235)	65
Κουροτρόφος (άρ. 236-247)	66
Δαίμων Άγαθός (άρ. 248-249)	68
Δημήτηρ (άρ. 250/1-265)	68
και Κόρη (άρ. 251-253)	68
Χλόη, Εὐχλόη (άρ. 254/5-264)	68
Άχαιά(;) (άρ. 265)	71

Δημοκρατία (άρ. 266)	71
Διώνη (άρ. 267-270)	71
Ἐκάτη Ἐπιπυργιδία (άρ. 271)	72
Ἐρεχθεύς (άρ. 272-299)	72
Ἐριχθόνιος (άρ. 300-313)	77
Ἐρμῆς (άρ. 314-323)	79
ἀμύητος (άρ. 321)	80
Προπύλαιος (άρ. 322-323)	81
Ἑστία (άρ. 324-325)	81
Ζεὺς (άρ. 326-367)	82
Ἔρκειος (άρ. 331)	83
Καταιβάτης (άρ. 332-333)	83
Μοιραγέτης (άρ. 334)	83
Νάιος (άρ. 335-336)	83
Ὀλύμπιος(;) (άρ. 337)	84
Πολιεύς, Διπόλεια (άρ. 338-363)	84
Ἕπατος (άρ. 364-366)	89
Φίλιος (άρ. 367)	89
Ἕφαιστος (άρ. 368-369/70)	90
θεοὶ πάντες (άρ. 371)	90
θηρχόου βωμός (άρ. 372-373)	90
Κέκροψ (άρ. 374-387)	91
Λήθη (άρ. 388)	94
Μοῖραι (άρ. 389)	95
Μοῦσαι (άρ. 390)	95
Πανδίων (άρ. 391-404)	95
Πάνδροσος (άρ. 405-419)	99
Πειθώ (άρ. 420-421)	102
Ποσειδών (άρ. 422-456)	103
Τύχη Ἀγαθή	109
Χάριτες (άρ. 457-463)	109
Κατάλογος τῶν ἐπιγραφῶν	111

Εισαγωγή

Ἴκετο δ' ἔς Μαραθῶνα καὶ εὐρυάγειαν Ἀθήνην,

δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον

Ὅμ. Ὀδ. η 80-81

Ἡ παρούσα ἐργασία ἀποτελεῖ συλλογὴ τῶν ἀρχαίων γραπτῶν μαρτυριῶν γιὰ τὶς θεότητες, τοὺς ἥρωες καὶ τὶς ἡρώϊνες ποὺ λατρεύονταν¹ στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν καὶ στὸν ἀμέσως ὑπ' αὐτὴν χώρο. Δὲν περιελήφθησαν οἱ ἀπειράριθμες μαρτυρίες τῆς κύριας λατρείας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς Ἀθηνᾶς (Παλλάδος) ἀορίστως· ἡ συλλογὴ ἐπικεντρώνεται στὶς ἐκφάνσεις τῆς θεότητος ὡς Ἐργάνης, Νίκης, Παρθένου, Πολιάδος, Προμάχου, Ὑγείας. Μαρτυρίες ποὺ ἀφοροῦν στὰ μεγάλα ναϊκὰ οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως (Παρθενῶνα, ἀρχαίον νεῶν, Ἐκατόμπεδον, Ὀπισθόδομον, Προπύλαια) δὲν ἔχουν περιληφθεῖ.

Ἡ συλλογὴ τῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων στηρίχθηκε κυρίως στὸ μνημειῶδες ἔργο τῶν Otto Iahn καὶ Adolfus Michaelis, *Arx Athenarum a Pausania descripta*, Bonnæ 1901. Γιὰ τὴν συμπλήρωση τῶν πηγῶν ἀνέτρεξα σὲ σχετικὲς μονογραφίες, ὅπως τοῦ Ν. Μ. Κοντολέοντος, *Τὸ Ἐρέχθειον ὡς οἰκοδόμημα χθονίας λατρείας*, ΒΑΕ ἀρ. 29, ἐν Ἀθήναις 1949, τοῦ Β. Holtzmann, *L'Acropole d'Athènes: monuments, cultes et histoire du sanctuaire d'Athens Polias*, Paris 2003, καὶ εἰδικὰ ἄρθρα. Οἱ βιβλιογραφικὲς παραπομπὲς δίδονται σὲ ὑποσημείωση στὴν οἰκεία θέση τους.

Ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες περὶ τῶν λατρειῶν στὴν Ἀκρόπολη δὲν παρέχουν μόνον οἱ ἀναθηματικὲς ἐπιγραφὲς καὶ οἱ ἱεροὶ νόμοι ἢ τὰ ψηφίσματα περὶ *ιερῶν πραγμάτων*. Ἡ Ἀκρόπολη καὶ ὁ ἀμέσως ὑπ' αὐτὴν χώρος ὑπῆρξαν καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς ἀρχαιότητος τὸ λατρευτικὸ κέντρο τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Διατηρήθηκε ὅμως ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ζωντανὸς ὁ ἀπόηχος τοῦ πολιτικοῦ κέντρου, τὸ ὁποῖο ἦταν ἡ Ἀκρόπολη στοὺς πρώιμους χρόνους καὶ μέχρι τὰ Μηδικά. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἴδρυναν ἐκεῖ κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους σημαντικώτατες ἐπιγραφὲς δημοσίου χαρακτῆρος· συνθήκες συμμαχίας τῆς πόλεως μὲ ξένες πόλεις· *λόγους* περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἱερῶν χρημάτων, λ.χ. *λόγους* τῶν Ἑλληνοταμιῶν, *λόγους* τῶν λογιστῶν περὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων ποὺ ἔλαβε ὡς δάνειο τὸ δημόσιο (IG I³ 369, 426/5-423/2 π.Χ.), *λόγους* τῶν ἐπιστατῶν καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος γιὰ τὰ ἔργα στὸ Ἐρέχθειον (IG I³ 476, 408/7), *λόγους* τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς, τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, *λόγους* τῶν ἐπιστατῶν τοῦ Βραυρωνίου, ἀλλὰ καὶ τιμητικὰ ψηφίσματα.

Οἱ ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες συγκεντρώθηκαν κατόπιν συστηματικῆς ἀποδελτιώσεως τῶν τόμων τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν τῶν *Inscriptiones Graecae*, τοῦ *Supplementum Epigraphicum*

¹ Ἡ σύνταξη τοῦ ἔργου ἐγίνε στὰ πλαίσια τῆς ἐργασίας μου ὡς ἐρευνήτριας στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, προκειμένου νὰ περιληφθεῖ σὲ συλλογικὴ ἐκδόσή της περὶ τῶν λατρειῶν τῆς Ἀττικῆς. Γιὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μου ἡ ἐκδόση αὐτὴ ματαιώθηκε. Ἡ ἀναρτώμενη μορφή εἶναι προϊόν ἐπανελέγχου τῶν λημμάτων καὶ ἀναγκαίων κατὰ περίπτωσιν ἀλλαγῶν καὶ τροποποιήσεων. Θὰ ἀκολουθήσει καὶ ἐντυπὴ ἐκδόση.

1. Ἡ αὐτοκρατορικὴ λατρεία εἶναι ἐκτὸς τῶν στόχων τῆς συλλογῆς.

Graecum και άλλων συγκεντρωτικών εκδόσεων, και κατόπιν έρευνας στις εκδόσεις και στο ηλεκτρονικό αρχείο του *Αρχείου Μνημείων τών Αθηνών και τής Αττικής (ΑΡΜΑ)*. Έγινε συστηματική χρήση του άδημοσιεύτου αναλυτικού *Καταλόγου τών έπιγραφών τής Ακροπόλεως* που συνέταξε ό Ά. Π. Ματθαίου με την συνεργασία ομάδος έρευνητών² επίσης, του *Συνοπτικού Καταλόγου* που έξεδόθη τό 2017.³

Στόν κατάλογο οι έπιγραφές πλην τής βιβλιογραφικής παραπομπής, συνοδεύονται από σύντομες πληροφορίες σχετικά με τό είδος και την χρονολόγησή τους· στις περιπτώσεις που ή έπιγραφή έχει και τοπογραφική άξία, σημειώνεται συνοπτικά ό τόπος εύρέσεως και ό τόπος φυλάξεώς της. Θα χρειασθεί όμως να ανατρέξει ό έρευνητής στις πρώτες εκδόσεις τών έπιγραφών και κυρίως στις παλαιότερες, του Κ. Σ. Πιττάκη, του Σ. Ά. Κουμανούδη, του Π. Καββαδία, του Η. G. Lolling, έάν θέλει να άντληθθεί τόν τόπο και τις συνθήκες εύρέσεως τών έπιγραφών.⁵ Νεώτερη βιβλιογραφία δίδεται μόνο κατά περίπτωσιν και έπιλεκτικώς, διότι ό στόχος τής έργασίας δέν είναι ή έξαντλητική μνεία της, ή όποία συνεχώς αύξάνεται, αλλά ή κατά τό δυνατόν πλήρης συλλογή και ή προβολή τών αυθεντικών πηγών.

Οι γραπτές μαρτυρίες παρουσιάζονται άλφαβητικά, κατά τό όνομα τής θεότητας (βλ. τά Περιεχόμενα), και ύπό την κάθε ένότητα, παρουσιάζονται κατά χρονολογική τάξη.

Άπό τις πρωιμότερες έπιγραφές⁶ που περιλαμβάνονται στην συλλογή είναι τό χάραγμα έπι «ροιάς χαλκής» τών μέσων του βου αι. π.Χ. (*IG I³ 544· βλ. τόν άρ. 58*) και μαρτυρεί για τό έπίθετο Πολιόχος τής Αθηνάς. Άπό τις νεώτερες είναι ή έμμετρη έπιγραφή που χαράχθηκε στην βάση του άγάλματος του Έρκουλίου, τών έτών 408-410 μ.Χ. (*IG II² 13284· βλ. τόν άρ. 176*) και μαρτυρεί για την Αθηνά Πρόμαχο.

Θά ήθελα να εύχαριστήσω την Έλληνική Έπιγραφική Έταιρεία που ανέλαβε την έκδοση του παρόντος στην σειρά τών ηλεκτρονικών εκδόσεών της στην ίστοσελίδα της και την τυπογράφο μας Μυρτώ Μπαλή που φρόντισε να αναρτηθεί. Ίδιαιτέρως, όμως εύχαριστώ με όλη μου την καρδιά τόν Άγγελό Π. Ματθαίου για την έπιστημονική, αλλά κυρίως την ήθικη στήριξη.

Γεωργία Μαλούχου

Όκτ. 2024

2. Συνεργάτες: Γ. Ε. Μαλούχου, Μ. Kreeb, Άθ. Άλ. Θέμος, Μ. Διακουμάκου. Ό Κατάλογος όλοκληρώθηκε και παρεδόθη στην Έπιτροπή Συντηρήσεως τών μνημείων τής Ακροπόλεως τό 1992.

3. Γ. Ε. Μαλούχου – Ά. Π. Ματθαίου, *Συνοπτικός Κατάλογος τών έπιγραφών τής Ακροπόλεως, (Έπιγραφικόν Πιπτάκιον άρ. 2)*, Αθήναι 2017.

4. Η άρχαιολογική μορφή τών άρχαϊκών άναθημάτων τής Ακροπόλεως παρουσιάζεται και συζητείται στο μνημειώδες έργο του Α. Ε. Raubitschek (σε συνεργασία με την L. Η. Jeffery), *Dedications from the Athenian Akropolis. A catalogue of the inscriptions of the sixth and fifth centuries B. C.*, Cambridge, Mass. 1949, στο όποιο και παραπέμπεται ό άναγνώστης.

5. Τις πρώτες εκδόσεις μπορεί να άναζητήσει κανείς στην παρεχόμενη βιβλιογραφική ταύτιση. Είναι εύτυχές ότι στην νέα, τρίτη, έκδοση τών Αττικών μετευκλειδίων έπιγραφών (*IG II³*), έν άντιθέσει με τις παλαιότερες, μπορεί να βρει κανείς τις παραπομπές στις πρώτες εκδόσεις τών έπιγραφών.

6. Σημαντικός άριθμός έπιγραφών τών πρό τών Περσικών πολέμων χρόνων, έπι άγγείων, χαλκωμάτων και λίθων, άποκαλύφθηκε κατά τις άνασκαφές τής Ακροπόλεως τών έτών 1886-1888, στην λεγομένη *περσική έπίχωση* («*Perserschutt*»). Όρισμένες έξ αυτών έξεδόθησαν στα *Supplementa* τής πρώτης έκδόσεως τών προευκλειδίων Αττικών έπιγραφών (*IG Is.*) έξ άπογραφών του Lolling· όσες μεταφέρθηκαν στο Έπιγραφικό Μουσείο δημοσίευσε ό ίδιος στο έργο του *Κατάλογος του έν Αθήναις Έπιγραφικού Μουσείου εκδιδόμενος ύπό τής Αρχαιολογικής Έταιρείας*, τόμ. Α΄. Έπιγραφαί έν τής Ακροπόλεως, τεύχ. Α΄. Αρχαϊκά άναθηματικά έπιγραφαί, έν Αθήναις 1899 (έξεδόθη 5 χρόνια μετά τόν θάνατό του με την έπιμέλεια του P. Wolters).

7. Βλ. Η. G. Lolling – P. Wolters, *Κατάλογος του έν Αθήναις Έπιγραφικού Μουσείου*, άρ. XX.

Βραχυγραφίες

<i>AΔ</i>	<i>Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον</i>
<i>AE</i>	<i>Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς</i>
<i>Agora XV</i>	B. D. Meritt, J. S. Traill, <i>Inscriptions. The Athenian Councillors, The Athenian Agora XV</i> , Princeton, N. J. 1974.
<i>Agora XVI</i>	A. G. Woodhead, <i>Inscriptions. The Decrees, The Athenian Agora XVI</i> , Princeton, N. J. 1997.
<i>Agora XIX</i>	G. V. Lalonde, M. K. Langdon, M. B. Walbank, <i>Inscriptions. Horoi, Poletai Records, Leases of Public Lands. The Athenian Agora XIX</i> , Princeton, N. J. 1991.
<i>APMA 3.A</i>	Γ. Ε. Μαλούχου, <i>APMA 3</i> (1998), Μέρος Α: Κ. Σ. Pittakys, <i>L'ancienne Athènes, ou la description des antiquités d'Athènes et de ses environs</i> , Athènes 1835. Εύρετήριο, 244 σσ.
<i>APMA 5</i>	Γ. Ε. Μαλούχου, <i>APMA 5</i> (2010): <i>Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική</i> . Εύρετήρια περιόδου πρώτης 1837-1860, 630 σσ.
<i>AVI</i>	Attic Vase Inscriptions / Attische Vasenschriften - www.avi.unibas.ch
Byrne, <i>RCA</i>	S. Byrne, <i>Roman citizens of Athens</i> , (<i>Studia Hellenistica</i> 40), Peeters 2003.
<i>CEG</i>	<i>Carmina Epigraphica Graeca</i> , ed. P. A. Hansen, vol. 1, 2 (Berolini, Novi Eboraci 1983, 1989).
<i>DAA</i>	A. E. Raubitschek (σὲ συνεργασία μὲ τὴν L. H. Jeffery), <i>Dedications from the Athenian Akropolis. A catalogue of the inscriptions of the sixth and fifth centuries B. C.</i> , Cambridge, Mass. 1949.
<i>DNO</i>	<i>Der neue Overbeck. Die antiken Schriftquellen zu den bildenden Künsten der Griechen</i> . Berlin 2014.
<i>EBGR</i>	Epigraphic Bulletin for Greek Religion (σπὸ περιοδ. <i>Kernos</i>).
<i>EM</i>	Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο.
<i>FHG</i>	<i>Fragmenta Historicorum Graecorum</i> I-V, ed. C. Müller, Parisiis 1841-1870.
<i>FGrH</i>	<i>Die Fragmente der griechischen Historiker</i> , ed. F. Jacoby. Teile 1-2, Berlin 1923-1930. Teil 3. Leiden 1940-1958.
Harris, <i>Treasures</i>	D. Harris, <i>The Treasures of the Parthenon and Erechtheion</i> , Oxford 1995.
<i>IG</i>	<i>Inscriptiones Graecae</i> .

- IEleusis* K. Clinton, *Eleusis, the Inscriptions on Stone. Documents of the Sanctuary of the Two Goddesses and Public Documents of the Deme*. Athens 2005-2009.
- Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum* Otto Iahn – Adolfus Michaelis, *Arx Athenarum a Pausania descripta*, Bonnae 1901.
- Κοντολέων, *Τὸ Ἐρέχθειον* N. Μ. Κοντολέοντος, *Τὸ Ἐρέχθειον ὡς οἰκοδόμημα χθονίας λατρείας*, ΒΑΕ ἄρ. 29, ἐν Ἀθήναις 1949.
- Linders, *Studies* T. Linders, *Studies in the Treasure Records of Artemis Brauronia Found in Athens*, Stockholm 1972.
- ΜΑ Μουσείο Ἀκροπόλεως. Εὐρετήριο.
- M-L R. Meiggs, D. Lewis, *A Selection of Greek Historical Inscriptions to the end of the fifth century BC. Revised edition*, Oxford 1989.
- Osborne – Rhodes, *GHI* R. Osborne – P. J. Rhodes, *Greek Historical Inscriptions 478-404 BC*, Oxford 2017.
- Parker, *Athenian Religion* R. Parker, *Athenian Religion. A History*, Oxford 1996.
- Parker, *Polytheism* R. Parker, *Polytheism and Society at Athens*, Oxford 2007.
- Pittakys, *L'anc. Ath.* K. S. Pittakys, *L'ancienne Athènes ou la description des antiquités d'Athènes et ses environs*, Athènes 1835.
- SEG *Supplementum Epigraphicum Graecum* (1923-).
- Συνοπικὸς Κατάλογος* Γ. Ε. Μαλούχου – Ἄ. Π. Ματθαίου, *Συνοπικὸς Κατάλογος τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀκροπόλεως, (Ἐπιγραφικὸν Πιπτάκιον ἄρ. 2)*, Ἀθήναι 2017.

Ἄθηνᾶ

Ἄθηνᾶ Ἐργάνη, Ὀργάνη⁸

1. Σοφ. *Tragicorum Graecorum Fragmenta* (ed. Radt), F. 844:

βᾶτ' εἰς ὁδὸν δὴ πᾶς ὁ χειρῶναξ λεῶς,
οἷ τὴν Διὸς γοργῶπιν Ἐργάνην στατοῖς
λίκνοισι προστρέπεσθε <καί> παρ' ἄκμονι
τυπάδι βαρεῖα.

Βλ. καὶ Parker, *Polytheism* 465.

2. B. Graef – E. Langlotz, *Die antiken Vasen von der Akropolis zu Athen*, Berlin 1933, ἀρ. 1492· AVI 1687. Ἐπὶ θραυσμάτων μελαμβαφοῦς ἀγγείου. Ἀκρόπολη. ΕΑΜ, Ἀκρ. 2.1492.

[- - -]ς τε Ὀργάνες [Ἄθην]άας.

Πρβλ. Ἡσύχ. ο 1106 (ed. Latte) ἐν λ. Ὀργάνη· ἢ Ἄθηνᾶ, ἦν καὶ Ἐργάνη ἀπὸ τῶν ἔργων λέγουσιν.

(πιθανὴ μαρτυρία)

3. S. D. Lambert, *BSA* 97 (2002) 353-399 (*SEG* 21, 540). Ἡμερολόγιο θυσιῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, στὸ ὅποιο ἔχουν ἀποδοθεῖ πολλά θραύσματα. 410/9-405/4, 403/2-400/399 π.Χ.

frg. 3.12-13

[Ἄθην]αίαι

[ΔΗ] [Ἐργάν]ηι οἷς

4. *IG* II³ 4, 1358 (*IG* II² 4318). Βάση ἀναθήματος. Α' ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Δ. τοῦ Παρθενῶνος. MA 13191.

[Ἄθην]αῖι Ἐργά]νηι Πολιάδι ἀνέθηκε
- - - - -κίνο καὶ ἡ γυνὴ καὶ οἱ παῖδες.
vacat 0,035

- 3 [- ∪ ∪ - δ]ώρων, θεὰ Ἐργάνη, εὐξάμενός σοι
[- ∪ ∪ - ∪]μένης στήσεν ἄγαλμα τόδε.

8. Βλ. Jahn–Michaelis, *Arx Athenarum* 125. Νεώτ. βιβλιογραφία: V. Consoli, *Atena Ergane*, *ASAA* 82 (2004) [2006], 31-60 (*EBGR* 2004, 49)· J. M. Müller, "...weihte es der Athena..." Basen von Weihgeschenken für Athena auf der nachklassischen Akropolis, στὸν τόμο *Die Akropolis von Athen im Hellenismus und in der römischen Kaiserzeit*, R. Krumeich – C. Witschel (eds.), Wiesbaden 2010, 163-167· Fr. Giovagnorio, *Athena Ergane* sull' Acropoli di Atene. Analisi delle testimonianze epigrafiche, στὸν τόμο *Munus Letitiae. Studi miscellanei offerti a Maria Letizia Lazzarini*, Fr. Camia, L. Del Monaco, M. Nocita (eds.), (*Colana Studi e Ricerche* 70, 2018), II, 43-59.

5. *IG II³ 4, 1364 (IG I² 561)*. Βάση ἀναθήματος. Μέσα 4ου αἰ. π.Χ. «Erganeterasse» (Lolling, *IG I suppl.* p. 205, 371²⁷¹). EM 6305.

- - - - -
[Ἀ]χαρνέως θυγάτη[ρ]
Ἀθηναῖαι Ἔργανει
ἀνέθηκεν.

1 [Ἀ]χαρνέος *IG II³ 4*.

6. *IG II³ 4, 1369 (IG II² 4328)*. Βάση ἀναθήματος. Μέσα 4ου αἰ. π.Χ. Ἀκρόπολη, Α. τοῦ Ἐρεχθείου. EM 8751.

[Ἡ]δ[ύ]λη Εὐφο[νος]
[Ἀθ]ηναῖ Ἐργά[νη].

7. *IG II³ 4, 1370*. Δύο τμήματα βάσεως ἀναθήματος. Μέσα 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκαν στὴν Ἀρχαία Ἀγορὰ σὲ β' χρήση. Ἀρχ. Ἀγορὰ (ἀρ. εὐρ. I 7007, I 1732).

Ναυσίμα[χο]ς Τεισικλέος
Ἀναγυράσιος τῆι Ἀθηναῖαι
τῆι Ἐργάνηι ἀνέθηκε ἀπαρ-
χήν.

8. *IG II³ 4, 1371 (IG II² 4329)*. Τμήμα βάσεως ἀναθήματος. Μέσα 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Δ. τοῦ Παρθενῶνος. EM 9003.

[Εὐκ]τήμων
[....]κλέους
[....]αῖος
[Ἀθ]ηναῖαι
5 [Ἐρ]γάνει
[ἀ]νέθηκεν.

9. Λυκοῦργ. (ed. Conomis) 6, F. 22:

Ἡραοστ. s.v. Ὑγία Ἀθηναῖ. Λυκοῦργος ἐν τῷ Περὶ τῆς ἱερείας. ἔστι δὲ ἐπώνυμον τῆς Ἀθηναῖς· καὶ γὰρ Ὑγία καλεῖται καὶ Νίκη καὶ Ἴππία καὶ Ἐργάνη.

10. *IG II³ 4, 1377 (IG II² 4334)*. Βάση ἀναθήματος, στὴν ὁποία ἀναγράφεται ἕμμετρο ἐπίγραμμα. Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε ΝΔ. τοῦ Παρθενῶνος. EM 8804.

χερσί τε καὶ τέχ[ν]αις ἔργων
τόλμαις τε δικαίαις, /
θρεψαμένη τέκνων γεν[ε]ὰν
ἀνέθηκε Μέλιννα /
5 σοὶ τήνδε μνήμην, θεὰ Ἐργάνη,

ῶν ἐπόνησεν /
μοῖραν ἀπαρξαμένη κτεάνων,
τιμῶσα χάριν σήν.

11. *IG II³ 4, 1380 (IG II² 4338)*. *II*: Ἀνάθεση στὴν Ἀθηνᾶ Ἐργάνη. *I, II*: Β΄ ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. (ἡ ἐπιγραφή *II* ἀναγράφηκε λίγο μετὰ τὴν *I*). Βρέθηκε ΝΑ. τοῦ Ἐρεχθείου. EM 8752.

II - - - - -ς ὑπὲρ τ- - - - -
I [- - - Π]αναθηναίοι[ς - - -]
II [Ἀθηνᾶι τ]εῖ [Ἐ]ργάνει ἀνέθηκ[εν].

II Θὰ ἔπρεπε νὰ συμπληρωθεῖ [τεῖ Ἀθηνᾶι], πρβλ. τὶς ἐπιγραφές ἀρ. 7 καὶ 12. (Α. Π. Ματθαίου).

12. *IG II³ 4, 641 (IG II² 2939=4339)*. Βάση ἀναθήματος. 350-300 π.Χ. Ἀκρόπολη ἢ Ν. κλιτύς. EM 8992.

[Β]άχχιος τῆι Ἀθην[ᾶι]
τεῖ Ὀργάνηι ἀπαρχὴν
ἀνέθηκεν στεφανω-
θεῖς ὑπὸ τῶν θιασωτῶ[ν].

13. Πλούτ. *Ἡθ.* (ed. Fowler), *Πολιτικά παραγγέλματα* 802B:

ὥσπερ Ἀθήνησιν ἀρχιτεκτόνων ποτὲ δυεῖν ἐξεταζομένων πρὸς δημόσιον ἔργον ὁ μὲν αἰμίλος καὶ κομφὸς εἰπεῖν λόγον τινὰ διελθὼν περὶ τῆς κατασκευῆς μεμελετημένον ἐκίνησε τὸν δῆμον, ὁ δὲ βελτίων τῆ τέχνῃ λέγειν δ' ἀδύνατος, παρελθὼν εἰς μέσον εἶπεν "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὗτος εἶρηκεν, ἐγὼ ποιήσω." τὴν γὰρ Ἐργάνην οὗτοι μόνον θεραπεύουσιν, ὡς φησι Σοφοκλῆς, οἱ "παρ' ἄκμονι τυπάδι βαρεῖα" καὶ πληγαῖς ὑπακούουσιν ὕλην ἄψυχον δημιουργοῦντες,⁹ ὁ δὲ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Βουλαίας Θέμιδος... προφήτης, ἐνὶ χρώμενος ὀργάνω τῶ λόγῳ... κοσμεῖ τὴν πόλιν.

Πρβλ. Πλούτ. *Ἡθ.* (ed. Babbitt), *περὶ τύχης* 99 A-B: τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἔργων αἱ τέχναι συντελοῦσι δι' αὐτῶν, καὶ οὗτος ὑποδεδήλωκε

βᾶτ' εἰς ὁδὸν δὴ πᾶς ὁ χειρῶναξ λεῶς,
οἱ τὴν Διὸς γοργῶπιν Ἐργάνην στατοῖς
λίκνοισι προστρέπεσθε.

τὴν γὰρ Ἐργάνην καὶ τὴν Ἀθηνᾶν αἱ τέχναι πάρεδρον οὐ τὴν Τύχην ἔχουσι.

Πρβλ. Πλούτ. *περὶ τῶν παρ' Ἀλεξανδρεῦσι παροιμιῶν* (ed. Crusius), 30: σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει· [παροιμία] ἐπὶ τοῦ μὴ χρῆναι ἐπὶ ταῖς τῶν θεῶν ἐλπίσι καθημένους ἀργεῖν. τίθεται δὲ ἡ παροιμία ἐπὶ γυναικῶν καὶ μάλιστα ὀφειλουσῶν ἐργάζεσθαι· ἡ γὰρ Ἀθηνᾶ ἐργάνη.

9. Βλ. Parker, *Polytheism* 464-465 [Chalkeia].

14. Πανσ. 1, 24.3:

λέλεκται δέ μοι καὶ πρότερον ὡς Ἀθηναίοις περισσότερόν τι ἢ τοῖς ἄλλοις ἐς τὰ θεῖά ἐστι σπουδῆς· πρῶτοι μὲν γὰρ Ἀθηναῖν ἐπωνόμασαν Ἐργάνην, πρῶτοι δ' ἀκώλους Ἐρμᾶς <ἀνέθεσαν>, ὁμοῦ δέ σφισιν ἐν τῷ ναῶι †σπουδαίων† δαίμων ἐστίν.

Πρβλ. Αἴλιαν. *ποικίλ. ἱστορ.* 1, 2: Ὑφαντικὴν καὶ ὑφαίνειν, δῶρα Ἐργάνης δαίμονος, οὔτε ἴσασιν αἱ φάλαγγες οὔτε εἰδέναι βούλονται. ἢ τί ποτ' ἂν καὶ χρήσαιτο τῷ τοιῷδε ἐσθήματι τὸ τοιοῦτον θηρίον; Πλούτ. *Ἡθ.*, *περὶ τύχης* 99 A-B (βλ. ἀρ. 13).

Σπουδαίων δαίμων, οἱ Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum* 51.

Ἀθηνᾶ Νίκη, Νίκη

15/16. *IG* I³ 596 (*DAA* 329). Περὶ τὸ 550 π.Χ. Βρέθηκε ἐπὶ ἐπιχώσεων ἐντὸς τοῦ κλασσικοῦ πύργου τῆς Νίκης.¹⁰ Ἀκρόπολη (ἄνευ ἀρ.).

τῆς Ἀθε[ναίας]

τῆς Νίκης

βομός.

Πατροκ<λ>έδ[ε]

ἐποίησεν.

17. M-L 23. Ψήφισμα τοῦ Θεμιστοκλέους. Ἀρχὲς 3ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε στὴν Τροιζίνα. EM 13330.

τὴν βουλὴν

καὶ τ[ο]ῦ στρατηγού[ς θύ]σαντας ἀρεστήριον τῷ Διὶ τῷ

Παγκρατεῖ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τῇ Νίκῃ καὶ τῷ Ποσει-

40 δῶνι τῷ Ἀσφα[λ]είωι·

Τὸ θέμα τῆς ἀuthenticότητος τοῦ ψηφίσματος εἶναι ἀντικείμενο μακρᾶς συζητήσεως. Βλ. M-L 23 καὶ P. J. Rhodes, *The “Decree of Themistocles” after Fifty Years and Other Dubious Documents*, στὸν τόμο (eds.) A. Makres – † P. J. Rhodes, *Γράμματα ἀρχαῖα. Studies in memory of David M. Lewis*, Ἑλληνικὴ Ἐπιγραφικὴ Ἑταιρεία, Ἀθήνα 2024, 101-110. Ὁ Rhodes (ὁ.π., σ. 102) ἀκολουθεῖ τὴν διόρθωσιν στὸν στίχο 39 τῇ Ἀθηνᾷ {καὶ} τῇ Νίκῃ.

18. Osborne – Rhodes, *GHI* 137 (*IG* I³ 35). Ψήφισμα περὶ τῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης [βλ. ἀρ. 19/20]. 438-435 ἢ 450-445 π.Χ. Βρέθηκε ὑπὸ τὰς Μακράς, ἀνατολ. τῆς Κλεψύδρας· εἶχε καταπέσει ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη (βλ. Π. Καββαδίας, *AE* 1897, 176). Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, βλ. *Συνοπικὸς Κατάλογος* 37.

[ἔδοχσεν τῆ βολῆ καὶ τῶ]! [δέ]μο[ι· ...]

[- - - - 17 - - - -]αἰκος εἶπε· [τῆ]

[Ἀθηναῖαι τῆ Νί]κει *ἠιέρεαν ἠὲ ἄγ* [...]

10. Βλ. Ν. Μπαλάνος, *AE* 1937, 785-786, εἰκ. 15· Μ. Μπροῦσακη, *Τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως*, Ἀθήνα 1996, 75-77.

[- - - 11 - - -]ι ἔχσ' Ἀθηναῖον *ἡπα*[σδ]-
5 [ν καθίστα]σθαι καὶ τὸ *ἱερὸν* θυροῖσα-
ι καθ' ὃ τι ἂν Καλλικράτες χυγγράφσ-
ει· ἀπομισθῶσαι δὲ τὸς πολετὰς ἐπὶ τ-
ῆς Λεοντίδος πρυτανείας· φέρειν δὲ τ-
ἐν *ἱέρεαν* πεντέκοντα δραχμὰς καὶ
10 τὰ σκέλε καὶ τὰ δέρματα φέρειν τὸν δε-
μοσίον· νεὸν δὲ οἰκοδομῆσαι καθότι
ἂν Καλλικράτες χυγγράφσει καὶ βο-
μὸν λίθινον. *vacat*
ἡεστιαῖος εἶπε· τρεῖς ἄνδρας *ἡελέσθ-*
15 *αι* ἐγ βολῆς· τούτος δὲ μετ[ᾶ] Καλλικρά-
[το]ς χυγγράφσαντας ἐπ[ιδείχσαι τῆ]-
[ι βολ]ῆι καθότι ἀπομ[ισθοῦσεται ..]
[...6...]ει τοσ[- - - - - - - - - - -]
- - - - -

19/20. Osborne – Rhodes, *GHI* 156 (*IG I³* 36). Ψήφισμα περὶ τῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, τοῦ 424/3, ποῦ ἔχει χαραχθεὶ στὴν ἀντίθετη πλευρὰ τῆς *IG I³* 35 [βλ. ἀρ. 18].

ἔδοχσεν τῆι βολῆι καὶ τοῖ δέ-
μοι· Αἰγεῖς ἐπρυτάνευε, Νεο-
κλείδες ἐγραμμάτευε, Ἄγνόδε-
μος ἐπεστάτε, Καλλίας εἶπε· τ-
5 ῆι *ἱερέαι* τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Νί-
κες ^ν πεντήκοντα δραχμὰς τὰς
γεγραμμένας ἐν τῇ στήλ[ηι]
ἀποδιδόναι τὸς κωλακρ[έτας],
[ο]ἱ ἂν κωλακρετῶσι τὸ Θ[αργηλ]-
10 [ιῶ]νος μηνός, τῇι ἱερ[έαι τῆς Ἀ]-
[θην]αίας τῆς Νίκης[ς - - 8 - -]

21. *IG I³* 64. Ψήφισμα περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης (πλ. Α) καὶ ἀπολογισμὸς χρημάτων (πλ. Β). 430-420 π.Χ. Βρέθηκε ὑπὸ τὸ Ἐρέχθειον, σὲ νεώτερη κλίμακα. EM 12604-05.

A 19-22: [ἐπ]ιμελόσθον *ἡοι* ἐπιστάται [-16-]
.α[.] τὸ ἀρχαῖον ἄγαλμα. ἐπ[-15- Νί]-
κες *ἡος* κάλλιστα.

B 36-37: [-17-] ἐς τὸν νεὸν τῆς Νίκης [...]
[-16-]ΔΔΔΗΗΙΙC.

22. *IG II³ 1, 444 (IG II² 403) (βλ. ἀρ. 41).*

τοῦ ἀγάλμα-
[τος τῆς Ἀθηνᾶ]ς τῆς Νίκης, ἦν ἀνέ[θ]εσαν
[Ἀθηναῖοι ἀπὸ] Ἄμπρακιωτῶν κα[ὶ τῆ]ς ἐν
10 [᾽Ολπαις στρατ]ιᾶς καὶ τῶν ἐπαν[αστ]άντ-
[ων τῶι δῆμωι τ]ῶι Κερκυραίων [καὶ ἀπ'] Ἄν-
[ακτοριῶν]

Τὸ ἀναφερόμενο ἄγαλμα εἶναι τῶν 426-425 π.Χ. χρόνων, βλ. Θουκ. 3, 85. 106-114· 4, 2-3. 46. 49.

23. Βλ. Πaus. 4, 36.6:

Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Νίκης ἀνέθηκαν ἄγαλμα ἐν ἀκροπόλει χαλκοῦν ἐς μνήμην τῶν ἐν τῇ Σφακτηρίαι.

23α. Ἀριστοφ. *Ἰππῆς* 586-590 (βλ. καὶ ἀρ. 67α):

δεῦρ' ἀφικοῦ (sc. πολιοῦχε) λαβοῦσα τὴν
ἐν στρατιαῖς τε καὶ μάχαις
ἡμετέραν ξυνεργὸν
Νίκην, ἣ Χαρίτων ἐστὶν ἑταίρα
τοῖς τ' ἐχθροῖσι μεθ' ἡμῶν στασιάζει.

24. *IG I³ 1330.* Τὸ ἐπιτύμβιο τῆς Μυρρίνης, τῆς πρώτης ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Περὶ τὸ 430-400 π.Χ. Βρέθηκε κοντὰ στὴν συνοικία τοῦ Ζωγράφου. EM 13132.

Καλλιμάχο θυγ-
ατρὸς τηλαυγέ-
ς μνήμα, / ἡ πρώτη
Νίκης ἀμφεπόλ-
5 ευσε νεών. /
... πρώτε Ἀθηναί-
ας Νίκες ἕδος ἀ-
μφεπόλευσεν / ἐ-
κ πάντων κλήρω-
15 ι, Μυρρίνη εὐτυ-
χίαι.

Γιὰ τὴν χρονολόγηση τῆς ἐπιγραφῆς βλ. S. V. Tracy, *Athenian Lettering of the Fifth c. B.C.*, Berlin/Boston 2016, 115-116, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Ὁ Tracy προτιμᾷ τὴν χρονολόγησή της περὶ τὸ 425 π.Χ.

25. *IG I³ 369.* Λόγοι τῶν λογιστῶν περὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων ποὺ ἔλαβε ὡς δάνειο τὸ δημόσιο. 426/5-423/2 π.Χ.

51 [τάδε] Ἀθηναίας Νίκες ἐ[πὶ τῆς -7-ίδο]ς πρυτανείας [-6-]

[... πρ]υτανευόσες, τετάρτε[ι τῆς πρυτα]νείας, Τιμοκ[λῆς Εἰτεαῖος καὶ
χσυ]νάρχοντες πα[ρέδοσα]-
ν ϜΤ· τόκος] τούτοις ἐ[γ]ένετο ...

106 [τόκον ἐλογίσαντο καὶ τῆ]ς Ἀθηναία[ς τῆς Νίκης ἐ]ν τοῖς τέτταρσιν
ἔτεσιν...

112 [Ἀθηναίας Νίκης ἀρχαῖον ὀφέλοσιν ἐν] ἕνδεκα ἔτεσιν...

113 [Ἀθηναίας Νίκης τόκος ἐγένετο]...

116 [ἐν ἕνδεκα ἔτεσιν Ἀθηναίας Νίκης καὶ] Πολιάδος...

117 [ἐν ἕνδεκα ἔτεσιν κεφάλαιον τῷ Πολιά]δος καὶ Νίκ[ε]ς τόκ]ο :

26. IG I³ 351-358 (βλ. Harris, *Treasures* 103, ἀρ. 60). Λόγοι τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς περὶ τῶν
ιερῶν ἀντικειμένων (χρημάτων) ἐν τῷ Παρθενῶνι. 422/1-411 ἢ 411/0.

Ἀθηναίας Νίκης στέφανος χρυσῶς, σταθμὸν τούτο : ΔΔΠΤΗΤ :

27. IG I³ 351-359 (βλ. Harris, *Treasures* 103, ἀρ. 61). Λόγοι τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς περὶ τῶν
ιερῶν ἀντικειμένων (χρημάτων) ἐν τῷ Παρθενῶνι. 422/1-410/9 ἢ 409/8.

Ἀθηναίας Νίκης στέφανος χρυσῶς, σταθμὸν τούτο : ΔΔΔΤΗΤ :

28. IG I³ 351-359 (βλ. Harris, *Treasures* 103, ἀρ. 62). Λόγοι τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς περὶ τῶν
ιερῶν ἀντικειμένων (χρημάτων) ἐν τῷ Παρθενῶνι. 422/1-410/9 ἢ 409/8.

Ἀθηναίας Νίκης στέφανος χρυσῶς, σταθμὸν τούτο : ΔΔΔΤΗΤ :

29. Ἀριστοφ. *Λυσιστρ.* 317-318:

(ΧΟΡ. ΓΕΡ.) δέσποινα Νίκη, συγγενοῦ τῶν τ' ἐν πόλει γυναικῶν
τοῦ νῦν παρεστῶτος θράσους θέσθαι τροπαῖον ἡμᾶς.

30. IG I³ 373. Λόγος τῶν *ιερῶν χρημάτων* πὸν δαπανήθησαν ἐπὶ τοῦ καθεστῶτος τῶν
Τετρακοσίων. 411 π.Χ.

20 τῆ-
[ς Νίκης Ἀ]θηναίας ἀπὸ
[- - c. 9 - -]ων (ποσόν)

31. Ἀναγραφὴς τῶν δαπανῶν ἐκ τῶν *ιερῶν χρημάτων* τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς
Νίκης. 410-περ. 406 π.Χ.

1) IG I³ 375 (410/09 π.Χ.):

4 ἵπποις σῖτος ἐδόθε : Ἀθηναίας Πολ[ιά]-
[δ]ος : (ποσόν) : Νίκης : (ποσόν) :

2) IG I³ 376 (409/8; π.Χ.):

16 Ἀθηναίας Ν[ίκης | ἀργύριον - - -]...
35 [Ἀθηναί]ας [Νί]κες ἀργύριον...

- 88 ἈθENA[ίας Νίκες τῶ ἐπε]-
 τείο ἡῶ αὐ[τοῖ χσυνελέχσα]-
 μεν ἀργυ[ρίο]...
 91 σύμ[παντος κεφάλαιον]
 τῶ ἀργυ[ρίο ἈθENAίας Νίκ]-
 ες καὶ Π[ολιάδος καὶ ἡερμῶ]...

3) IG I³ 377 (409/8-407/6 π.Χ.):

- ... [δεκάτ]ει π[ρο]τέραι Μ[ε]ταγεινιδῶνος
 30 ἐς τὲν διοβελίαν ἈθENA[ία]ι Νίκει...
 ... ἔκτει φ[θ]ίνοντ[ος] Μεταγεινιδῶν[ος] ἐ[ς] τὲν διοβελίαν Ἀ-
 34 θENA[ία]ι Νίκει...
 46 ... ὀγδόει ἰσταμένο Βοεδρομιδῶνος ἐς τὲν διοβελίαν ἈθENA[ία]ι [Ν]ίκει..

4) IG I³ 378 (406/5; π.Χ.):

- 17 κεφάλαιο[ν Ἀ]θην[αί]αι Πολιά[δι - - - - -] ἈθENA[ία]ι]
 Ν[ί]κει κεφά[λ]αιον...

32/33. Ἀγάλματα Νίκης φυλασσόμενα στὸ Ἑκατόμπεδον, μαρτυρούμενα σὲ λόγους τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς τῶν ἐτῶν 405/4 κ.έ. Βλ. Harris, *Treasures* 131-134, ἀρ. 91-96.

34. IG II² 1412, 1415, 1421, 1423, 1424a, 1428, 1435, 1436 (βλ. Harris, *Treasures* 128, ἀρ. 76-77).
 Χρυσία ἀπὸ τὰ ἀκρωτήρια τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης φυλασσόμενα στὸ Ἑκατόμπεδον, μαρτυρούμενα σὲ λόγους τῶν ταμιῶν τῆς Ἀθηνᾶς, τῶν ἐτῶν 382/1-350/49.

χρυσίον ἐπίτηκτον ἀπὸ τῶν ἀκρωτηρίων τῶ νεῶ τῆς Νίκης, σταθμὸν ΓΓIII
 ἕτερον (χρυσίον) ἐπίτηκτον ἀπὸ τῶν ἀκρωτηρίων σταθμὸν ΔΗΗ

35. Δημοσθ. *κατὰ Τιμοκρ.* (24), 121:

ὥσπερ οἱ τὰ ἀκρωτήρια τῆς Νίκης περικόψαντες ἀπώλοντ' αὐτοὶ ὑφ' αὐτῶν...

36. Σχόλ. εἰς Δημοσθ. *κατὰ Τιμοκρ.* (ed. Dilts) 239a-b:

(a) ἀκρωτήρια· ἀκρωτήρια τῆς Νίκης, τῶν πτερῶν τὰ ἄκρα ἢ αὐτὰς τὰς πτέρυγας· Νίκην δὲ τὴν Ἀθηνᾶν ὠνόμαζον οἱ παλαιοί.

(b) ἀκρωτήρια λέγει οἷονεὶ τὰ πτερά· οὕτω γὰρ γράφεται ἡ Νίκη. τινὲς δὲ ἐξηγοῦνται, Νίκης Ἀθηνᾶς εἶναι ἄγαλμα ἐν τῇ ἀκροπόλει. ταύτης δὲ τὰς πτέρυγας χρυσᾶς οὔσας ἐπεχείρησάν τινες κακοῦργοι ἀφελέσθαι, καὶ ἀπώλοντο αὐτοὶ ὑφ' ἑαυτῶν οἱ κακοῦργοι· στασιάζοντες πρὸς αὐτούς, τίς πλέον λάβοι ἀπὸ τῆς κλοπῆς, ἐμβαλοῦσης αὐτοῖς τοῦτο τῆς Ἀθηνᾶς, ἤλεγξαν ἑαυτούς. ἄλλοι δὲ φασιν, ἕκαστος τῶν κακούργων ἐφιλονεῖκει τὸ πλέον λαβεῖν· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἔλεγον αὐτοῖς προσήκειν τὸ πλέον λαβεῖν, ὅτι αὐτοὶ τοὺς ἐτέρους ἐβάσταξαν πρὸς τῷ εἰσελθεῖν ἐν τῷ ἱερῷ, οἱ δὲ ἔλεγον 'ἄλλ' ἡμεῖς εἰσελθόντες πλείονι κινδύνῳ ἐξηταζόμεθα· ἡμᾶς γὰρ δέος ἦν ἔνδον ὄντας <μᾶλλον> ἀλῶναι ἢ περ ὑμᾶς τοὺς ἕξω'.

42. *IG II³ 1, 447 (IG II² 334)*. Νόμος και ψήφισμα (στίχ. 27 κ.έ.) περί τών προσόδων και τών θυσιών για τήν έορτή τών μικρών Παναθηναίων. Περί τὸ 335-330. Τὸ ἓνα τμήμα τῆς ἐπιγραφῆς βρέθηκε Δ. τών Προπυλαίων, τὸ ἄλλο στήν πόλη (στήν ὁδὸ Εὐαγγελιστρίας). EM 7153+ Agora I 5477.

42 ... [ἀ]πὸ δὲ τῶν τε[τταρ]άκοντα μνῶν καὶ τῆς μι-
 [ἄς τῶν ἐκ τῆς μ]ισθώσεως τῆς Νέας βοωνήσαντες οἱ ἱερ-
 [οποιοὶ μετὰ τ]ῶν βοωνῶν, πέμψαντες τὴν πομπὴν τῆι θε-
 [ῶι θυόντων τα]ύτας τὰς βοῦς ἀπάσας ἐπὶ τῶι βωμῶι τῆς
 46 [Ἀθηνᾶς τῶι με]γάλωι, μίαν δὲ ἐπὶ τῶι τῆς Νίκης, προκρί-
 [ναντες ἐκ τῶν] καλλιστευουσῶν βοῶν, καὶ θύσαντες τῆ-
 [ι Ἀθηνᾶι τῆι] Πολιάδι καὶ τῆι Ἀθηνᾶι τῆι Νίκῃ ἀπασῶ-
 [ν τῶν βοῶν τῶ]ν ἀπὸ τῶν τετταράκοντα μνῶν καὶ μιᾶς ἑω-
 50 [νημένων νε]μόντων τὰ κρέα τῶι δήμωι τῶι Ἀθηναίων ἐν
 [...9.....]ι, καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις κρεανομίαις...

43. Λυκοῦργος, *Fragmenta* (ed. Conomis) 6, F. 13:

Ἡεροστ. s.v. Νίκη Ἀθηνᾶ· Λυκοῦργος ἐν τῷ Περί τῆς ἱερείας. ὅτι δὲ Νίκης Ἀθηνᾶς
 ξόανον ἄπτερον, ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ῥόαν, ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κράνος, ἐτιμάτο
 παρ' Ἀθηναίοις, ὡς δηλοῖ Ἡλιόδωρος ὁ περιηγητῆς ἐν ᾧ Περί Ἀκροπόλεως (*FGH*
 373 F 2).

Πρβλ. Φώτιον καὶ Σουίδ. ἐν λ. Νίκη Ἀθηνᾶ.

44. *Agora XVI 114*. Ψήφισμα περί θυσιών και ἀναθήματος για τήν ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας τοῦ
 Δημητρίου Πολιορκητοῦ. 304/3 π.Χ. Ἀρχ. Ἀγορά (ἀρ. εὐρ. I 5972+1441).

[β]οῦς θῦσαι τοὺς πρυτάνε[ις τῆς Ἀκαμαντίδος]
 15 ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν στ[ρατευομένων τῆι τε]
 Ἀθηνᾶι τῆι Νίκῃ καὶ τῆι Ἀ[γαθει Τύχει καὶ το]-
 ῖς Σωτήρσιν·

45. *IG II³ 1, 1034 (IG II² 677)*. Ψήφισμα: τιμαὶ Ἡρακλείτου Ἀσκληπιάδου Ἀθμονέως. Περί τὸ 250
 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 7452+7452α.

 [.....31.....] τοῦ δήμο-
 [υ τῆ]ν θυσίαν καὶ τ[ὰ ἀγωνίσματα τῶν Πα]ναθηναίω-
 ν τό τε στάδιον κατ[ασκευάζει ἐνδόξ]ως καὶ ἀνατ-
 ἴθησιν τῆι Ἀθηνᾶι τῆι [Νίκῃ στή]λας ἐχούσας ὑπ-
 5 ομνήματα τῶν [τῶι βασιλεῖ] πειπραγμένων πρὸς το-
 ῦς βαρβάρους ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας·

46. Πασ. 1, 22.4:

τῶν δὲ προφυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν Ἀπτέρου ναός. ἐντεῦθεν ἡ θάλασσά ἐστι σύνοπτος, καὶ ταύτη ρίψας Αἰγεὺς ἑαυτὸν ὡς λέγουσιν ἐτελεῦτησεν...

47. Πασ. 5, 26.6:

Κάλαμις δὲ οὐκ ἔχουσαν πτερὰ ποιῆσαι λέγεται (ἐνν. Ἀθηνᾶν Νίκην) ἀπομιμούμενος τὸ Ἀθήνησι τῆς Ἀπτέρου καλουμένης ξόανον.

48. Πασ. 3, 15.7:

... πέδας ἐστὶν ἔχων Ἐνυάλιος, ἄγαλμα ἀρχαῖον. γνώμη δὲ Λακεδαιμονίων τε ἐς τοῦτό ἐστιν ἄγαλμα καὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Ἀπτερον καλουμένην Νίκην, τῶν μὲν οὔποτε τὸν Ἐνυάλιον φεύγοντα οἰχήσεσθαι σφισιν ἐνεχόμενον ταῖς πέδαις, Ἀθηναίων δὲ τὴν Νίκην αὐτόθι ἀεὶ μενεῖν οὐκ ὄντων πτερῶν.

49. IG II² 3593. Τιμητικὸ μνημεῖο. Βρέθηκε στὴν Πυργιώτισσα (Ἀρχ. Ἀγορά). Μετὰ τὸ 139/40 μ.Χ. (περὶ τὸ 112; μ.Χ., βλ. Byrne, RCA 255, 538). EM 10307.

... καὶ ἱερέα Νίκη[ς]
τῆ[ς ἐξ ἀ]κροπό[λ]εως Τίτον
10 Φλ[α]οῦιον...
Ἄλ[κι]βιάδην Παιανιέα...

50. IG III 3853. Ἐπιγραφή ρωμ. χρόνων (τῶν μέσων τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ.). Βρέθηκε παρὰ τὸ βάθρο τῆς Προμάχου (βλ. Πιττάκης, AE 1858, ἀρ. 3377).

[- - - - Ἀθην]ᾶς Πολιάδος
[- - - - -]ΛΩΡΟΣ
[- - - - -]τογένης) Α⁻//
- - - - - ς) Ἀθηνᾶς Ν[ίκης(?)]

2 [πυ]λωρός Πιττ. 3 [- - - Πρω]τογένης) Ἀ[ζηνιεύς?], πρβλ. IG II² 2302.

Ὁ Πιττάκης (ὅ.π.), σχολιάζει: «ἐκ τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς μανθάνομεν, ὅτι εἰς ἕκαστον ναὸν ἦσαν πλωροί, οἱ ἐφύλασσον τὴν εἴσοδον ὅπως μὴ τις κακοποιός, ἢ βέβηλος εἰσέλθῃ εἰς αὐτούς.»

Ἀθηνᾶ Παρθένος¹¹

51. IG I³ 728 (DAA 40). Βάση. Περὶ τὸ 500-480(;) π.Χ. Ἀκρόπολη, β. τεῖχος. Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, Αἴθουσα ἀρχαϊκῶν χρόνων (MA 6505), *Συνοπτικὸς Κατάλογος* 38.

Φαρθένε ἐν ἀκροπόλει Τελεσῖνος
ἄγαλμ' ἀνέθεκεν / Κέτιος, ἡδὶ χαίροσα διδοίεις
ἄλο ἀναθῆναι.

11. Βλ. Μ. Lipka, στὸν τόμο *Kult und Kultbauten auf der Akropolis. Internationales Symposium vom 7. bis 9. Juli 1995 in Berlin*, W. Hoepfner (ed.), Berlin 1997, 37-44 καὶ *ZPE* 122 (1998) 79-80, *EBGR* 1997, 230.

52. *IG I³ 745 (DAA 79)*. Βάση. Περί τὸ 500-480(:) π.Χ. Ἀκρόπολη, β. τείχος, παρὰ τὸ Ἐρέχθειον. EM 6301.

Ἄριστομάχην : καὶ Ἄρχεστράτ[εν -c. 6-]
παῖδε : , / Φαρθένε, καὶ γενεάν : *ἡοῖν* [-c. 2-]
[-c. 4-] : / Κύναρβος : παῖς *Λι*[-c. 8-]
- - - - - ? - - - - -

53. *IG I³ 850 (DAA 121)*. Βάση χάλκινου ἀγάλματος. Περί τὸ 470-460 π.Χ. Ἀκρόπολη, Δ. τοῦ Παρθενῶνος. MA 13206.

[Πα]ρθένοι Ἐκφάντο με πατέρ ἀνέθε-
κε καὶ *ἡιυός* / ἐνθάδ' Ἀθηναίει μνῆμα
πόνον Ἄρεος / Ἐγέλοχος *μεγάλε<ς>* τε φι-
λοχσενίης ἀρετῆς τε / πάσες μοῖραν
5 ἔχον τένδε πόλιν νέμεται.
Κριτίος : καὶ Νεσιότες : ἐποίησάτεν.

54. Πλούτ. *Περικλῆς* 13, 6-7:

πάντα δὲ διεῖπε καὶ πάντων ἐπίσκοπος ἦν αὐτῷ Φειδίας, καίτοι μεγάλους ἀρχιτέκτονας ἔχόντων καὶ τεχνίτας τῶν ἔργων. τὸν μὲν γὰρ ἑκατόμπεδον Παρθενῶνα Καλλικράτης εἰργάζετο καὶ Ἴκτινος...

55. Πλούτ. *Δημήτριος* 26:

διὸ καὶ Φιλιππίδης τὸν Στρατοκλέα λαιδωρῶν ἐποίησεν (CAF III 308)· ...
καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι κατασκηνώσεως·
ὁ τὴν ἀκρόπολιν πανδοκεῖον ὑπολαβών,
καὶ τὰς ἐταίρας εἰσαγαγὼν τῇ παρθένῳ.

56. *Agora XVI, 340*. Ψήφισμα ὑπὲρ Ἰουλίας Δόμνης. Μετὰ τὸ 196 μ.Χ. Ἀρχ. Ἀγορά (ἀρ. εὐρ. I 6735).

17 ...[τ]ῇ Παρθένῳ ἐν τῷ Ἐκατον-
[πέδῳ]...

Ἀθηνᾶ Πολιάς, Πολιοῦχος

57. Ἀκουσίλαος, *Fragmenta* (ed. H. Diels – W. Kranz), F. 35:

HV z. ξ 533 Ἐρεχθεὺς ὁ τῶν Ἀθηναίων βασιλεὺς ἴσχει θυγατέρα τοῦνομα Ὠρεῖθιαν κάλλει διαπρεπεστάτην, κοσμήσας δὲ ταύτην ποτὲ πέμπει κληφόρον θύσουσας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῇ Πολιάδι Ἀθηναίᾳ, ταύτης δὲ ὁ Βορέας ἄνεμος ἐρασθεὶς λαθὼν τοὺς βλέποντας καὶ φυλάσσοντας τὴν κόρην ἤρπασεν...

Βλ. ἀρ. 162-165 (ΚΥΛΩΝΕΙΟΝ ΑΓΟΣ).

58. *IG I³ 544*. Χάλκινο ρόδι. Περί τὸ 550 π.Χ. Ἀκρόπολη. ΕΑΜ Χ. 7047.

[Κ]λ(?)ιτοφῶν μ' ἀ[νέθ]ε[κ]εν [Δ]ιό[ς] γ[λα]υφόπιδι φόρει
πολ[ι]όχοι [δ]ε[κ]άτ[ε]ν.

59. *IG I³ 683*. Κίων. Περί τὸ 510-500 π.Χ. Ἀκρόπολη, παρὰ τὸ β. τείχος. ΕΜ 6241.

Ἄρχερμος ἐποίησεν ὁ Χῖος.
Ἴκφ>ιδίκε μ' ἀνέθεκεν Ἀθηναῖαι πολιοχοί.

60. *CEG 1, 296*. Ἐπιγραφή χαραγμένη στὴν βάση κύλικος. Πρὸ τοῦ 480 π.Χ. Ἀκρόπολη. ΕΑΜ Ν 290.

[— ∪ — μ' ἀνέθεκεν Ἀθεν]αία πολ[ι]όχοι].

(πιθανὴ μαρτυρία)

61. J. Boardman, *JHS 75* (1955) 154, ἀρ. 3. *SEG 14, 29a*. Τεμάχιο ἀγγείου τοῦ ζωγράφου τοῦ Κέρβερου, πὸ εἰκονίζει Ἀθηνᾶ ἔνοπλη. Τέλη βου αἰ. π.Χ.

[Πολι]άδος?

62. Ἡρόδ. 5, 72.3:

ὡς γὰρ ἀνέβη (sc. Κλεομένης) ἐς τὴν ἀκρόπολιν μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχῆσειν, ἦιε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ ὡς προσερέων· ἡ δὲ ἱερεῖη ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμείψαι εἶπε· ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει μηδὲ ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα. ὁ δὲ εἶπε· ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι ἀλλ' Ἀχαιός.

63. Ἡρόδ. 8, 41:

Λέγουσι Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιδαιτᾶσθαι ἐν τῷ ἱρῷ· λέγουσί τε ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὡς ἐόντι ἐπιμήνια διατελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἐστὶ. Αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθε αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη τότε ἦν ἄψαυστος. Σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρήϊης μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπιῆς τὴν ἀκρόπολιν. Ὡς δὲ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔπλεον ἐς τὸ στρατόπεδον.

Βλ. καὶ Πλούτ. *Θεμιστ.* 10: Ἔνθα δὴ Θεμιστοκλῆς... σημεῖον μὲν λαμβάνων τὸ τοῦ δράκοντος, ὃς ἀφανῆς ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκ τοῦ σηκοῦ δοκεῖ γενέσθαι, καὶ τὰς καθ' ἡμέραν αὐτῷ προτιθεμένας ἀπαρχὰς εὐρίσκοντες ἀψαύστους, οἱ ἱερεῖς ἐξήγγελλον εἰς τοὺς πολλούς, τοῦ Θεμιστοκλέους λόγον <δια>διδόντος ὡς ἀπολέλοιπε τὴν πόλιν ἢ θεὸς ὑφηγουμένη πρὸς τὴν θάλασσαν αὐτοῖς· τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγῶγει, λέγων μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινον

τείχος ἢ τὰς ναῦς· διὸ καὶ τὴν Σαλαμίνα θεῖαν, οὐχὶ δεινὴν οὐδὲ σχετλίαν καλεῖν τὸν θεόν, ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τοῖς Ἕλλησιν ἐπώνυμον ἐσομένην.

Ἐπίσης, Φώτ. Λεξ. (ed. Theodoridis) ἐν λ. οἰκουρὸν ὄφιν· τὸν τῆς Πολιάδος φύλακα· καὶ Ἡρόδοτος· Φύλαρχος δὲ αὐτοῦ δύο. Βλ. καὶ Ἡρόδ. 5, 82.3 καὶ 8, 54-55 [βλ. ἀρ. 278 καὶ 279].

64. IG I³ 718 (DAA 53). Ἐπίκρανο κίονος ποῦ ἔφερε ἀνάθημα. Περὶ τὸ 500-480. Ἀκρόπολη, παρὰ τὸ β. τεῖχος. EM 6369.

[ἔργο]ν θαλόντον, πολιέοχε πότνι Ἄθανα, /
Σμίκρο καὶ παῖδον μνῆμ' ἔχοι *ἠέδε* πόλις.

65. IG I³ 775 (DAA 233). Τέσσερα τεμάχια πεσσοειδοῦς βάσεως. Περὶ τὸ 500-480. Ἀκρόπολη. EM 6335.

ἠιεροκλείδες : μ' ἀνέθεκεν : Γλαυκίο
δεκάτεν : Ἀθηναῖαι : πολιοχοί.

66. IG I³ 7. Ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου περὶ τῆς ἀναγραφῆς τῆς μαντείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ψηφισμάτων τῶν Πραξιεργιδῶν σὲ μαρμαρίνη στήλη, ἡ ὁποία θὰ ἰδρῦετο [ὄπισθ]θεν τῷ νεῷ τῷ ἀρχ[αί]ο. 450-420 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6629.

10 [τά]δε *ἠο* Ἀπόλλων ἔχρεσεν ν[όμιμα Πραχσιεργί]δαις
[ἀμ]φιεννύουσιν τὸν πέπλον τ[έν] θεὸν καὶ προθύουσιν
[Μοί]ραις, Διὶ Μοιρ<α>γέτει, Γ[ῆ]ι...
... [ἔ]τος] Π[ρ]αχσιερ[γίδας τὸ *ἠέδος*] ἀμφιεννύ[ν]-
25 [ἔ]αι] δῖμον χι[τῶνα] ἔ μνᾶν ἀπο]τίνεν.

Τις ἀρχαῖες μαρτυρίες σχετικὰ μὲ τὸ ἀρχαῖο ἔδος συγκεντρώνουν οἱ Jahn - Michaelis, *Arx Athenarum* 68. Διαφορετικὴ συμπλήρωση τῶν στίχ. 23-25 προτείνει ὁ N. Robertson, *GRBS* 44 (2004) 111-161 (*SEG* 54, 38).

67. IG I³ 369. Λόγοι τῶν λογιστῶν περὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων ποῦ ἔλαβε ὡς δάνειο τὸ δημόσιο. 426/5-423/2 π.Χ.

115 [ἐν ἔνδεκα ἔτεσιν Ἀθηναίας Νίκης καὶ] Πολιάδος ...
[ἐν ἔνδεκα ἔτεσιν κεφάλαιον τῷ Πολιά]δος καὶ Νίκ[ε]ς τόκ]ο...

67α. Ἀριστοφ. *Ἰππῆς* 581-590:

ἜΩ πολιοῦχε Παλλάς, ὦ
τῆς ἱερωτάτης ἀπα-
σῶν πολέμῳ τε καὶ ποιη-
ταῖς δυνάμει θ' ὑπερφερού-
σης μεδέουσα χώρας,
δεῦρ' ἀφικοῦ λαβοῦσα τὴν
ἐν στρατιαῖς τε καὶ μάχαις
ἡμετέραν ξυνεργὸν

Νίκην, ἥ Χαρίτων ἐστὶν ἑταίρα
τοῖς τ' ἐχθροῖσι μεθ' ἡμῶν στασιάζει.

68. Ἀριστοφ. *Νεφ.* 601-602:

ἦ τ' ἐπιχώριος ἡμετέρα θεὸς
αἰγίδος ἠνίοχος, πολιοῦχος Ἀθάνα

Βλ. καὶ Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Νεφ.* (ed. D. Holwerda) 602a: ἡ Ἀθηνᾶ· παρὰ τὸ ὁμηρικὸν αἰγίδ' ἔχουσα ἐν χειρί, καὶ ὅ.π., 602b: πολιοῦχος· ἔχουσα τὴν πόλιν.

69. Ἀριστοφ. *Λυσιστρ.* 341-347:

(ΧΟ. ΓΥΝ.) ᾧς, ᾧ θεά, μή ποτ' ἐγὼ ἔπιμπραμένας ἴδοιμι,
ἀλλὰ πολέμου καὶ μανιῶν ῥυσαμένας Ἑλλάδα καὶ
πολίτας,
ἐφ' οἷσπερ, ᾧ χρυσολόφα
πολιοῦχε, σὰς ἔσχον ἔδρας.
καί σε καλῶ ξύμμαχον, ᾧ
Τριτογένει' ...

Βλ. καὶ Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Λυσιστρ.* (ed. D. Holwerda) 345: σὰς ἔσχον ἔδρας· τὸν ναόν σου κατέλαβον.

Πρβλ. Ἀριστοφ. *Θεσμοφ.* 318-319: καὶ σύ, παγκρατὲς κόρα | γλαυκῶπι χρυσόλογγε, πόλιν | οἰκοῦσα περιμάχητον, ἔλθῃ δεῦρο· καὶ ὅ.π. 1140-1142 (Παλλάδα)... ἡ πόλιν ἡμετέραν ἔχει | καὶ κράτος φανερόν μόνη | κληδοῦχος τε καλεῖται (βλ. τὸν ἀρ. 158).

Τριτογένει'· πρβλ. Parker, *Polytheism* 256.

70. Ἀριστοφ. *Ὀρν.* 826-831:

(ΧΟ.) λιπαρόν τὸ χρῆμα τῆς πόλεως. τίς δαί θεὸς
πολιοῦχος ἔσται; τῷ ξανοῦμεν τὸν πέπλον;
(ΕΥ.) τί δ' οὐκ Ἀθηναίαν ἐῶμεν Πολιάδα;
(ΠΙ.) καὶ πῶς ἂν ἔτι γένοιτ' ἂν εὐτακτος πόλις,
ὅπου θεὸς γυνὴ γεγонуῖα πανοπλίαν
ἔστηκ' ἔχουσα, Κλεισθένης δὲ κερκίδα;

Βλ. καὶ Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Ὀρν.* (ed. D. Holwerda) 827: τῷ ξανοῦμεν τὸν πέπλον· ὅτι τῇ Ἀθηνᾶ πολιάδι οὔση πέπλος ἐγένετο παμποίκιλος, ὃν ἀνέφερον ἐν τῇ πομπῇ τῶν Παναθηναίων. καὶ Εὐριπίδης· ἡ Παλλάδος ἐν πόλει | τᾶς καλλιδίφρου Ἀθηναίας | ἐν κροκαίῳ πέπλῳ | ζεύξομαι ἄρματι πώλους | δαιδαλέαισι ποικίλλουσ' | ἀνθοκρόκοισι πῆναις.

71. Ἀριστοφ. *Fragmenta* (Kassel - Austin, *PCG*) F. 849:

Phot. p. 231,11 λουτρίδες· δύο κόραι περὶ τὸ ἔδος τῆς Ἀθηνᾶς. ἐκαλοῦντο δὲ αὐταὶ καὶ πλυντρίδες· οὕτως Ἀριστοφάνης. Hesych. λ 1277 λουτρίδες· αἱ περὶ τὸ ἔδος (ἔδαφος cod.) δύο παρθέναι, αἱ καὶ πλυντρίδες λέγονται.

[οκράτη]ς ἐποίησεν ἐπὶ Ἀρχίππου Ῥ-
[αμ]νουσίου ἄρχοντος : σταθμὸν : Χ
. ΗΗΗΔ :

4) *IG II² 1489* στίχ. 17-22 (βλ. Harris, ὄ.π., 154, ἀρ. 154, ἀρ. 225) (μετὰ τὸ 318/7 π.Χ.):

[φιάλη ἀργυρᾶ, ἐφ'] εἶ ἐπιγέγραπ-
[ται· Ἀθηναῖ Πολι]άδι Φρυνίσκο-
[ς . . . 7 . . . ἀνέθ]ηκε : ἑτέρα φιά-
20 [λη ἀργυρᾶ, ἐφ' εἶ] ἐπιγέγραπται·
[ἱερά Ἀθηναῖς Πο]λ[ι]άδος, ἀνέθηκ-
[ε ἢ ἱέρειασ]τράτη :

78. *IG I³ 1051 (Agora XIX, H 21)*. Τέλη 5ου ἢ ἀρχῆς 4ου αἰ π.Χ. Βρέθηκε κτισμένη σὲ νεώτερη οἰκία στὸν χώρο τῆς ἀρχ. ἀγορᾶς. Ἀρχ. Ἀγορά (I 2221).

[ἡό]ρος [οἰ]-
[κ]ίας ἱερ-
ᾶς Ἀθηναῖς
Πολιάδος.

79. S. D. Lambert, *BSA* 97 (2002) 353-399 (*SEG* 52, 48) (*IG II² 1357 b.1-3*). Ἡμερολόγιο θυσιῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων, στὸ ὁποῖο ἔχουν ἀποδοθεῖ πολλά θραύσματα. 410/9-405/4, 403/2-400/399 π.Χ.

fr. 6.1-3 ἱερέαι Ἀθηναί-
ας Πολιάδος
[.1?]ΔΔ ἄπομετρα

80. Ἄγαλμα τῆς Λυσιμάχης,¹² πρώτης ἱερείας τῆς Ἀθηναῖς Πολιάδος, στὴν Ἀκρόπολη.

1) *CEG* 2, 757 (*IG II² 3453*). Βάση χαλκοῦ ἀγάλματος. Ἀρχῆς 4ου αἰ. π.Χ. (περὶ τὸ 360 π.Χ.). Ἀκρόπολη. MA 14921.

[Λυσιμάχη? γραῖτ' ἦδ]ε Δρακο[ντί]δο ἦν [τὸ γέ]γος μὲν,
[ὀγδώκοντ' ὀκτ]ῶ δ' ἐξεπέρασεν ἔτη·
4 [-3-4-]ιν [ἐξή]κοντα δ' ἔτη καὶ τέσσαρα Ἀθάναι
[λάτρευσ' ἠδὲ γένη] τέσσαρ' ἐπεῖδε τέκνων.
[-5-6-]1[.]εος Φλυέως μήτηρ.
[Δημήτριος ἐ]πόησεν.

2) Plin. *HN* 34, 76:

Demetrius Lysimachen fecit, quae sacerdos Minervae fuit sexaginta quattuor annis.

12. Γιὰ τὸ στέμμα τῆς οικογενείας τῆς Λυσιμάχης βλ. D. M. Lewis, *BSA* 50 (1955) 8. Γιὰ τὸ μνημεῖο, τὴν ἐπιγραφή καὶ τὴν χρονολόγησή, βλ. Εἰρήνη Λουκία Χωρῆμη, *Λίθινα ἐνεπίγραφα ἀναθήματα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηναίων: ὁ ἀναθέτης καὶ τὸ μνημεῖο*, ἀδημοσ. διδ. διατριβή, Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων, 2015, 368-370, ἀρ. 53, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Πρβλ. Πλούτ. *Ἡθ.* (ed. Rohlenz) *περὶ δυσωπίας* 534B: Λυσιμάχη δ' Ἀθήνησιν, ἢ τῆς Πολιάδος ἱέρεια, τῶν τὰ ἱερὰ προσαγαγόντων ὀρεωκόμων ἐγγχείαι κελευόντων, ἄλλ' ὀκνῶ εἶπε ἢ καὶ τοῦτο πάτριον γένηται'. Πaus. 1, 27.4.

Βλ. τὸν ἀρ. 81.

81. Ἄγαλμα τῆς Σνήριος, διακόνου τῆς ἱερείας Λυσιμάχης, στὴν Ἀκρόπολη.

1) *IG II² 3464*. Βάση χαλκοῦ ἀγάλματος, ἀποτελούμενη ἀπὸ δύο θραύσματα. 4ος αἰ. π.Χ. (οἱ στίχ. 1-5 χαράχθηκαν ἀργότερα). Βρέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη· τὸ δεξιὸ θραῦσμα βρέθηκε στὶς ἀνασκαφές πρὸ τοῦ Παρθενῶνος (Πιττάκης, *AE* 1838/9, ἀρ. 125). EM 8746 + 10682.

Συῆ[ρις ..]γου
Σ[- - -]
Λυσ[ιμάχ]ης
διά[κο]νος.
5 ἢ ἐν τ[ῶι ἱε]ρῶι.
εἰκῶν με [ἦδε] σαφῆς δηλοῖ
τύπου· ἔ[ργα] δὲ καὶ νοῦς
[νῦν ζ]ῶει? παρὰ πᾶσι σαφῆ·
[σε]μνή δέ με μοῖρα
10 [ἦ]γαγεν εἰς ναὸν περικαλλέ[α]
Παλλάδος ἀγνῆς,
[οὔ] πόνον οὐκ ἀκλεᾶ τόνδε
ἐλάτρευσα θεᾶι.
vacat 0,07
Νικόμαχος ἐπόησεν.

Βλ. C. M. Keesling, *Hesperia* 81 (2012) 467-505 (*SEG* 62, 100).

2) Πaus. 1, 27.4:

πρὸς δὲ τῶι ναῶι τῆς Ἀθηνᾶς ἔστι μὲν *τευηρις*† πρεσβῦτις ὅσον τε πῆχεος μάλιστα, φαμένη διάκονος εἶναι Λυσιμάχη...

82. *SEG* 21, 541, Δ 13-17. Ἡμερολόγιο θυσιῶν τῶν Ἐρχιέων, 375-350 π.Χ.:

Μεταγειτνιῶ-
νος δωδεκάτ-
ε, Ἀθηνᾶι Πολ-
ιάδι, ἐμ πόλε
ἐν ᾗστε, οἷς : Δ

83. *IG II² 112*. Συμμαχία Ἀθηναίων, Ἀρκάδων, Ἀχαιῶν, Ἡλείων καὶ Φλειασίων. Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ν. κλιτύος. 362/1 π.Χ. Νέο Μουσείο Ἀκροπόλεως, βλ. *Συνοπτικὸς Κατάλογος* 39.

5 εὔξασθαι μὲν τὸν κήρυκα αὐτίκα μ-
άλα τῶι Διὶ τῶι Ὀλυμπίωι καὶ τῆι Ἀθηναίῃ τῆι Πολιά-
δι...

84. *IG II² 1507*. Λόγος ταμῶν(ς). Μέσα 4ου αἰ. π.Χ. EM 5308.

4 ... Πολιάδο[ς - - -]

85. *IG II³ 1, 298 (IG II² 212)*. Ψήφισμα ὑπὲρ τῶν βασιλέων τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου Σπαρτόκου καὶ Παιρισάδη καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τους Ἀπολλωνίου. 347/6 π.Χ. Βρέθηκε στὸν Πειραιᾶ. EAM 1471.

... καὶ στεφ[ανο]ῦν χρυσῶι στεφάνωι Παναθη-
25 ναίοις τοῖς μεγάλοις ἀπὸ χιλίων δραχμῶν
ἐκάτερ[ο]ν· [ποιε]ῖσθαι δὲ τοὺς στεφάνους το-
ὺς ἀθλοθέ[τας] τῶι προτέρωι ἔτει Παναθηνα-
ίων τῶν μεγ[άλ]ων...

...ἐπειδὴ δὲ τοὺς στεφ-
άνους ἀνατιθέασι τῆι Ἀθηναίῃ τῆι Πολιάδι
35 τοὺς ἀθλοθέτας εἰς τὸν νεὼ ἀνατιθέναι το-
ὺς στεφάνους ἐπιγράψαντας, «Σπάρτοκος
καὶ Παιρισάδης Λεύκωνος παῖδες ἀνέθεσα-
ν τῆι Ἀθηναίῃ στεφανωθέντες ὑπὸ τοῦ δήμ-
ου τοῦ Ἀθηναίων»...

86. *Αἰσχ. Περὶ τῆς παραπροεσβ.* (2) 147:

εἶναι (sc. Ἀτρομήτος) δ' ἐκ φρατρίας τὸ γένος, ἢ τῶν αὐτῶν βωμῶν Ἐτεοβουτάδαις μετέχει, ὅθεν ἢ τῆς Ἀθηναῖς τῆς Πολιάδος ἐστὶν ἰέρεια...

Βλ. Σχόλ. εἰς *Αἰσχ.* (ed. Dilts) 2, 147:

318 τῶν αὐτῶν βωμῶν] εἶχε καὶ τὰ γένη ἰδίου βωμοῦ ἐν ταῖς οἰκίαις ἑαυτῶν. Πολιάδος δὲ οἶονεὶ πολιούχου καὶ συνεχούσης καὶ σωζούσης τὴν πόλιν.

319 Ἐτεοβουτάδαις] Βούτης ἀπ' Ἐρεχθέως γένος ἔχει, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καλεῖται τι Ἀθήνησι γένος Ἐτεοβουτάδαι, οἱ τῶ ὄντι ἀπὸ τοῦ Βούτου, οὗτοι προῖστανται τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐν ἀκροπόλει Ἀθηναῖς τῆς Πολιάδος, οὐ πᾶσαι δὲ φρατρίαὶ τῶν αὐτῶν μετέχουσιν, ἀλλ' ἔοικεν Αἰσχίνης ἀπὸ τοιαύτης ἑαυτὸν δεικνύναι, ἢ οὕτως εὐγενῆς ὥστε τοῖς Ἐτεοβουτάδαις κοινωνεῖν τῶν ἱερῶν τῶν τῆς Πολιάδος. τὸ δὲ κοινωνεῖν τὸ μεταλαμβάνειν τῆς οὐσίας.

87. Λυκούργ. *Fragmenta* (ed. Conomis) 6, F. 20:

Ἡραοστ. s.v. τραπεζοφόρος· Λυκούργος ἐν τῷ Περὶ τῆς ἱερείας ὅτι ἱερωσύνης ὄνομά ἐστιν ἢ τραπεζοφόρος <καὶ> ὅτι αὕτη τε καὶ ἡ κοσμῶ συνδιέπουσι πάντα τῆ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερεία, αὐτός τε ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ δεδήλωκε καὶ Ἴστρος ἐν 1γ' τῶν Ἀττικῶν Συναγωγῶν (*FGrH* 334 F. 9).

88. *Agora* XIX, L6.2-5 (*IG* II² 1590). Μισθώσεις ἱερῶν περιουσιῶν. 343/2 π.Χ.

Ἐπὶ Πυθοδότου [ἄρχοντος - -c. 45- -]
[Ἀ]θηνᾶς Πολιάδο[ς - - -c. 51- - -]
[ἐ]ν Κυδαθηναίῳ τῶν ΑΛΕ[...].Λ[...5...: ο]-
[i]κία πρώτη ἐξ ἀγορᾶς...

89. *IG* II³ 1, 447 (*IG* II² 334). **βλ. τὸν ἀρ. 42.**

- 31 ... [καὶ τᾶλ]λα, ὅσα δεῖ διοικῆται περὶ τὴν ἑορτῆ-
[ν τὴν ἀγομένην τ]ῆι θεῶι καλῶς ὑπὸ τῶν ἱεροποιῶν εἰς
[τὸν αἰεὶ χρόνον, ἐ]ψηφίσθαι τῶι δήμῳι τὰ μὲν ἄλλα καθά-
[περ τῆι βουλῆι, θ]ύειν δὲ τοὺς ἱεροποιούς τὰς μὲν δύο
[.....10..... τῆ]ι Ἀθηνᾶι τῆι Ὑγείαι καὶ τὴν ἐν τῶι ἄρ-
[χάιῳ νεῶι θυο]μένην καθάπερ πρότερον...
- 42 ... [ἀ]πὸ δὲ τῶν τε[τταρ]άκοντα μνῶν καὶ τῆς μι-
[ᾶς τῶν ἐκ τῆς μ]ισθώσεως τῆς Νέας βοωνήσαντες οἱ ἱερ-
[οποιοὶ μετὰ τ]ῶν βοωνῶν, πέμψαντες τὴν πομπὴν τῆι θε-
[ῶι θυόντων τα]ύτας τὰς βοῦς ἀπάσας ἐπὶ τῶι βωμῶι τῆς
[Ἀθηνᾶς τῶι με]γάλῳι, μίαν δὲ ἐπὶ τῶι τῆς Νίκης, προκρί-
[ναντες ἐκ τῶν] καλλιστευουσῶν βοῶν, καὶ θύσαντες τῆ-
[ι Ἀθηνᾶι τῆι] Πολιάδι καὶ τῆι Ἀθηνᾶι τῆι Νίκῃ ἀπασῶ-
[ν τῶν βοῶν τῶ]ν ἀπὸ τῶν τετταράκοντα μνῶν καὶ μιᾶς ἕω-
50 [νημένων νε]μόντων τὰ κρέα τῶι δήμῳι τῶι Ἀθηναίων ἐν
[.....9.....]ι, καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις κρεανομίαις...
- [ε]-
ἰς δὲ τὰ μι]σθώματα τῆς πομπῆς καὶ τὸ μαγειρικὸν κα[i]
55 [κόσμησιν] τοῦ βωμοῦ τοῦ μεγάλου καὶ τᾶλλα, ὅσα προσ[ή]-
[κει].εἶσθαι περὶ τὴν ἑορτὴν καὶ εἰς παννυχίδα
[διδόναι] : \mathbb{M} : δραχμάς· τοὺς δὲ ἱεροποιούς τοὺς διοικ[κ]-
[οῦντας τ]ὰ Παναθήναια τὰ κατ' ἐνιαυτὸν ποεῖν τὴν πα[ν]-
[νυχίδα] ὡς καλλίστην τῆι θεῶι καὶ τὴν πομπὴν πέμπε[ι]-
60 [ν ἅμα ἠ]λίῳι ἀνιόντι, ζημιοῦντας τὸν μὴ πειθαρχο[ῦντ]-
[α ταῖς ἐ]κ τῶν νόμων ζημίαις...

90. *IG* II³ 4, 1358 ([Ἀθηνᾶι Ἔργα]νηι Πολιάδι)· **βλ. ἀρ. 4.**

91. *IG II³ 4, 1374 (IG II² 4331)*. Βάση. Μετά τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Β. τοῦ Ἐρεχθείου. MA 13241.

[..]ων Ἀπολλ[ο]δώρου Φρεά[ρριος]
Ἀθηνᾶι Πολιάδι ἀνέθη[κε].
Ἐξήκεστος ἐπόησεν.

92. Δείναρχ. *Κατὰ Δημοσθ.* (ed. Conomis) 64:

Μαρτύρομαι τὰς σεμνὰς θεὰς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν τόπον ὃν ἐκεῖναι κατέχουσι, καὶ τοὺς ἥρωας τοὺς ἐγχωρίους, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν τὴν Πολι[ά]δα, καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, οἱ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἡμῶν εἰλήχασιν...

93. *IG II² 1492* (βλ. Harris, *Treasures* 140, ἀρ. 141 καὶ 179, ἀρ. 358). *Λόγος* ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, τοῦ ἔτους 305/4(·).

ρύτον χρυσο[ῦν]13. ἀνέ]-
θηκεν βασιλ[έως] Ἀλεξάνδρου γυνὴ Ῥω]-
ξάνη Ἀθηνᾶι [Πολιάδι· στα(θμόν)...6. . . πε]-
55 ρι[τρα]χήλια [χρυσᾶ]12. ἀ]-
[ν]έθηκεν βασ[ιλέως] Ἀλεξάνδρου γυν]-
[ῆ] Ῥωξ[άνη] Ἀθην[ᾶι Πολιάδι].

94/5. Φιλόχ. *FGrH* 3b, 328F F. 67 (Διονύς. Ἀλικ. *περὶ Δεινάρχου* 3, 46). Βλ. ἀρ. 407.

96. *IG II³ 4, 1400 (IG II² 4348)*. Βάση(·). 4ος αἰ. π.Χ. (·). Βρισκόταν στὸ Ἐρέχθειο. Λανθάνει.

- - - Ἀθηνᾶι Πολιάδι εὐξαμένη ἀνέθηκεν.

97. *IG II² 3455*. Βάση ἀγάλματος. Τέλη 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Ν. τοῦ Ἐρεχθείου (Πιπτάκης, *AE* 1839, ἀρ. 168). Ἀκρόπολη, Δ. τοῦ Ἐρεχθείου (ἄνευ ἀρ.).

[Ἀθηνᾶς] Π[ολι]άδο[ς] ἰέ[ρριαν]
[- - - Λυ]σιστρά[του] Βατῆθεν
3 [- - -]ος [Πο]λυεύκτου Ἐρ[χιεύς]
[ἀ]νέθηκε[ν].
[Κηφισόδοτ]ος Τίμα[ρχος] ἐπο[ί]ησα[ν].

Βλ. Χωρέμη, ὄ.π. (σημ. 12), 371, ἀρ. 54, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

98. *IG II³ 1, 912 (IG II² 687)*. Συνθήκη Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων. 269/8 π.Χ. Ἀκρόπολη, Α. τῶν Προπυλαίων. EM 7383-7385. 12367.

42 καὶ ἀναγράψα[ι αὐτὴν τὸν γρ]-
αμματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν ἐν στήλῃ χαλκ[ῆ] καὶ στήσαι ἐ]-
ν ἀκροπόλει παρὰ τὸν νεῶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Πολι[ιάδος].

99. *IG* II³ 1, 1056 (*IG* II² 928). Ἑλλιπὲς ψήφισμα ὑπὲρ ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος. Περὶ τὸ 250-240 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 7498.

5 ἡ βουλή,
ὁ δῆμος
τὴν ἱέρει[αν]
τῆς Ἀθηνᾶ[ς]
τῆς Πολιά[δος]
10 Πεντετηρί[δα].

Βλ. τὶς ἀναθέσεις εἰκόνων ἀρρηφόρων ἐπὶ ἱερείας *Πεντετηρίδος* *IG* II² 3470 καὶ 3471.

100. *IG* II³ 1, 1026 (*IG* II² 776). Ψήφισμα γὰρ τὴν ἱερεία τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος [-]την *Πολυεύκτου Βατήθεν* καὶ τὸν σύζυγόν της. Περὶ τὸ 240 π.Χ. Τὰ τρία σωζόμενα θραύσματα βρέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη. EM 7459-7461.

10 ... ἐπειδὴ δὲ [ἡ] ἱέρει-
[α τῆς Πολιάδος ἐπεμελήθη κα]λῶς καὶ φιλοτίμ-
[ως τῆς τε κοσμήσεως τῆς τρ]απέζης κατὰ τὰ
[πάτρια καὶ τῶν ἄλλων, ὧν προσ]έτ[τ]αττον οἱ τ[ε]
[νόμοι καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμ]ου, διατελε[ῖ]
15 [δὲ ἐν παντί] καιρῶι φιλο[τιμουμέ]νη περὶ [τ]-
[ῆν θε]όν, καὶ ἐ[π' Ἀ]λκι[β]ιάδου ἄ[ρχοντος] ἀνέθη-
[κεν] ἐκ τῶν ἰδί[ω]ν Θήραιον κα[ὶ -c. 8-]ΙΣΤ[...]
[...]ον καὶ τρίχαπτα· ἐμέρισεν [δὲ καὶ τοῖς Πραξι]-
[ερ]γίδαις εἰς τ[ῆ]ν θυσίαν τὴν π[άτριον] ἐκ τῶν
20 [ἰ]δίω[ν] ἑκατὸν [δρ]αχμάς·

101. Φύλαρχος, *FGrH* 81 F. 72:

PHOT. s. οἰκουρὸν ὄφιν· τὸν τῆς Πολιάδος φύλακα· καὶ Ἡρόδοτος· Φύλαρχος δὲ αὐτοῦ δύο.

Πρβλ. Ἡσύχ. ο 270 (ed. Latte) ἐν λ. οἰκουρὸν ὄφιν· τὸν τῆς Πολιάδος φύλακα δράκοντα. καὶ οἱ μὲν ἓνα φασίν, οἱ δὲ δύο ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἐρεχθέως. τοῦτον δὲ φύλακα τῆς ἀκροπόλεως φασί, ᾧ καὶ μελιτοῦτταν παρατίθεσθαι.

102. Ἴστρος, *FGrH* 334 F. 25 [Φώτ. Λεξ. (ed. Theodoridis) ἐν λ. Αἰδοῦς βωμός]:

Αἰδοῦς βωμός· Αἰδοῦς καὶ Ἀφελείας βωμοὶ εἰσι περὶ τὸν τῆς Πολιάδος νεών, καθάπερ Ἴστρος ἱστορεῖ.

103. Δράκων, *Περὶ γενῶν*, *FGrH* 344 F. 1:

HARPOKR. s.v. Ἐτεοβουτάδαι· Λυκοῦργος ἐν τῷ Περὶ τῆς ἱερείας. γένος <παρ> Ἀθηναίοις, οἷον οἱ ἀληθῶς ἀπὸ Βούτου· ἔτεόν γάρ τὸ ἀληθές. ἐκ δὲ τούτων καθίστατο ἡ ἱερεία τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, καθά φησι Δράκων Περὶ γενῶν.

109. S. B. Aleshire, S. D. Lambert, *ZPE* 142 (2003) 65-86 (*SEG* 53, 143) (*IG* II² 1060+1036). Δύο ψηφίσματα ὑπὲρ τῶν ἐργαστιῶν ἀκολουθεῖ κατάλογος τῶν ὀνομάτων τους. 108/7. Τὸ τεμάχιο a βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη· τοῦ τεμαχίου b εἶναι ἄγνωστη ἡ προέλευση. a: EM 7787· b: Petworth House 91.

ψηφίσμα I

a ... καὶ οἱ ἀθλοθέτα[ι - - - - -]
 [- - - - -] καλῶς ποησαμέναις τὸν πέ[πλον - - - - -]
 [- - - - -] τοῦ δήμου θαλλοῦ στεφά[νωι - - - - -]
 5 [- - - - - πέ]πλου λευκὴν ἐσθῆτα Η[- - - - -]
 [- - - - - ἄγων]οθέτης εἰς τὴν πομπ[ῆν - - - - -]...
 b [c. 1.].EX...[-c. 4-5-]α ταῦτα πομπε.[- - - - - Πραξιεργί?]-
 δαι παραλάβωσιν τὸν ἐφέτειον πέπλ[ο]ν [- - - - -]
 3 ἱμάτιον ἐξάγωσιν, παραδιδότωσαν ταῖ[ς - - - - -]...

ψηφίσμα II

ἐπειδὴ πρόσ[ο]δον π[ο(ι)ησάμενοι πρὸς τὴν βουλὴν οἱ πατέρες τῶν παρθένων]
 τῶν ἡργασμένων τῆι Ἀθηνᾶι τὰ [ἔρια τὰ εἰς τὸν πέπλον ἐμφανίζουσιν
 παρηκολουθηκέναι αὐ]-
 20 [τ]ᾶς τοῖς ὑπὸ τοῦ δήμου ἐψηφισμένοις περὶ τούτων πᾶσι καὶ πεπο(ι)ηκέναι τὰ
 δίκαια καὶ πε]-
 [πομ]πευκέναι κατὰ τὰ προστεταγμέ[ν]α [ὥς ὅτι κάλλιστα καὶ εὐσχημονέστατα,
 κατεσκευακέ]-
 [ν]αι δὲ α[ὐ]τὰς ἐ[κ] τῶν ἰδίων καὶ φιάλη[ν ἀργυρ]ᾶν ἀπὸ [δραχμῶν ἑκατόν, ἦν
 καὶ βούλονται ἀναθεῖναι]
 [τ]ῆι Ἀθηνᾶι ὑπόμνημα τῆς ἑαυτῶν πρ[ὸς] τ[ὴν] θεὸν εὐσεβείας, καὶ
 παρακαλοῦσι τὴν βουλὴν καὶ τὸν]
 [δῆ]μον ἐπιχω[ρ]ῆσαι τὴν ἀνάθεσιν [τ]ῆ[ς] φι[ά]λ[η]ς] ...
 ... [ἀναγράψαι κλπ.]... εἰστήλην λιθίνην τ[ὸ] ψηφισμ[α] καὶ ὀνό[ματα τῶν
 παρθένων? καὶ ἀνα]-
 25 [θε]ῖναι ἐν ἀκροπόλει παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Πωλιάδος, [ῖνα - -8-12- - ἦι
 εὐπαρακολ]-
 [ο]υθητὸς ἢ γεγонеῖα ὑπ' αὐτῶν περὶ ταῦτα σπουδῆ καὶ [φιλοπο]νία.

Βλ. καὶ τὸ παρομοίου περιεχομένου ψηφίσμα **ἀρ. 109α**.

109α. *IG* II² 1034+1943. *SEG* 40, 122. Ψήφισμα ὑπὲρ τῶν ἐργαστιῶν ἀκολουθεῖ κατάλογος τῶν ὀνομάτων τους κατὰ φυλάς. 103/2 π.Χ. Τὰ περισσότερα θραύσματα τῆς στήλης βρέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη. EM 7666, 8090, 7665, 8059, 8058.

ἐπειδὴ πρόσσοδο[ν]
 [οιησά]μενοι πρὸς τὴν βουλὴν οἱ πατ[έρες] τῶν παρθένων

[τῶν ἡργ]ασμένων τῆι Ἀθηνᾶι τὰ ἔρια τὰ [εἰς τὸ]ν πέπλον ἐμφανίζου-
 [σιν παρ]ηκολουθηκέναι αὐτὰς τοῖς ὑπ[ὸ τοῦ] δήμου ἐψηφισμέ-
 10 [νοῖς πε]ρὶ τούτων πᾶσι καὶ πεποικημένα[ι τὰ δί]καια καὶ πεπομπευ-
 [κέναι κα]τὰ τὰ προστεταγμένα ὡς ὅτι κ[άλλισ]τα καὶ εὐσχημονέ-
 [στατα, κ]ατεσκευακέναι δὲ αὐτὰς ἐκ [τῶν ἰ]δίωι καὶ φιάλην [ἀ]-
 [ργυρᾶ]ν ἀπὸ δραχμῶν ἑκατόν, ἦν καὶ [βούλε]σθαι ἀναθεῖν[αι τῆι]
 [Ἀθηνᾶι ὑπό]μνημα τῆς ἑαυτ[ῶ]ν πρ[ὸς τὴν θεὸν] εὐσεβεῖ[ας]...

Βλ. καὶ τὸ παρομοίου περιεχομένου ψήφισμα **ἀρ. 109**.

110. *IG II² 3484*. Βάση. Τέλη 2ου αἰ. π.Χ. Παρὰ τὸ Ἐρέχθειον, πρὸς τὸ β. τεῖχος. EM 10686/7.¹³

[ί]ερειαν Ἀθ]ηνᾶς Πολιάδος Χρυσίδα
 [Νικήτου] Περγασῆθεν θυγατέρα
 [Διονύσιος κ]αὶ Νικήτης καὶ Φίλυλλα
 [Ἀθηνοβίου] Εὐπυρίδου τὴν ἑαυτῶν
 [ἀνεψιά]ν Ἀθηνᾶι Πολιάδι.

Βλ. καὶ *IG II² 3485*.

111. *IG II² 3486*. Βάση. Τέλη 2ου αἰ. π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 12430.¹⁴

[Π]ολυκράτειαν [- - - -c.16- - - - θυ]-
 [γ]ατέρα ὁ πατήρ κα[ὶ ἡ μήτηρ -c.9-]
 Ἄνταμένου Μελιτέω[ς - - - -φορήσα]-
 σαν Ἀθηνᾶι Πολιάδ[ι ἀνέθηκαν ἐπὶ ἰε]-
 [ρείας Χ]ρυσίδος τῆς Νι[κ]ήτου Περγασῆθεν].

Στὸν στίχο 3 μπορεῖ νὰ συμπληρωθεῖ [ἐρρηφορήσα]|σαν ἢ [κανηφορήσα]|σαν, βλ. P. Graindor, *BCH* 51 (1927) 287, ἀρ. 57.

112. *IG II² 3488*. Τμήμα κιονοκράνου. Ἀρχὲς 1ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Α. τοῦ Ἐρεχθείου. EM 8998.

Παναρίσταν Μαντίου Μαραθωνί[ου ὁ πατήρ]
 καὶ ἡ μήτηρ Θεοδότη Δωσιθέου ἐ[γ] Μυρινούττης]
 θυγάτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ Κλεομένης καὶ - - - -]
 [ἐ]ρρηφορήσασαν Ἀθηνᾶι Πολιά[δι καὶ Πανδρόσωι]
 ἀνέθηκαν.

Γιὰ τὶς ἀρρηφόρους, βλ. Ἀριστοφ. *Λυσιστρ.* 640-642: εἰκότως, ἐπεὶ χλιδῶσαν ἀγλαῶς ἔθρεψέ με. | ἐπτά μὲν ἔτη γεγῶσ' εὐθύς ἡρρηφόρου· Σουῖδ. ἐν λ. (2504) ἐπιώψατο: κατέλεξεν, ἐξελέξατο. ἔστι δ' Ἀττικόν· ὁ βασιλεὺς ἐπιώψατο ἀρρηφόρους. οἶον κατέλεξεν, ἐξελέξατο. Πλάτων ἐν Νόμοις Δείν. *Fragmenta*, 6 (ed. Conomis, 1975) frg. 4 (παρ' Ἀρπ. (239) λ. Ἀρρηφορεῖν): Δείναρχος Κατὰ Πυθέου.

13. Βλ. J. M. Müller, στὸν τόμο *Die Akropolis von Athen in Hellenismus und in der römischen Kaiserzeit* (2010), 190, ἀρ. 2.4.

14. Βλ. Müller, ὁ.π., 191, ἀρ. 2.5.

τέσσαρες μὲν ἐχειροτονοῦντο δι' εὐγένειαν ἀρρηφόροι, δύο δὲ ἐκρίνοντο, αἱ τῆς ὑφῆς τοῦ πέπλου ἦρχον καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτόν. λευκὴν δ' ἐσθῆτα ἐφόρουσαν καί, εἰ δὲ χρυσία περιέθεντο, ἱερὰ ταῦτα ἐγίνετο.

Γιὰ τὰ ἀρρηφόρια βλ. Πανσ. 1, 27.3 (βλ. ἀρ. 136).

Ἄλλες ἀναθηματικὲς ἐπιγραφὲς ἀρρηφόρων (3ου αἰ. π.Χ. κ.έ.) στὴν Ἀθηνᾶ, στίς ὁποῖες τὸ ἐπίθετο *Πολιάς* εἴτε δὲν ἀναφέρεται εἴτε δὲν γνωρίζομε ἂν ἀναφερόταν, διότι ὁ λίθος δὲν σώζεται πλήρως, εἶναι οἱ: *IG II² 3461, 3465-6, 3470, 3471, 3472* (Ἀθηνᾶ καὶ Πανδρόσωι), 3473, 3482, 3497, 3516, 3528, 3634. Βλ. Parker, *Polytheism* 219 καὶ εἰδ. τὴν σημ. 7 καὶ E.-L. Choremi, στὸν τόμο *Γράμματα ἀρχαῖα* (βλ. ἀρ. 17), 351-352.

113. *SEG 22, 110 (IG II² 1039+1006)*. Ψήφισμα ὑπὲρ ἐφήβων. 79/8 π.Χ. Περιοχὴ Παναγίας Πυργιώτισσας (Ἀρχ. Ἀγορά). ΕΜ.

ὑπὲρ ὧν [ἀπαγγέλλει] ὁ κοσ-
5 μητή[ς τῶν ἐφήβ]ων Ἡδύλος Στράτωνος [Λαμπτρ]εύς, ὑπὲρ τῆς θυ[σίας ἧς
ἔ]θυσεν
μετὰ [τῶν ἐφήβων ἐ]ν ἀκροπ[όλει, ἐξι]τητ[ήρια τ]ῆι τε Ἀθηνᾶι τῆι Π[ολιάδι
καὶ τοῖς] ἄλλοις
θεοῖς [οἷς πάτριον ἦν, ὑπ]έρ τ[ε τῆς βο]υλῆς κα[ὶ τοῦ] δήμου καὶ [παίδων
καὶ γυναικῶν καὶ τῶν]
φίλω[ν καὶ συμμάχων], καὶ γεγον[έναι ἐ]ν πᾶσ[ι]ν [τ]ὰ [ἱερὰ καλὰ καὶ
σωτήρια]...
57 ἔθυσαν δὲ καὶ τὰ Σύλλει[α] κα[ὶ ἐκ]αλλιέρησαν, ὁμ[οίως δὲ κα]ὶ τὰ
ἐξιτητήρια ἐν ἀκρο-
πόλει, τῆι τε Ἀθηνᾶι τῆι Πολιάδι καὶ τῆι Κουρ[οτρό]φωι καὶ τῆι Πανδρόσ[ωι
κα]ὶ ἐκαλλιέρησαν.

114. Στρ. 9, 1.11:

Τινὲς δ' ἀπὸ τοῦ τὴν ἱέρειαν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς χλωροῦ τυροῦ τοῦ μὲν ἐπιχωρίου μὴ ἄπτεσθαι, ξενικὸν δὲ μόνον προσφέρεσθαι, χρῆσθαι δὲ καὶ τῷ Σαλαμινίῳ, ξένην φασὶ τῆς Ἀττικῆς τὴν Σαλαμῖνα οὐκ εὔ...

115. Στρ. 9, 1.16:

Τὸ δ' ἄστυ αὐτὸ πέτρα ἐστὶν ἐν πεδίῳ περιοικουμένη κύκλω· ἐπὶ δὲ τῆ πέτρῳ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερόν ὃ τε ἀρχαῖος νεὼς ὁ τῆς Πολιάδος ἐν ᾧ ὁ ἄσβεστος λύχνος, καὶ ὁ παρθενῶν ὃν ἐποίησεν Ἰκτῖνος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Φειδίου ἔργον ἐλεφάντινον ἢ Ἀθηνᾶ.

116. *IG II² 2802*. Βάση. Τέλη 1ου αἰ. π.Χ. Α. τοῦ Παρθενώου. EM 8796.¹⁵

ὁ δῆμος ὁ Χίων
Φησῖνον Σκυθίνου
3 Ἀθηνᾶι Πολιάδι
καὶ θεοῖς πᾶσι.

117. G. R. Culley, *Hesperia* 44 (1975) 207-223, βλ. καὶ τοῦ ἰδ., *Hesperia* 46 (1977) 282-298 (*IG II² 1035*). Δύο ψηφίσματα περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν περιουσιῶν ἱερῶν καὶ τεμενῶν τῆς Ἀττικῆς. Ἐποχὴ Αὐγούστου, περὶ τὸ 10/9-3/2 π.Χ. Τὸ θραῦσμα a βρέθηκε Ἀκρόπολι, τὰ b καὶ c εἶναι ἀδήλου προελεύσεως. EM 13280, 8134, 8135.

- 15 [καὶ ἀναθε]ῖναι ἦν μὲν [ἐν Ἀκρο]πόλει παρὰ τ[ῆι] Πολιάδι Ἀθηνᾶι, ἦν δ'
ἐν Πιραεῖ παρὰ τῶι Διὶ τῶι Σωτήρι καὶ τῆ[ι]
[Ἀθηνᾶι τῆι Σωτείραι].
31 [- τέμενος? τοῦ δεῖνα ὁ Σόλ]ων ἀνῆκε τῆι Πολ[ιάδ]ι καθι[ερ]ωθὲν
πρότερον ὑπ' [αὐτοῦ το]ῦ κτίσαντος τὴν νῆσον
32 [- - - ὅπου κεῖτ]αι ἡ ἀρχαία πόλις ἡ [πρ]οσων[ο]μασθεῖσα Κυχ[ρεία].
48 [- - - τέμενος τὸ π]αρὰ τὰ μακρὰ τίχη Ἀθηνᾶς Πολιάδος.

118. *IG II³ 4, 10* (*IG II² 3173*). Ἐπιστόλιον. Μετὰ τὸ 27 π.Χ. Α. τοῦ Παρθενώου (MA 13157).

[ὁ] δῆμος θεᾶι Ῥώμηι καὶ Σε[βασ]τῶι Καίσαρι...
...ἐπὶ ἱερείας Ἀθηνᾶς
Πολιάδος Μεγίστης τῆς Ἀσκληπίδου Ἀλαιέως θυγατρὸς,
ἐπὶ ἄρχοντος Ἀρήου τ[οῦ] Δωρίωνος Παιανιέως :

Τις πιθανὲς μαρτυρίαι τῆς ἱερείας αὐτῆς βλ. στὰ σχόλια στὴν *IG II³ 4, 10*, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Μαρτυρεῖται καὶ ἄλλη ὁμώνυμη ἱερεία τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἡ Ἰουνία Μεγίστη Ζήνωνος Σουνιέως θυγάτηρ περὶ τὸ 44 μ.Χ., *IG II² 3283, 3535, 3536, 4175, 4242* (βλ. *IG II³ 4, 10* τὰ σχόλια). Πρβλ. τὰ ἐδώλια στὸ Διονυσιακὸ θέατρο *IG II³ 4, 1974, 2005, 2007*. Γιὰ τὴν ἀναφορὰ τῆς ἱερείας τῆς Πολιάδος μαζὶ μὲ τὸν ἐπώνυμο ἄρχοντα βλ. ἐπίσης *IG II² 3175, 4176* καὶ 3277.

119. Δίων Κάσσ. *Ῥωμ. Ἱστορ.* 54. 7:

Ἀθηναίων δὲ τὴν τε Αἴγιναν καὶ τὴν Ἐρέτριαν (ἐκαρποῦντο γὰρ αὐτάς), ὡς τινὲς φασιν, ἀφείλετο (sc. ὁ Αὐγούστος), ὅτι τὸν Ἀντώνιον ἐσπούδασαν, καὶ προσέτι καὶ ἀπηγόρευσε σφισι μηδένα πολίτην ἀργυρίου ποιεῖσθαι. καὶ αὐτοῖς ἐς ταῦτα ἔδοξε τὸ τῶ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγάλματι συμβᾶν ἀποσκῆψαι· ἐν γὰρ τῆ ἀκροπόλει [τῆ] πρὸς ἀνατολῶν ἰδρυμένον πρὸς τε τὰς δυσμὰς μετεστράφη καὶ αἷμα ἀπέπτυσεν.

120. *IG II² 3515* (ἐποχῆς Αὐγούστου)· βλ. κατ., τὸν ἀρ. 411.

15. Βλ. Müller, ὁ.π., 192, ἀρ. 2.7.

121. *IG II² 4036*. Βάση. Τέλη 1ου αϊ. π.Χ./ άρχες 1ου αϊ. μ.Χ. Α. του Παρθενώνος. ΜΑ 13169.

Εϋδημος Πολυεύκτου Φλυεύς
καί Άγαρίστη Πολυεύκτου Φλυέως
θυγάτηρ τήν μητέρα Στρατόκλειαν
Εϋδήμου Μελιτέως θυγατέρα Άθηνᾶι Πολιάδι.

122. *IG II³ 4, 1388 (IG II² 4341)*. Βάση. Περί τὸ 10-30 μ.Χ. Ἀκρόπολη, νότια κλιτύς. ΕΜ 9537.

Άθηνᾶ Πολιάδ[ι]
ἐπὶ ἱερείας Ἄλεξά[ν]-
δρας τῆς Λέοντο[ς]
ἐκ Χολλειδῶν.

123. *IG II² 3554*. Βάση. 1ος αϊ. μ.Χ. Δ. του Παρθενώνος. ΜΑ 13188.

Ἡ βουλή κα[ὶ ὁ δῆμος]
Τερτίαν Λευκίο[υ ...8....]
[θ]υγατέρα ἐρρηφορ[ήσασαν]
[Ἄθ]ηνᾶ Πολιάδι.
5 ἐπὶ ἱερείας Στρατοκλείας
...

124. *IG II² 3555*. Βάση. 1ος αϊ. μ.Χ. Μεταξὺ Παρθενώνος καὶ Προπυλαίων. ΕΜ 8447.

... ἐρρηφορήσ[ασ]-
[αν Ἄθ]ηνᾶι Πολιά[δι ἦ]
5 [μήτ]ηρ Ἐλένη ...

125. *IG II² 3556*. Ἐπίκρανο βάσεως. 1ος αϊ. μ.Χ. Παρὰ τὸ Ἐρέχθειον. ΕΜ 10604.¹⁶

ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος
Ἄπολλοδώραν Ἄπολλοδ[ώρου]
Γαργηττίου θυγα[τέρα]
[ἐ]ρρηφορήσασαν Ἄθηνᾶι Πολ[ιάδι].

126. *IG II² 3935*. Τιμητικὸ μνημεῖο. 1ος αϊ. μ.Χ. Μεταξὺ Προπυλαίων καὶ Παρθενώνος. ΕΜ 8633.

[ἱέρεια] Ἄθηνᾶς Πολιά[δος]
[Στρα]τονίκη Νικάνδρου
3 [-4-5-]τέως θυγάτηρ τὸν
[θυγα]τριδοῦν Κλ. Λόν-
[γον ...]αγόρου Μαραθώνιον

16. Βλ. Müller, ὅ.π., 198, ἀρ. 2.16.

ἀνέθηκεν.

Σώφρων Σ[ου]νιεύς [έπο]ίησεν.

Τις προτεινόμενες συμπληρώσεις του κειμένου από τους W. Peek και B. D. Meritt βλ. στο *SEG* 42, 170.

127. *IG II³ 4, 1391 (IG II² 4340)*. Βάση. 1ος αἰ. μ.Χ. Ἐμπρός ἀπό τὴν νδ. γωνία τοῦ Παρθενώου.
MA 20257.

Πύρρος Νεοκλείδου
ἀνέθηκεν Ἀθηνᾶ Πολιάδι.
Μνασίας ἐπόησε.

128. *IG II³ 4, 1392 (IG II² 4344)*. Βάση. 1ος αἰ. μ.Χ. Α. τοῦ Ἐρεχθείου. EM 8263.

[Π]ολιάδι.

129. *IG II² 4095*. Τὴν ἐπιγραφή εἶχε ἐντοπίσει ὁ Πιττάκης (*L'anc. Ath.* 409) παρὰ τὸ Ἐρέχθειον.

Δήμαρχος Ἀριστίωνος Παιανιεύς
- - - - - Ἀθηνᾶι Πολιάδι
- - - - - τὴν ἑαυτοῦ [γυναῖκα νει θυγατέρα].

130. *IG II² 4247*. Βάση. Τέλη 1ου ἢ ἀρχὲς 2ου αἰ. μ.Χ. Ν. τῆς πύλης Βεulé. Ὁ λίθος λανθάνει.

[- - - - - Πῶλ]λα Οὐαλα-
[ρία τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα Ζ]ωσίμην
[. . . ἐρρηφορήσασαν? Ἀθ]ηνᾶ Πολιά-
[δι ἐκ τῶν ἰδίων εὐχὴν ἀ]νέθηκεν
[ἐπὶ ἱερείας Λαδαμήας? τ]ῆς Μηδείου.

131. *IG III 3853*. Ἐπιγραφή ρωμ. χρόνων. Βρέθηκε παρὰ τὸ βᾶθρο τῆς Προμάχου (βλ. Πιττάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3377).

[- - - - - Ἀθην]ᾶς Πολιάδος
[- - - - -]Λ Ω Ρ Ο Σ
3 [- - - - -]τογένης) Α⁻// ...

Βλ. τὰ σχόλια στὸν ἀρ. 50.

132. Πλούτ. *FGrH* 3b, 388F F. 2:

EUSEB. *P. E.* 3, 8, 1: λέγει δ' οὖν Πλούταρχος ᾧ δέ πη κατὰ λέξιν· «ἢ δὲ τῶν
ξοάνων ποίησις ἀρχαῖον ἔοικεν εἶναί τι καὶ παλαιόν... ξύλινον δὲ τὸ τῆς
Πολιάδος ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων ἰδρυθέν, ὃ μέχρι νῦν Ἀθηναῖοι διαφυλάττουσιν...»

133. Diogenianus, *Paroemiae* (ed. F. G. Schneidewin – E. L. von Leutsch) 2, 7:

Ἀκεσαίου καὶ Ἐλικῶνος ἔργα· ἐπὶ τῶν θαύματος ἀξίων· οὗτοι γὰρ τὸν τῆς
Πολιάδος Ἀθηνᾶς πέπλον ἐδημιούργησαν.

Βλ. Ζηνοβίου *Ἐπιτομή ἐκ τῶν Ταρραίων καὶ Διδύμων παροιμιῶν συντεθείσα κατὰ στοιχεῖον* (ed. F. G. Schneidewin – E. L. von Leutsch) 1, 56: Ἀκεσέως καὶ Ἐλικῶνος ἔργα· ἐπὶ τῶν θαύματος ἀξίων· οὗτοι γὰρ τὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς πέπλον ἐδημιούργησαν, ὁ μὲν Ἀκεσεὺς γένος ὦν Παταρεὺς, ὁ δὲ Ἐλικῶν Καρύστιος.

134. Φαβωρίνος, *Fragmenta* (ed. Barigazzi) frg. 96, 9.2:

[α]ὐτοὶ δὲ Κέκροπα μὲν ἐν ἀκροπόλει ἔθαπτον, τὰς δὲ Ἐρεχθέως θυγατέρα<ς> παρ' αὐτῆι σχεδὸν τῆ Πολιάδι.

135. Πανσ. 1, 27.1:

Κεῖται δὲ ἐν τῷ ναῶι τῆς Πολιάδος Ἑρμῆς ξύλου, Κέκροπος εἶναι λεγόμενον ἀνάθημα, ὑπὸ κλάδων μυρσίνης οὐ σύνοπτον. ἀναθήματα δὲ ὅποσα ἄξια λόγου, τῶν μὲν ἀρχαίων δίφρος ὀκλαδίας ἐστὶ Δαιδάλου ποίημα, λάφυρα δὲ ἀπὸ Μήδων Μασιστίου θώραξ, ὃς εἶχεν ἐν Πλαταιαῖς τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἵππου, καὶ ἀκινάκης Μαρδονίου λεγόμενος εἶναι.

Πρβλ. Δημοσθ. 24, 129.

136. Πανσ. 1, 27.2-4:

Τῷ ναῶι δὲ τῆς Ἀθηνᾶς Πανδρόσου ναὸς συνεχῆς ἐστὶ· ... (3) ἃ δέ μοι θαυμάσαι μάλιστα παρέσχεν, ἔστι μὲν οὐκ ἐς ἅπαντας γνώριμα, γράψω δὲ οἷα συμβαίνει. παρθένοι δύο τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος οἰκοῦσιν οὐ πόρρω, καλοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι σφᾶς ἀρρηφόρους· αὗται χρόνον μὲν τινα δίαιταν ἔχουσι παρὰ τῆι θεῶι, παραγενομένης δὲ τῆς ἑορτῆς δρῶσιν ἐν νυκτὶ τοιάδε. ἀναθεῖσαι σφισιν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἃ ἢ τῆς Ἀθηνᾶς ἰέρεια δίδωσι φέρειν, οὔτε ἢ διδοῦσα ὁποῖόν τι δίδωσιν εἰδυῖα οὔτε ταῖς φερούσαις ἐπισταμέναις, –ἔστι δὲ περίβολος ἐν τῆι πόλει τῆς καλουμένης ἐν Κήποις Ἀφροδίτης οὐ πόρρω καὶ δι' αὐτοῦ κάθοδος ὑπόγειος αὐτομάτη– ταύτηι κατίασιν αἱ παρθένοι. κάτω μὲν δὴ τὰ φερόμενα λείπουσιν, λαβοῦσαι δὲ ἄλλο τι κομίζουσιν ἐγκεκαλυμμένον· καὶ τὰς μὲν ἀφιᾶσιν ἤδη τὸ ἐντεῦθεν, ἑτέρας δὲ ἐς τὴν ἀκρόπολιν παρθένους ἄγουσιν ἀντ' αὐτῶν. (4) πρὸς δὲ τῷ ναῶι τῆς Ἀθηνᾶς ἔστι μὲν *†*ευηριστ*†* πρεσβῦτις ὅσον τε πῆχους μάλιστα, φαμένη διάκονος εἶναι Λυσιμάχη... κλπ. [βλ. ἀρ. 80, 81].

Γιὰ τὶς ἀρχαῖες πηγὲς περὶ τῶν ἀρρηφόρων βλ. Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum* 73, 16: ἀρρηφόροι, L. Deubner, *Attische Feste*, Darmstadt 1956, 9-17. Γιὰ τὴν ἑορτὴ βλ. Parker, *Polytheism* 218-222.

137. *IG II² 3193*. Βάση. Μέσα 2ου αἰ. μ.Χ. Δ. τῶν Προπυλαίων. Δίπλα στὸ βάθρο τοῦ Ἀγρίππα (MA 13267).

[[- - - - -]]
[[[χάριν ἀντ' εὐεργεσιῶν με]]]-
γάλων ἀντιδιδόντες *ϑ* Ἀθη-
ναῖοι τῆ Πολιάδι ἀνέθηκα[ν].
κόσμον τῷ φρουρίῳ ὁ αὐτ[ὸς]

οἰκείοις ἀναλώμασιν
κατεσκεύασεν.

Δίδονται τὰ στοιχεῖα καὶ τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς πὺν παρέχει ὁ Ἄ. Π. Ματθαίου στὸν ἀδημοσίευτο *Κατάλογο τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀκροπόλεως* (2001), ἀρ. 153.

138. *IG* II² 3194. Πλάκα. Μέσα 2ου αἰ. μ.Χ. (144/5?, Byrne, *RCA* 44-45, 527). Βρέθηγε στὴν Ἀκρόπολη, κτισμένη σὲ κρήνη τουρκικῆς οἰκίας (Πιττάκης, *AE* 1856, ἀρ. 2878). EM 10430.

- - - - -|ΟΙΟΙ

ἐν τοῖς [...5.. ἀ]νέθηκεν
ἐκ τοῦ ...8-9.... ἄρχοντος Σύλλας.
vac. 0,025

4 Ἰοῦγκ[ος ...7...]ς μ[ετ]ὰ τῶν συνεδρευόντο[ν]
ἀνέγ[ν]ο - - - *vac.*

8 ... [κ]αὶ τῆς *ἡιε-*
ρᾶς ἄλο [...10.... τῶι δ]ήμωι [δ]οκεῖ γε πλέ-
θρα κλπ.

11 ... κα[ῖ] τὸ τῆς Ἀθηνᾶς
ἄγαλ[μα10....]όμενος.ε ἐπὶ τοῦ τόπου
ἔθηκε[ν] *ἡόρου*[ς10....]ει ...5.. τὲν ἄλο
τῆ[ν] *ἡιεράν* κλπ.

16 ... τοὺς *ἡεκα-*
τὸν πόδα[ς]...

19 ... [προσχώ]ροις γύαις...

Στὸ κείμενο δὲν ὑπάρχει εὐθεία μαρτυρία τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, πρβλ. ὅμως τὴν ἐπόμενη ἐπιγραφή, ἐπίσης ἀρχαϊστικὴ στὴν γραφή, μὲ τὴν ὁποία ἴσως συνδέεται.

139. *Agora* XIX H23-H24. Δύο ὅμοιοι ὄροι ἀγροῦ τῆς Πολιάδος. 2ος αἰ. μ.Χ. Βρέθηκαν σὲ β' χρήση στὴν Ἀρχ. Ἀγορά (I 4090 a, b). Δίδεται τὸ πληρέστερα σωζόμενο κείμενο (H23).

ἡόρος γύου Ἀθε[ναίας Πολιάδος]
προσ*ἡέκον* Ἐτεο[βουταδὸν γένει]
πόδες Η[rasura] ἐπὶ [- - -]
lacuna?

140. *Agora* XVI 341 (*IG* II² 1076). Τιμητικὸ ψήφισμα ὑπὲρ τῆς Ἰουλίας Δόμνης Σεβαστῆς, τῆς *σωτείας τῶν Ἀθηνῶν*. Μετὰ τὸ 196 μ.Χ. EM (20 θραύσματα τῆς ἐπιγραφῆς), Ἀρχαία Ἀγορά (ἔνα ἀπὸ τὰ θραύσματα).

21 ...[καὶ ποιεῖν τὰ εἰ]σιτήρια τῆι [σωτεία τῶν]
[Ἀθηνῶν Ἰουλία Σεβαστῆ] Ἀθηνᾶ Πολιά[δι]...

26 ...[εἶναι δὲ ἱεράν τὴν τ]οῦ Θαργηλιῶνος μ[ηνός]
[-c.6- ἡμέραν ἰσταμέ]νου, ἐν ἧ ἡμέρα τὸν ἀ[ρχαῖ]-

[ον ν]αὸν αὐτῆ[ι ὡς Πολιάδι] ἀνῆκαν αἱ Ἀθηναίαι...

- 30 κα[τ]-
[ἀρχε]σθ[α]ι δὲ [κ]αὶ [τούτω]ν τῶν θυσιῶν τὴν ἰέρεια[ν]
[τῆς Ἀ]θηναῖς [τῆς Πολιά]δος καὶ τὰ γέρα φέρεσθ[αι]...
37 ...[καὶ] τὰ εἰσ[ιτήρι]α τῆς ἱερω[σύνης]
[ποιε]ῖν τῆι Ἀθηναῖι [τῆι Πολι]ιάδ[ι, θύειν] δὲ καὶ τὰς [ἄρρη]-
[φόρ]ους τὰς ἀπολυ[ομένα]ς καὶ δᾶ[ιδα ἰσ]τᾶν καὶ σ[υνά]-
[γειν] καὶ χορεύειν τ[ὴν ἑορ]τήν...

141. *IG II² 1355*. Ἑλληπὲς ψήφισμα ὑπὲρ γυναικός. 2ος ἢ 3ος αἰ. μ.Χ. Ἀδήλου προελεύσεως. EM 10731.

- 10 - - - - τὴν τῆς Πολιάδ[ος ἰέρειαν - - - -]
25 - - - - ἢ τῆς Πο[λ]ιάδ[ος ἰέρεια - - - -]

(ἀβέβαιη μαρτυρία)

142. *IG II² 3678*. Βάση ἀγάλματος ἱερείας τῆς Ἀθηναῖς Πολιάδος. 2ος/3ος αἰ. μ.Χ. Ἡ ἐπιγραφή βρέθηκε στὴν Ἐλευσίνα, εἶναι πιθανὸν ὅμως ὅτι εἶχε μεταφερθεῖ ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα (βλ. *IEleusis* 588). Δὲν τὴν ἐντόπισε ὁ Clinton (*IEleusis* ὁ.π.).

ἰέρειαν Πολιάδος Ἀθηναῖς
καθ' ὑπομνηματισμὸν
τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς
καὶ ἐπερώτημα τῆς βουλῆς
5 τῶν Φ < καὶ τοῦ δήμου τὸ γέ- <
νος τῶν Πραξιεργιδῶν Σαβει- <
νιανὴν Ἀμιλλῶν εὔσε-
βείας τῆς περὶ τὴν θεὸν
ἔνεκεν.

Ποβλ. *IEleusis* 619 καὶ 644.

143. Κλήμης Ἀλεξ. *Προτρεπ.* 3, 45.1:

Τί δὲ Ἐριχθόνιος; Οὐχὶ ἐν τῷ νεῷ τῆς Πολιάδος κεκήδευται;

144. Μοῖρις Ἀττικ. *Λέξ.* (ed. D. U. Hansen):

π 48 πόλιν τὴν ἀκρόπολιν καὶ πολιάδα ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως Ἀττικοί.

145. Φλ. Φιλόστρ. *Ἀπολλ.* (ed. Kayser) 3, 14:

τὰ δὲ γε ἀρχαιότατα (ἐνν. ἀγάλματα) τῶν παρ' Ἑλλησι τό τε τῆς Ἀθηναῖς τῆς Πολιάδος...

146. *Agora XV 466 (IG II² 1817)*. Κατάλογος πρυτάνεων τῆς Ἀντιοχίδος, λίγο πρὸ τοῦ ἔτους 220/1 μ.Χ.

Ἀντιοχίδος
Πολιάς Ἀθηνᾶ
20 [ἐ]πώνυμος Αἴλιος κλπ.

Καὶ παρομοίως, *Agora XV 470 (IG II² 1824)*, μετὰ τὸ 216 μ.Χ.· *Agora XV 476 (IG II² 1825)* καὶ *Agora XV 477 (IG II² 1826)*, μετὰ τὸ 217 μ.Χ. περ.

(πιθανὴ μαρτυρία)

147. *IG II³ 4, 1398 (IG II² 3198)*. Πεσσός. 256 μ.Χ. Βρέθηκε κατὰ τὴν κατεδάφιση τοῦ Μεσαιωνικοῦ πύργου. «Κτισμένη ὡς τμήμα τοῦ μεσαίου πεσσοῦ τῆς δ. προσόψεως τῆς ν. πτέρυγας τῶν Προπυλαίων.» (Ἄ. Π. Ματθαίου, στὸν ἀδημοσίευτο *Κατάλογο τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀκροπόλεως* (2001) ἀρ. 145).

[Ὅ σε]μνότατος ἀγ[ω]-
[νοθ]έτης τῶν με[γά]-
[λων] Παναθηνα[ίων]
[καὶ ἱ]ερεὺς πανα[γής]
5 [Ἑρ]έννιος Δέξ[ιπ]-
[πος] Πτολεμαίο[υ]
[Ἑρμ]εῖος τὸ ἀκρ[ο]-
[στό]λιον τῆ πόλ[ει]
[τῆς Π]αναθηναῖδ-
10 [ος σκά]φης καὶ τὸ ἔδο-
[ς τῆ]ς θεοῦ ἀνέστη-
[σεν]. *vac.*

8 τῆ Πολ[ιάδι] Σ. Α. Κουμανούδης, *Ἀθήναιον* 4 (1875) 201 ἀρ. 2.

148. J. H. Oliver, *Hesperia* 11 (1942) 71-74, ἀρ. 37 (*SEG* 33, 158). Κατάλογος ἐφήβων. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ 3ου αἰ. μ.Χ.

Ἐπὶ ἄρχοντος τὸ β' τοῦ κρα' [ιερέως Ἀθηνᾶς]
Πολιάδος καὶ ἱερέως τῆς Ὀ[μονοίας τῶν]
Ἑλλήνων Τίτ' Φλ' Μόνδωνο[ς - - - -]
5 τοῦ Φιλείνου Φλυέως, ὁ κοσμητῆς κλπ.

149. Σώπατρος *Διαίρ. ζητημάτων* (ed. Walz) 8, p. 210:

ὄρῳ ὡς Ἀθηναῖοι μετὰ τῆς Πολιάδος προσκυνοῦσι τὸν ἔλεον.

150. Ἰμέρ. *Decl. et orat.* 5, βλ. τὸν ἀρ. 436.

151. Σουίδ. ἐν λ. Ἀρχιάδας (4102):

... ὑπὲρ δὲ τῶν χρημάτων οὐκ ἀθυμητέον. εἰ γὰρ Ἀθηνᾶ ἢ Πολιάς ἐκέλευσεν αὐτὰ ἀναλῶσαι Παναθηναίοις, πόσου ἂν ἐπριάμεθα τὴν δαπάνην ταύτην; ἀλλὰ τὸν παρόντα ἀγῶνα καὶ Παναθηναίων ἡγεῖσθαι δεῖ καὶ παντὸς ἑτέρου λαμπρότερόν τε καὶ εὐσεβέστερον.

152. Δαμάσκιος, *Εἰς τὸν Φίληβον* 227:

καὶ τῇ Πολιάδι οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὲρ μόνης τῆς πόλεως προσήχοντο ὡς τὸ κοινὸν ἐφορώση, οὐ μὴν ἰδίᾳ ὑπὲρ ἐκάστου.

153. Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Ἰππεῖς* (ed. D. M. Jones – N. G. Wilson) 1169a:

τῇ χειρὶ τῆλεφαντίνῃ· δύο εἰσὶν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνᾶς ναοί, ὁ τῆς πολιάδος καὶ ἡ χρυσελεφαντίνῃ, ἣν ἀπὸ τῶν Μηδικῶν σκύλων κατεσκεύασαν Φειδίου πλάσαντος.

154. Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Πλοῦτ.* (ed. M. Chantry) 1193:

τὸν ὀπισθόδομον ἀεὶ φυλάττων· α. ὀπίσω τοῦ νεῶ τῆς καλουμένης Πολιάδος Ἀθηνᾶς διπλοῦς τοῖχος ἔχων θύραν, ὅπου ἦν θησαυροφυλάκιον. β. ἔνθα ἦν τὸ ταμειῖον, ὀπισθεν τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ναοῦ.

155. Σχόλ. εἰς Δημοσθ. (ed. Dilts) 22, 45:

τὰ προπύλαια καὶ τὸν παρθενῶνα· ...τρία γὰρ ἀγάλματα ἦν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Ἀθηνᾶς ἐν διαφόροις τόποις, ἐν μὲν ἐξ ἀρχῆς γενόμενον ἐξ ἐλαίας, ὅπερ ἐκαλεῖτο πολιάδος Ἀθηνᾶς διὰ τὸ αὐτῆς εἶναι τὴν πόλιν...

156. Scholia in Clementem Alexandrinum, *Scholia in protrepticum et paedagogum* (scholia recentiora partim sub auctore Aretha) (ed. O. Stählin – U. Treu), 299:

ἐρίῳ· τὴν λεγομένην εἰρεσιώνην φησὶν, ἣν οὕτως περιειλοῦντες ἐρίοις καὶ ταινίαις ὑφασμάτων λινέων (ἣν δὲ κλάδος ἀπὸ τῆς μορίας ἐλαίας) καὶ ἀκροδρύοις παντοίοις περιαρτῶντες, ἀνῆγον εἰς ἀκρόπολιν τῇ Πολιάδι Ἀθηναῖοι Παναθηναίοις, οὕτως ἐπευφημοῦντες «εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ μήλα» καὶ ἐξῆς.

Ἀθηνᾶ κληδοῦχος (Πολιάς)

157. Ἀριστοφ. *Θεσμοφ.* 1136-1142:

(ΧΟ.) Παλλάδα τὴν φιλόχορον ἐμοὶ
δεῦρο καλεῖν νόμος εἰς χορόν,
παρθένον ἄζυγα κούρην,
ἣ πόλιν ἡμετέραν ἔχει
καὶ κράτος φανερόν μόνῃ
κληδοῦχός τε καλεῖται.

158. Graef – Langlotz, ὄ.π. [ἀρ. 2] ἀρ. 1385 (AVI 1581). Ἐπιγραφή ἐπὶ ἀγγείου τῆς Ἀκροπόλεως ΕΑΜ, Ἀαρ. 2.1385):

Ἄθηνᾶς κλη[ιδόχο].

Τὴν ἐπιγραφή συμπλήρωσε ὁ G. Klaffenbach (βλ. Graef – Langlotz, ὄ.π.) βάσει τοῦ στίχου τοῦ Ἀριστοφάνους (*Θεσμοφ.* 1142).

Ἄθηνά Ἀθηνῶν μεδέουσα

159. M-L 23. Ψήφισμα τοῦ Θεμιστοκλέους. Ἀρχὸς 3ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε στὴν Τροιζήνα. EM 13330.

- 3 τή[μ] μὲν πό[λιν παρ]ακατ[αθέ]σθαι τῆι Ἄθηνᾶι τῆι Ἀθηνῶ-
μ [μεδεο]ύ[σῃ] κ[αὶ τοῖς ἄλλ]οις θεοῖς ἄπρασιν φυλάττει-
ν κᾶ[ι] ἄμ[ύνην] τὸμ βᾶ]ρβαρ[ο]ν ὑπὲρ τῆς χώρας· ...
- 11 ... [τοὺς δὲ ταμίας καὶ τ]ὰς ἱερέας ἐν τῆι ἀκροπόλε-
[ι μένειν φυλάττοντας τὰ τῶ]ν θεῶν...
- 37 ... τῆμ βουλήν
καὶ τ[ο]ῦστρατηγοῦ[ς θύ]σαντας ἀρεστήριον τῶι Διὶ τῶι
Παγκρατεῖ καὶ τῆι Ἄθηνᾶι καὶ τῆι Νίκηι καὶ τῶι Ποσει-
δῶνι τῶι Ἀσφα[λ]είωι·

Τὸ θέμα τῆς αὐθεντικότητας τοῦ ψηφίσματος εἶναι ἀντικείμενο μακρᾶς συζητήσεως. Βλ. M-L 23 καὶ P. J. Rhodes, *The “Decree of Themistocles” after Fifty Years and Other Dubious Documents*, στὸν τόμο (eds.) A. Makres – † P. J. Rhodes, *Γράμματα ἀρχαῖα. Studies in memory of David M. Lewis*, Ἑλληνικὴ Ἐπιγραφικὴ Ἐταιρεία, Ἀθήνα 2024, 101-110. Γιὰ τὴν μαρτυρία τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἀθηνῶν μεδεούσης, βλ. ὄ.π. 105.

160. IG I³ 1454. Ἀττικὸ ψήφισμα, ἀντίγραφο τοῦ ὁποῦ βρέθηκε στὴν Βολάδα στὴν Κάρπαθο. 445-430 π.Χ.

- [...8.... τὸ]γ Καρπάθιον κα-
[ὶ τὸς παῖδας] καὶ τὸ Ἐτεοκαρ-
[παθίων κοιν]ὸν γράψαι εὐερ-
[γέτας Ἀθην]α[ί]ων, ὅτι ἔδοσα[ν]
[τὴν κυπάριτ]τον ἐπὶ τὸν νε[ώ]-
[ν τῆς Ἀθηναί]ας τῆς Ἀθηνῶμ μ-
[εδεδόσης]...
- 20 ἐὰν δέ τις... ὀ-
[φέλεν πεντ]ήκοντα τάλαντα
[Ἀθηναίοις κ]αὶ τὸπιδέκα[το]-
[ν τῆς θεῶ εἶνα]ι· ...
- 34 [γράψαι δὲ τ]αῦτα ἐν στήλῃ [λ]-
[ιθίνῃ ἐμ] πύλῃ καὶ ἐγ Καρ[π]-
[άθωι ἐν τῶι] ἱερῶι τῷ Ἀπόλλ[ω]-

[νος ὄθεν] ἐτμήθη ἢ κυπάρι[ττ]-
[ος]...

Βλ. John Ma, *Empire, Statuses and Realities*, στὸν τόμο *Interpreting the Athenian Empire*, J. Ma, R. Parker, N. Papazarkadas (eds.), Bristol 2009, 125-148 (εἰδ. 130-131).

161. Ἀριστοφ. *Ἰππῆς* 581-590 (βλ. ἀρ. 67α).

Ἀριστοφ. *Ἰππῆς* 763-764:

(ΠΑΦΛΑΓΩΝ)

τῆ μὲν δεσποίνῃ Ἀθηναίᾳ, τῆ τῆς πόλεως μεδεούσῃ,
εὖχομαι...

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Γιὰ τὶς ἀρχαῖες πηγές βλ. A. Michaelis, *Der Parthenon*, Leipzig 1870-1, 318-333· Deubner, *Attische Feste*, 22-35· Brulé, *La fille d'Athènes*, Paris 1987, 79-98· Holtzmann, *L'Acropole d'Athènes*, 229-240· Parker, *Polytheism* ch. 12 (σ. 253-269).

Πρόσφατη μελέτη γιὰ τὴν ἑορτή: Julia L. Shear, *Serving Athena: the festival of the Panathenaia and the construction of Athenian identities*, Cambridge 2021.

ΚΥΛΩΝΕΙΟΝ ΑΓΟΣ

162. Ἡροδ. 5, 71.1-2:

ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης. οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε, προσποισάμενος δὲ ἑταιρηίην τῶν ἡλικιωτέων καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη, οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι ἰκέτης ἵζετο πρὸς τὸ ἄγαλμα. τούτους ἀνιστάσι μὲν οἱ πρυτάνεις τῶν ναυκράρων, οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμεωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

163. Θουκ. 1, 126.10-11:

ὁ μὲν οὖν Κύλων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκδιδράσκουσιν· οἱ δ' ἄλλοι ὡς ἐπιέζοντο καὶ τινες καὶ ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἰκέται τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει. ἀναστήσαντες δὲ αὐτοὺς οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι τὴν φυλακὴν, ὡς ἐώρων ἀποθνήσκοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν, ἀπαγαγόντες ἀπέκτειναν.

164. Ἡρακλείδ. *περὶ πολιτειῶν* (ed. Dilts) 2, 2:

τοὺς μετὰ Κύλωνος διὰ τὴν τυραννίδα ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς θεοῦ πεφευγότας οἱ περὶ Μεγακλέα ἀπέκτειναν. καὶ τοὺς δράσαντας ὡς ἐναγεῖς ἤλαυνον.

165. Πλούτ. Σόλων 12:

Τὸ δὲ Κυλώνειον ἄγος ἤδη μὲν ἐκ πολλοῦ διετάραττε τὴν πόλιν, ἐξ οὗ τοὺς συνωμότας τοῦ Κύλωνος ἰκετεύοντας τὴν θεὸν Μεγακλῆς ὁ ἄρχων ἐπὶ δίκη κατελθεῖν ἔπεισεν, ἐξάψαντας δὲ τοῦ ἔδους κρόκην κλωστήν καὶ ταύτης ἐχομένους, ὡς ἐγένοντο περὶ τὰς Σεμνάς θεᾶς καταβαίνοντες, αὐτομάτως τῆς κρόκης ῥαγείσης, ὥρμησε συλλαμβάνειν ὁ Μεγακλῆς καὶ οἱ συνάρχοντες, ὡς τῆς θεοῦ τὴν ἰκεσίαν ἀπολεγομένης...

Ἀθηνᾶ Πρόμαχος¹⁷

166. IG II² 34. Συμμαχία Ἀθηναίων καὶ Χίων. 384/3. Μόνον τὸ θραῦσμα εἶχει βρεθεῖ στὴν Ἀκρόπολη. EM 6907, 6907.

20

στήσαι δὲ σ-

τήλην ἐν ἀκροπόλει [πρό]σθεν τὸ ἀγάλμα-
τος¹⁸...

167. Δημοσθ. περὶ τῆς παραπρο. (19), 271-272:

Ἄκουετ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν γραμμάτων λεγόντων Ἄρθμιον τὸν Πυθώνακτος, τὸν Ζελείτην ἐχθρὸν εἶναι καὶ πολέμιον τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμαχῶν αὐτὸν καὶ γένος πᾶν. διὰ τί; ὅτι τὸν χρυσὸν τὸν ἐκ τῶν βαρβάρων εἰς τοὺς Ἑλληνας ἤγαγεν... νῆ Δί', ἀλλ' ὅπως ἔτυχεν ταῦτα τὰ γράμμαθ' ἔστηκεν. ἀλλ' ὅλης οὕσης ἱεράς τῆς ἀκροπόλεως ταυτησί καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν ἐχούσης, παρὰ τὴν χαλκῆν τὴν μεγάλην Ἀθηνᾶν ἐκ δεξιᾶς ἔστηκεν ἦν ἀριστεῖον ἢ πόλις τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου, δόντων τῶν Ἑλλήνων τὰ χρήματα ταῦτα, ἀνέθηκεν. τότε μὲν τοίνυν οὕτω σεμνὸν ἦν τὸ δίκαιον καὶ τὸ κολάζειν τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας ἔντιμον, ὥστε τῆς αὐτῆς ἡξιοῦτο στάσεως τὸ τ' ἀριστεῖον τῆς θεοῦ καὶ αἰ κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτ' ἀδικούντων τιμωρία.

Γιὰ τὸ ψήφισμα κατὰ τοῦ Ἀρθμίου βλ. καὶ Δημοσθ. κατὰ Φιλίππου Γ (9), 41-45, FG²H 342 F [Krateros] F. 14.

168. Πανσ. 1, 28.2:

χωρὶς δὲ ἢ ὅσα κατέλεξα δύο μὲν Ἀθηναίοις εἰσὶ δεκάται πολεμήσασιν, ἄγαλμα Ἀθηνᾶς χαλκοῦν ἀπὸ Μήδων τῶν ἐς Μαραθῶνα ἀποβάντων, τέχνη Φειδίου¹⁹ —

17. Ἡ ἐπιγραφή IG I³ 435 («simulacrum Minervae Propugnatrix») μὲ τοὺς λόγους τῶν δαπανῶν γιὰ τὴν κατασκευὴ ἀγάλματος δὲν ἀφορᾶ στὴν Πρόμαχο, ὅπως θεωρεῖτο μέχρι πρόσφατα, βλ. E. Foley and R. Stroud, A Reappraisal of the Athena Promachos Accounts from the Acropolis (IG I³ 435), *Hesperia* 88 (2019) 87-153. Τὴν ἐπιγραφή χρονολογοῦν περὶ τὸ 440-424 π.Χ. Πρβλ. καὶ IG I³ 505 (MA 13204. 13205), τῶν λίγο μετὰ τὸ 480 π.Χ. χρόνων.

18. Παρόμοια ἀναφορὰ ἀγάλματος ἀπαντᾶται στὸ ψήφισμα ὑπὲρ τοῦ Εὐαγόρου, βασιλέως τῶν Σαλαμνίων (SEG 29, 86), νέα ἔκδ.: Ἀ. Π. Ματθαίου, Ἑξὶ Ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., (Ἐπιγραφικὸν Πιπτάκιον 4), Ἀθήναι 2019, 15-34, εἰδ. σ. 17, στίχ. 22: [- στησάτω ἐν ἀγοραῖ —c. 6-]ια τοῦ ἀγάλμα[τοῦς], ὅμως δὲν ἀφορᾶ στὸ ἄγαλμα τῆς Προμάχου ἀλλὰ σὲ ἐκεῖνο τοῦ Διὸς Σωτήρος στὴν Ἀρχαία Ἀγορά, βλ. ὅ.π. 29-31.

καί οἱ τήν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος <μάχην> Λαπιθῶν πρὸς Κενταύρους καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν ἐπειρασμένα λέγουσι τορεῦσαι Μῦν, τῶι δὲ Μυῖ ταῦτά τε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων Παρράσιον καταγράψαι τὸν Εὐήνορος· ταύτης τῆς Ἀθηνᾶς ἢ τοῦ δόρατος αἰχμῆ καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους ἀπὸ Σουνίου προσπλέουσίν ἐστιν ἤδη σύνοπτα—...

(ἀβέβαιο)

169. IG II³ 4, 1401. Βάση. Βρέθηκε μεταξὺ Προπυλαίων καὶ Παρθενῶνος... παρὰ τὴν θέσιν ὅπου ἴστατο τὸ ἀγάλμα τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου (βλ. Pittakys, *L'anc. Ath.* 285). Λανθάνει.

Ἀθηναίων
τοι
οἱ Παλλάδος

Ὁ R. Stroud (*SEG* 48, 243) διατυπώνει τὴν ὑπόθεση μήπως πρόκειται γιὰ ἐπίγραμμα ποῦ συνδέεται μὲ τὸ ἀγάλμα τῆς Προμάχου.

Βλ. καὶ τὴν ἐπιγραφή Pittakys, *L'anc. Ath.* 391 (*APMA* 3.A, ἀρ. 29, *SEG* 48, 241), ποῦ εἶχε ἀντιγράψει ὁ Πιττάκης ΒΑ. τοῦ Παρθενῶνος (ὁ λίθος λανθάνει)· Ἀθηνᾶι Χαλκ[- -] οἱ πυ[- -].

170. Σχόλ. εἰς Δημοσθ. (ed. Dilts) 22, 45:

τὰ προπύλαια καὶ τὸν παρθενῶνα· ...τρία γὰρ ἀγάλματα ἦν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Ἀθηνᾶς ἐν διαφόροις τόποις, ... δεῦτερον δὲ τὸ ἀπὸ χαλκοῦ μόνου, ὅπερ ἐποίησαν νικήσαντες οἱ ἐν Μαραθῶνι (ἐκαλεῖτο δὲ τοῦτο προμάχου Ἀθηνᾶς)...

Βλ. καὶ Σχόλ. εἰς Δημοσθ. (ed. Dilts) 3, 121: καὶ τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως κατεσκεύασαν ἀπὸ τῶν λαφύρων τῶν Περσικῶν καὶ τὴν χαλκῆν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος.

171. Αἰλ. Ἀριστείδ. *Κατὰ τῶν ἐξορχουμένων* (ed. Dindorf) σ. 408:

ἢ Ἀθήνησιν Ἀθηνᾶ, λέγω τοῦτο μὲν τὴν ἐλεφαντίνην, τοῦτο δ', εἰ βούλει, τὴν χαλκῆν, καὶ νῆ Δία γ', εἰ βούλει, τὴν Λημνίαν, ἅπαντα ταῦτα ὑπερβολὴν μὲν ἀρετῆς τῷ δημιουργῷ, τοῖς δὲ θεαταῖς ἡδονῆς ἔχει.

172. Αἰλ. Ἀριστείδ. *Πρὸς Πλάτωνα ὑπὲρ τῶν τεττάρων* (ed. Dindorf) σ. 218:

καὶ ταύτην τὴν στήλην καθιέρωσαν Ἀθηναῖοι τῇ θεῷ παραστήσαντες τῷ ἀγάλματι τῷ Μαραθωνόθεν, νομίζοντες οὐδὲν ἀτιμότεραν οὐδὲ ἀχρηστοτέραν εἶναι τῶν ἄλλων ἀναθημάτων...

Βλ. Σχόλ. εἰς Αἰλ. Ἀριστ. (ed. Dindorf) 218, 10: τῶν ἄλλων ἀναθημάτων· τρία ἦσαν ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς Ἀθήνησι, τὸ Ἀριστεῖον,²⁰ ἢ Παρθένος, τὸ τῆς Πολιούχου.

19. Πρὸβλ. καὶ Πανσ. 9, 4.1 καὶ 7, 27.2. Τῆς γραπτῆς πηγῆς περὶ τοῦ χαλκοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου συγκεντρώνουν οἱ Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum* 76-78. Βλ. ἐπίσης τὰ ἄρθρα τῶν M. C. Monaco, Sull' Acropoli, all'ombra della Promachos, *ASAA* 87 (2009-10) 275-311 (εἰδ. γιὰ τὴν βάση 286-287) καὶ Foley and Stroud, *Hesperia* 88 (2019) 141 κ.έ.

20. Βλ. Δημοσθ. *περὶ τῆς παραπρ.* (19), 272 [βλ. ἀρ. 167].

173. Maximus *Dissertationes* (ed. Trapp) 8, 6:

... εἰ τοιαύτην ἤγει τὴν Ἀθηναῖαν οἷαν Φειδίας ἐδημιούργησεν, οὐδὲν τῶν Ὀμήρου ἐπῶν φαυλοτέραν, παρθένον καλήν, γλαυκῶπιν, ὑψηλήν, αἰγίδα ἀνεζωσμένην, κόρυν φέρουσαν, δόρυ ἔχουσαν, ἀσπίδα ἔχουσαν.

174. Ἀλκίφρ. *Ἐπιστολ.* 3, 15.4:

ἐμοὶ γένοιτο, πρόμαχε Ἀθηναῖ καὶ πολιοῦχε τοῦ ἄστεος, Ἀθήνησι καὶ ζῆσαι καὶ τὸν βίον ἀπολιπεῖν. ἄμεινον γὰρ πρὸ τῆς Διομηΐδος πύλης ἢ πρὸ τῶν Ἴππάδων ἐκτάδην κεῖσθαι νεκρὸν τύμβου <οὐ> περιχυθέντος, ἢ τῆς Πελοποννησίων εὐδαιμονίας ἀν<τ>έχεσθαι.

175. Ζώσιμος, *Νέα ἱστορία*, 5, 6.1:

... ἐπιῶν Ἀλάριχος πανστρατιᾶ τῇ πόλει τὸ μὲν τεῖχος ἑώρα περινοστοῦσαν τὴν πρόμαχον Ἀθηναῖν, ὡς ἔστιν αὐτὴν ὄρα ἔν τοῖς ἀγάλμασιν, ὠπλισμένην καὶ οἷον τοῖς ἐπιούσιν ἀνθίστασθαι μέλλουσαν...

176. *IG II² 13284 (IG II² 4225)*. Τιμητικὴ ἐπιγραφή γιὰ τὸν Ἐρκούλιο. 408-410 μ.Χ. Τὰ δύο τεμάχια τῆς βάσεως εἶχαν βρεθεῖ παλαιὰ στὴν συνοικία τοῦ Βρυσσακίου (στὴν Ἀρχ. Ἀγορά). EM 10516.

τὸν πρόμαχον θεσμῶν Ἐ[ρκ]ούλιο[ν ἴσο]ν ἅπασιν
ἐζόμενον θώκων ὑψόθεν αἰπτυτάτων
δεινὸς Ἀθηναίων Ἀπρωνιανὸς σε σοφ[ι]στῆς
στῆσε παρὰ προμάχῳ Παλλάδι Κεκροπίη[ς].

Ἀθηναῖ Ὑγεία²¹

177. Αἰλ. Ἀριστείδης, *Ἱεροὶ λόγοι* 2, p. 25 C:

Ἀθηναίων δὲ οἱ πρεσβύτατοι καὶ ὑγείας Ἀθηναῖς βωμὸν ἰδρύσαντο.

178. Πλούτ. *Περικλ.* 13, 13:

παρὰ τὸν βωμὸν, ὃς καὶ πρότερον ἦν ὡς λέγουσιν.

179. *IG I³ 824 (DAA 225)*. Βάση ἀναθήματος τοῦ Εὐφρονίου. Περὶ τὸ 475 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6278.

ἐπιγρ. B 4 -c. 5-αν [: ἡ]υγεία[ν -c. 11-]ν - - -

[Ἀθηναί]αν Ὑγείαν (S. B. Aleshire, *The Athenian Asklepieion*, Amsterdam 1989, 12 σημ. 1).

21. Ἐνδεικτικὴ βιβλιογραφία: Holtzmann, *L'Acropole d'Athènes*, 177-178. G. I. Despinis, *Klassischen Skulpturen vor der Athener Akropolis*, *AM* 123 (2008) 268-301.

180. P. Wolters, *AM* 16 (1891) 154· *SEG* 55, 112. Ἐγχάρακτη ἐπιγραφή σὲ ἐρυθρόμορφο ἀγγεῖο.
Περὶ τὸ 470 π.Χ. Ἀκροπόλεως. MA 1367.

[.] . . [- -]
[Ἀ]θENA[ίαι]
[ἥ]υγίει[αι]
4 [Κ]αλλίς
ἐποίησ[ε]
καὶ ἀνέθ[εκεν].

181. *IG* I³ 506 (*DAA* 166). Βάση ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας. Ἀμέσως μετὰ τὸ 433 π.Χ.
Ἀκρόπολη, Α. τῶν Προπυλαίων. MA 13259.

ἈθENAῖοι τῆι ἈθENAῖαι τῆι Ὑγείαι.
Πύρρος ἐποίησεν ἈθENAῖος.

Βλ. *DNO* 1102-1105.

182. Πλούτ. *Περικλ.* 13, 13:

ὁ γὰρ ἐνεργότατος καὶ προθυμότατος τῶν τεχνιτῶν ἀποσφαλῆς ἐξ ὕψους ἔπεσε
καὶ διέκειτο μοχθηρῶς, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀπεγνωσμένος. ἀθυμοῦντος δὲ τοῦ
Περικλέους, ἡ θεὸς ὄναρ φανεῖσα συνέταξε θεραπείαν, ἣν χρώμενος ὁ Περικλῆς
ταχὺ καὶ ῥαδίως ἰάσατο τὸν ἀνθρωπον. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα
τῆς Ὑγείας Ἀθηνᾶς ἀνέστησεν ἐν ἀκροπόλει παρὰ τὸν βωμόν, ὃς καὶ πρότερον
ἦν ὡς λέγουσιν.

183. Plin. *N.H.* XXII 44:

verna carus Pericli Atheniensium principi, cum is in arce templum aedificaret repissetque super
altitudinem fastigii et inde cecidisset, hac herba dicitur sanatus monstrata Periclii somnio a
Minerva, quare parthenium vocari coepta est adsignaturque ei deae. hic est vernula cuius effigies
ex aere fusa est nobilis ille splanchnoptes.

184. Plin. *N.H.* XXXIV 80:

Pyrrhus (fecit) Hygiam et Minervam.

185. *IG* II³ 1, 447 (*IG* II² 334). Βλ. τὸν ἀρ. 42.

[ἐ]ψηφίσθαι τῶι δῆμωι τὰ μὲν ἄλλα καθά-
[περ τῆι βουλῆι, θ]ύειν δὲ τοὺς ἱεροποιούς τὰς μὲν δύο
35 [.....10..... τῆ]ι Ἀθηνᾶι τῆι Ὑγείαι καὶ τὴν ἐν τῶι ἀρ-
[χαίωι νεῶι θυο]μένην καθάπερ πρότερον, καὶ νείμαντ-
[ας]...

186. IG II³ 4, 676 (IG II² 4360). Περιθραντήριο. Πρώτο ήμισυ του 4ου αι. π.Χ. Ὁ λίθος βρισκόταν στην Ἀκρόπολη.²² EM 10692.

- - - - Ὑγιε[ια -c. 10-] δὲ χρημα- - - -

[Πυθόδ]ηλος ἀνέθ[ηκε],

[Πυθοδ]ώρο

[Αἰθαλ]ίδης.

187. Ὑπερείδ. Ὑπὲρ Εὐξενίππου 19:

δεινὰ γὰρ ἐποίησεν περὶ τὴν φιάλην, ἑάσας Ὀλυμπιάδα ἀναθεῖναι εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς Ὑγείας.

188. Λυκούργ. *Fragmenta* (ed. Conomis) 6, 22:

Ἦαρροσ. s.v. Ὑγεία Ἀθηνᾶ· Λυκούργος ἐν τῷ Περὶ τῆς ἱερείας. ἔστι δὲ ἐπώνυμον τῆς Ἀθηνᾶς· καὶ γὰρ Ὑγεία καλεῖται καὶ Νίκη καὶ Ἴππία καὶ Ἐργάνη.

189. Πλούτ. *Ἡθ.* (ed. Mau), *Βίοι τῶν δέκα ῥητόρ.* 839 D:

τῆς δὲ μητρὸς αὐτῶν Ἰσοκράτους καὶ Θεοδώρου καὶ τῆς ταύτης ἀδελφῆς Νακοῦς εἰκόνες ἀνέκριντο ἐν ἀκροπόλει· ὧν ἡ τῆς μητρὸς παρὰ τὴν Ὑγείαν νῦν κεῖται μετεπιγεγραμμένη, ἡ δὲ Νακοῦς οὐ σφύζεται. ἔσχε δὲ υἱοῦς, Ἀλέξανδρον μὲν ἐκ Κόννου, Σωσικλέα δ' ἐκ Λυσίου.

190/1. Πaus. 1, 23.4:

κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον αὐτὴν ἤδη τὴν ἐς ἀκρόπολιν (1, 22.8)... τοῦ δὲ Διιτρέφους πλησίον—τὰς γὰρ εἰκόνας τὰς ἀφανεστέρας γράφειν οὐκ ἐθέλω—θεῶν ἀγάλματά ἐστιν Ὑγείας τε, ἣν Ἀσκληπιοῦ παῖδα εἶναι λέγουσι, καὶ Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν καὶ ταύτης Ὑγείας.

Αἰγεὺς

192. Πaus. 1, 22.4-5:

τῶν δὲ προφυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν Ἀπτέρου ναός. ἐντεῦθεν ἡ θάλασσά ἐστι σύνοπτος, καὶ ταύτη ῥίψας Αἰγεὺς ἑαυτὸν ὡς λέγουσιν ἐτελεύτησεν. ἀνήγετο μὲν γὰρ ἡ ναῦς μέλασιν ἰστίοις ἢ τοὺς παῖδας φέρουσα ἐς Κρήτην, Θεσεὺς δὲ—ἔπλει γὰρ τόλμης τι ἔχων ἐς τὸν Μίνω καλούμενον ταῦρον—πρὸς τὸν πατέρα προεῖπε χρῆσθαι τοῖς ἰστίοις λευκοῖς, ἦν ὀπίσω πλέη τοῦ ταύρου κρατήσας· τούτων λήθην ἔσχεν Ἀριάδην ἀφηρημένος· ἐνταῦθα Αἰγεὺς ὡς εἶδεν

22. Δὲν ἀποκλείεται ἡ πιθανότητα νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἀσκληπιεῖο.

ἰστίοις μέλασι τὴν ναῦν κομιζομένην, οἷα τὸν παῖδα τεθνάναι δοκῶν, ἀφεις αὐτὸν διαφθείρεται· καὶ οἱ παρὰ Ἀθηναίους ἐστὶ καλούμενον ἥρωιον Αἰγέως.

(ἀβέβαιο)

193. *IG* II³ 4, 36 (*IG* II² 2824). Ἀνάθεση τεσσάρων ἀνδρῶν ποῦ τιμήθηκαν ἀπὸ τὴν Αἰγιίδα φυλῆ. 313/2 π.Χ. Βρέθηκε «παρὰ τὸ βᾶθρον, ἐφ' οὗ ἡ Πρόμαχος, πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτοῦ» (Πιττάκης, *AE* 1854, σ. 1121). EM 8797.

- -5-6- -αι καὶ ταμίαι οἱ ἐπὶ Θεοφράστου ἄρχοντος στε-
[φανωθέ]ντες ὑπὸ τῶν φυλετῶν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικα[ι]-
[οσύνης ἀ]νέθηκ[α]ν·

Πρβλ. τὶς *IG* II³ 4, 75 καὶ 76.

Αἰδοῦς βωμός

194. Ἰστρος, *FGrH* 334 F. 25 [Φώτ. Λεξ. (ed. Theodoridis) ἐν λ. Αἰδοῦς βωμός]:

Αἰδοῦς βωμός· Αἰδοῦς καὶ Ἀφελείας βωμοὶ εἰσι περὶ τὸν τῆς Πολιάδος νεών, καθάπερ Ἰστρος ἱστορεῖ.

195. Πaus. *Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγή* ἐν λ. Αἰδοῦς βωμός:

Ἀθήνησιν ἐν τῇ ἀκροπόλει Αἰδοῦς καὶ Ἀφελείας ἦν βωμός περὶ τὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς νεών, ἃς οἱ μὲν παιδαγωγούς, οἱ δὲ τροφούς τῆς Ἀθηνᾶς γενέσθαι φασίν.

196. Πaus. 1, 17.1:

τούτοις δὲ οὐ τὰ ἐς φιλάνθρωπιαν μόνον καθέστηκεν, ἀλλὰ καὶ θεοῦς εὐσεβοῦσιν ἄλλων πλέον, καὶ γὰρ Αἰδοῦς σφισι βωμός ἐστι καὶ Φήμης καὶ Ὀρμῆς.

197. Ἡσύχ. α 1791 (ed. Latte) ἐν λ. Αἰδοῦς βωμός:

Ἀθήνησιν ἐν τῇ ἀκροπόλει Αἰδοῦς καὶ Ἀφελείας εἰσὶ βωμοὶ πρὸς τῷ ἱερῷ.

198. Εὐστάθ. *Σχόλ. εἰς Ἰλ.* (ed. van der Valk), IV, σελ. 652:

διὸ κατὰ τοὺς παλαιούς Ἀθήνησιν Αἰδοῦς καὶ Ἀφελείας ἦν βωμός περὶ τὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς νεών, καθὰ καὶ Πausανίας ἱστορεῖ, ἃς οἱ μὲν παιδαγωγούς, οἱ δὲ τροφούς τῆς θεᾶς γενέσθαι φασίν. [Ἔστι δὲ αὐτὸ αἴνιγμα τοῦ χρῆναι τὸν διδασκόμενον ἢ τὰ πρὸς φρόνησιν Ἀθηνᾶν ἢ τὰ πρὸς ἄλλας τέχνας, ὧν Ἀθηνᾶ ἐπιστατεῖ, αἰδῶ τε τηρεῖν εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ ἀφελῶς αὐτοῖς προσφέρεσθαι καὶ ἀπεριέργως οἷα μὴ εἰδότας. τὸ γὰρ ἕξω τοῦ δέοντος περιέργον πονηρίαν τε ἔχει ἀπρεπῆ καὶ τοὺς διδασκάλους λυπεῖ.] Ὅτι δὲ ἀφέλειαν οὐ μόνον ἐπὶ ἀπλότητος οἱ παλαιοὶ ἐτίθουν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μεγαλείου τινὸς καὶ ἐνδοξότητος, ἐν ῥητορικοῖς δηλοῦται Λεξικοῖς.

Πρβλ. *IG* II³ 4, 1958 (*IG* II² 5147): --- Αἰδ|οῦ[ς], καὶ τὰ σχόλια.

Ἄνεμοι

199. IG II² 3266 C. Ἐπιγραφή τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ ὁποία χαράχθηκε σὲ παλαιότερη βάση. Α. τοῦ Παρθενῶνος. MA 13151.

Ἄνέμων κατὰ μαντεῖαν.

Ἄντέρως

200. Σουΐδ. ἐν λ. Μέλητος (M 497):

Μέλητος· οὗτος ἐρᾷ νεανίου Ἀθήνησι τῶν εὖ γεγονότων καὶ πλουσίων, μαιρακίου καὶ ἐκείνου τὸ γένος διαπρεποῦς καὶ τὴν ὥραν ἀμάχου. καὶ τῷ μὲν ἐραστῇ Μέλητος ὄνομα ἦν, τῷ καλῷ δὲ Τιμαγόρας, ὡς φασιν...

ὁ τοίνυν Μέλητος φλεγόμενος τῷ ἔρωτι καὶ οἰστρούμενος καὶ ἐπὶ τούτοις ἀσχάλλων τῇ ἀτιμίᾳ καὶ ἀπαυδήσας ἐπὶ τοῖς ἀνηνύτοις τε μόχθοις ἅμα καὶ ἀπείροις, ἧ ποδῶν εἶχεν ἀνέθορέ τε ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἑαυτὸν ἔωσε κατὰ τῶν πετρῶν. οὐ μὴν ἡ τιμωρὸς δίκη τὸν ὑβριστὴν παῖδα καὶ ὑπερόπτην εἶασεν ἐπεγχανεῖν τῷ τοῦ Μελήτου θανάτῳ. τοὺς ὄρνιθας γοῦν ἀναλαβὼν καὶ ταῖς ἀγκάλαις ἐνθείς, εἶτα μέντοι κατ' ἴχνια τὰ ἐκείνου θέων, ὥσπερ οὖν ἐλκόμενος βία, ἑαυτὸν σὺν τῷ δυστυχεῖ χωρῶν ἐπὶ τῷ Μελήτῳ ἔρριψε φέρων, βραδὺν καὶ δυστυχή τὸν ἔρωτα ἀντερασθεῖς τοῦτον. καὶ ἔστηκεν εἶδωλον τοῦ πάθους κατὰ τὸν τόπον παῖς ὠραῖος καὶ γυμνὸς ἀλεκτρυόνας β' μάλα εὐγενεῖς φέρων ἐν ταῖς ἀγκάλαις καὶ ὠθῶν ἑαυτὸν ἐπὶ κεφαλῇν.

Πρὸβλ. Πaus. 1, 30.1: τὸν δὲ ἐν πόλει βωμὸν καλούμενον Ἄντέρωτος ἀνάθημα εἶναι λέγουσι μετοίκων, ὅτι Μέλης Ἀθηναῖος μέτοικον ἄνδρα Τιμαγόραν ἐρασθέντα ἀτιμάζων ἀφεῖναι κατὰ τῆς πέτρας αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐς τὸ ὑψηλότατον αὐτῆς ἀνελθόντα· Τιμαγόρας δὲ ἄρα καὶ ψυχῆς εἶχεν ἀφειδῶς καὶ πάντα ὁμοίως κελεύοντι ἤθελε χαρίζεσθαι τῷ μαιρακίῳ καὶ δὴ καὶ φέρων ἑαυτὸν ἀφήκε· Μέλητα δέ, ὡς ἀποθανόντα εἶδε Τιμαγόραν, ἐς τοσοῦτο μετανοίας ἐλθεῖν ὡς πεσεῖν τε ἀπὸ τῆς πέτρας τῆς αὐτῆς καὶ οὕτως ἀφείς αὐτὸν ἐτελεύτησε. καὶ τὸ ἐντεῦθεν δαίμονα Ἄντέρωτα τὸν ἀλάστορα τὸν Τιμαγόρου κατέστη τοῖς μετοίκοις νομίζειν.

Ἀπόλλων Ἀγυεύς

201. IG II³ 4, 40 (IG II² 4719). Ἀνάθεση. 1ος(;) αἰ. μ.Χ. Ἀκρόπολη, παρὰ τὸ βᾶθρο τοῦ Ἀγρίππα. Ὁ λίθος λανθάνει.

Ἀπόλλωνι Ἀγυιε<τ>

τὸν βωμὸν

vacat

οἱ πυλωροὶ

ΛΙ- - -

Ἄρτεμις

202. IG I³ 470 (IG II² 1502). Λόγος ταμίων. Περί τὸ 406/5 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 7992.

(11) [- - -]υσεν τὸ Ἄρτεμισιον ὃ ἐπεστάτε, σταθμὸν τ[αύτης - - -]

Πρὸβλ. Linders, *Studies* 71 σημ. 26.

203. IG II³ 1, 531 (IG II² 326). Ψήφισμα. Περί τὸ 350-335 π.Χ. Ἀκρόπολη, Α. μέρος. EM 5551.

- - - - -
[.]Δ[- - - - - ἐν στήλῃ]-
[ι λι]θίνει καὶ στή[σαι - - - - τῆ]-
[ς Ἄρ]τέμιδος. *vac.*
vacat ἐπὶ ἱερέως M- - - -.

Πρὸβλ. τὸν κατάλογο τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων τοῦ Βραυρωνίου IG II² 1526.6: ἐφ' ἱερέως Πε[-] (336/5 π.Χ.)· πρὸβλ. καὶ IG II² 1527.1. Βλ. S. Lambert, *ZPE* 161, 2007, 82 (*SEG* 56, 207).

204. IG II² 2942. Τιμητικὴ ἐπιγραφή. 3ος αἰ. π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 8740.

οἱ Ἄρτεμισιασταὶ
Μουσαῖον
Κυρηναῖον.

205. IG II² 2488. Κατάλογος ὀνομάτων. 3ος αἰ. μ.Χ. Ἀκρόπολη, Δ. τοῦ Παρθενῶνος. EM 3776.

[ἱερεὺς?] Ἄρτέμιδος
- - - - Ἄθμονεὺς
5 - - - -ης Ἄρτεμισια<σ>τᾶς κλπ.

Μὲ ὑπογράμμιση σημειώνονται τὰ γράμματα πού εἶχε στὴν ἔκδοση τῆς ἐπιγραφῆς ὁ Πιπτάκης (*AE* 1842, ἀρ. 918), τὰ ὁποῖα δὲν διατηροῦνται.

Ἄρτεμις Βραυρωνία

206. *Παραδόσεις* τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων τῆς Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας· οἱ ἐπιγραφές προέρχονται ἀπὸ τὸ Βραυρώνιο τῶν Ἀθηνῶν (*IG I³ 403-404, IG II² 1514-1531, Hesperia* 32, 1963, 169-182, 186). Ἀναφέρονται τὰ ἀκόλουθα ἀγάλματα.²³

23. Γιὰ τὸ Βραυρώνιο τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἰδικῶς γιὰ τὰ ἀναφερόμενα στὶς ἐπιγραφές ἀγάλματα βλ. Γ. Ι. Δεσπίνη, *Ἄρτεμις Βραυρωνία. Λατρευτικὰ ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα ἀπὸ τὰ ἱερὰ τῆς θεᾶς στὴ Βραυρώνια καὶ τὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας*, ΒΑΕ ἀρ. 268. Ἀθήνα 2010, εἰδ. σ. 142-145 (καὶ ἰδ. τὴν σημ. 76), 151-156. Γιὰ τὸ ἄγαλμα βλ. ὅ.π. καὶ *DNO* 1897.

Στὶς *παραδόσεις* τῶν ἐπιστατῶν τοῦ Βραυρωνίου πού προέρχονται ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῆς Ἀκροπόλεως (*IG I³ 403-404, IG II² 1514-1531, Hesperia* 32, 1963, 169-182, 186, Linders, *Studies*) ἀναγράφονται διάφορα ἀναθήματα (κυρίως ἐνδύματα). Πιστεύεται ὅτι οἱ ἐπιγραφές αὐτὲς εἶναι ἀντίγραφα τῶν *παραδόσεων* τῆς Βραυρωνίας καὶ ὅτι ἐπομένως τὰ ἀναφερόμενα σὲ αὐτὲς ἀγάλματα πιθανῶς βρισκόνταν στὸ ἱερὸ τῆς

τὸ ἀρχαῖον ἔδος

IG I³ 403.A 13 (περὶ τὸ 416/5):

[ἀπὸ τῶ] ἀρχαῖο *ἡ*έδος :

IG II² 1514.34-39 (345/4):

ἐπὶ Εὐβούλου ἄρχοντος· ἀμπέχονον, Ἄρτ-
έμιδος ἱερὸν ἐπιγέγραπτ[α]ι, περὶ τῶι ἔδει τῶι ἀρ[χ]-
αίωι, Θεανώ· ἀμπέχονον περὶ τῶι ἔδει τῶι ἀρχαίω[ι, Π]-
εντετηρ[ί]ς· ταραντῖνον περὶ τῶι ἔδει τῶι ἀρχα[ί]ωι,
Θεανώ· κατάστικτον διπτέρυγον περὶ τῶι ἔδει [τῶι]-
ἀρχαίωι·

καὶ παρομοίως, *IG II² 1515.26-31, 1516.13-17, 1517.140-143.*

IG II² 1524 B.227-228 (μετὰ τὸ 335/4):

ταραντῖ[νον - - - - - περὶ τῶι ἔδει τῶι]
ἀρχαί :

τὸ λίθινον ἔδος

IG I³ 403.A 12 (περὶ τὸ 416/5):

[-] ἀπὸ τῶ λιθίν[ο *ἡ*έδος - - -]

IG II² 1514.26-28 (346/5):

Μνησιστράτη Ζενοφίλ[ου]
ἱμάτιον λευκὸν παραλουργές, τοῦτο τὸ λίθινον ἔ[δ]-
ος ἀμπέχεται·

καὶ παρομοίως, *IG II² 1515.18-20, 1516.6-7.*

τὸ ἔδος

IG II² 1514.22/23 (347/6):

Νικολέα χιτῶνα ἀμοργίνον, π[ε]-
ρὶ τῶι ἔδει·

καὶ παρομοίως, *IG II² 1515.14-15, IG II² 1516.2.*

τὸ ἄγαλμα τὸ ὀρθόν

IG II² 1514.41-43 (345/4):

χι[τ]-
ωνίσκος κτενωτὸς περιποίκιλος, περὶ τῶι ἀγάλμ[α]-
τι τῶι ὀρθῶι·

Βραυρώνος· βλ. Linders, *Studies* 3-4 καὶ Δεσπίνης, ὅ.π. 16-26. Ἡ δημοσίευση τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Βραυρώνος θὰ δείξει ἐὰν ἡ ὑπόθεση αὐτὴ πράγματι εὐσταθεῖ. Τὰ ἀναθήματα τοῦ ἱεροῦ τῆς Βραυρώνος ποὺ εἶχαν μεταφερθεῖ καὶ φυλάσσονταν στὴν Ἀκρόπολη ἀναγράφονται στοὺς λόγους τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν.

καὶ παρομοίως, IG II² 1516.19-21, 1517.147-148.

IG II² 1522. 29 (336/5):

[.. ἄγαλ]μα τὸ ὀρθὸν ἔχει.

τὸ ἄγαλμα τὸ ἐστηκόσ

IG II² 1524 B.206-207 (343/2 ἢ λίγο μετά):

ἔνκυκλον λευκ : ἀνεπ-

ίγραφ : περὶ τῷ ἀγάλματι τῷ ἐστηκότι, ῥάκος.

τὸ ἄγαλμα

IG II² 1520.7 (περὶ τὸ 347/6):

[ἀγάλ]ματι :

IG II² 1523.27-29 (343/2 ἢ λίγο μετά):

[κάνδυν, τὸ ἄ]-

γαλμα ἔχει, Μόσχου θυγάτηρ Λεωσ[θένους γυνή ἀνέθ]-

ηκεν.

IG II² 1524 B.202-207.214-216.224 (μετὰ τὸ 335/4):

κάνδυν, τὸ ἄγαλμ-

α ἔχει, Μόσ[χ]ου θυγάτηρ Λεωσθένους γυνή ἀν-

έθη : Λυσιμάχη κάλυμ[α]· κάνδυν, τὸ ἀγαλ[μα] ἔχει,

Φίλη Δημοχαρίδου γυνή· ἱμάτιον λευκ : περ-

ὶ τῷ ἀγάλματι, ῥάκος, ἔνκυκλον λευκ : ἀνεπ-

ίγραφ : ...

Ἴππίσ-

κου θυγάτηρ χιτωνίσκον περιήγη : περὶ τῷ-

ι ἀγάλματι·

- - - περὶ τῷ ἀγ[άλματι]- - -

207. Πανσ. 1, 23.7:

καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀκροπόλει θεασάμενος οἶδα... καὶ Ἀρτέμιδος ἱερόν ἐστι Βραυρωνίας, Πραξιτέλους μὲν τέχνη τὸ ἄγαλμα, τῇ θεῷ δέ ἐστιν ἀπὸ Βραυρῶνος δήμου τὸ ὄνομα· καὶ τὸ ἀρχαῖον ξόανόν ἐστιν ἐν Βραυρῶνι, Ἄρτεμις ὡς λέγουσιν ἢ Ταυρική. Ἴππος δὲ ὁ καλούμενος Δούριος ἀνάκειται χαλκοῦς.

(ἀβέβαιο)

208. IG I³ 895 (DAA 176). Μέλη τῆς ἐνεπίγραφης βάσεως τοῦ χαλκοῦ ἵππου. Περὶ τὸ 420-415 π.Χ. Τὰ δύο πρόσθια μέλη βρέθηκαν στὸ ἱερὸ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος. Ἡ βάση διατηρεῖται Δ. τοῦ Παρθενῶνος καὶ ΝΑ τῶν Προπυλαίων (ΜΑ 13264).

Χαιρέδεμος : Εὐαγγέλο [:] ἐκ Κοίλης : ἀνέθεκεν.

Στρογγυλίον ἐποίησεν.

Για τὸ μνημεῖο βλ. Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Ὀρν. (ed. D. Holwerda) 1128a, Ἡσύχ. δ 2274 (ἐκδ. Latte) ἐν λ. δούριος ἵππος· Ἀθήνησιν ἐν ἀκροπόλει χαλκοῦς ἐστίν, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐκκύπτουσι δ'.

Δὲν προκύπτει εὐθέως ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς ἐὰν τὸ μνημεῖο εἶχε ἀνατεθεῖ στὸ Βραυρώνιο.

(ἀβέβαιο)

209. *IG* II³ 1, 445 (*IG* II² 333). Νόμοι ποῦ ἀφοροῦν σὲ ἱερὰ πράγματα. Περὶ τὸ 335 π.Χ. Ἀκρόπολη. ΕΜ.

περὶ δὲ [-4-]

43 [-6-] τῶν ἱερῶν τῆς Ἀρτέμιδος[ς τ]ῆς Βραυρωνίας καὶ τῶν [-21-]Ε[.]ους καὶ ἐπε[ρέσθ]-

[αι τὸν θ]εόν, «εἰ λῶον καὶ ἄμεινον [τ]ῶι δήμωι τῶι Ἀθηναίων π[ροησαμένωι τοὺς κόσμους ἰ]ε[ρ]οὺς τῆι Ἀρτέ[μιδι]

[μείζου]ς καὶ καλλίους ἢ ἐῶντι ὥσπερ νῦν ἔχει»· ἐπερέσθαι [δὲ καὶ] κλπ.

Ἄρτεμις Ἐπιπυργιδία καὶ Χάριτες (ἀβέβαιη μαρτυρία)

209α. Δύο ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες ἱερέως τῶν Χαρίτων καὶ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐπιπυργιδίας (*IEleusis* 300.10-11 καὶ *IG* II³ 4, 1910, τοῦ 1ου αἰ. π.Χ. (βλ. ἀρ. 459)) συνδέονται ἀπὸ τὴν ἔρευνα μὲ λατρεία τῆς Ἀκροπόλεως, λόγῳ τοῦ ἐπιθέτου Ἐπιπυργιδία (μαρτυρεῖται ἄγαλμα τῆς Ἐκάτης Ἐπιπυργιδίας παρὰ τὸν ναὸ τῆς Ἀπτέρου Νίκης, βλ. Ἐκάτη Ἐπιπυργιδία). Ἡ σύνδεση δὲν εἶναι βέβαιη.

Ἄρτεμις Κολαινίς

210. *IG* II³ 4, 1744 (*IG* II² 4791). Λίθος ἐντοιχισμένος Β. τῶν Προπυλαίων. 2ος αἰ. μ.Χ.

δέσποινα

Ἄρτεμι Κολαινί,

σῶζε Νε[σ]τόριον.

(Ἄρτεμις Λευκοφρύνη)

211. Πανσ. 1, 26.4:

Τῆς δὲ εἰκόνας πλησίον τῆς Ὀλυμπιοδώρου χαλκοῦν Ἀρτέμιδος ἄγαλμα ἔστηκε ἐπὶ κλησιν Λευκοφρύνης, ἀνέθεσαν δὲ οἱ παῖδες οἱ Θεμιστοκλέους· Μάγνητες γάρ, ὧν ἦρχε Θεμιστοκλῆς λαβὼν παρὰ βασιλέως, Λευκοφρύνην Ἄρτεμιν ἄγουσιν ἐν τιμῆι.

Πρβλ. Θουκ. 1, 138.5: μνημεῖον μὲν οὖν αὐτοῦ (sc. Θεμιστοκλέους) ἐν Μαγνησίᾳ ἐστὶ τῆ Ἀσιανῆ ἐν τῇ ἀγορᾷ· ταύτης γάρ ἦρχε τῆς χώρας, δόντος βασιλέως αὐτῷ Μαγνησίαν μὲν ἄρτον, ἢ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ... τὰ δὲ ὅσα φασι κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προσήκοντες οἴκαδε κελεύσαντος ἐκείνου καὶ τεθῆναι κρύφα Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἀττικῇ· οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος.

Παυσ. 1, 1.2-3: φασί γάρ μεταμελήσαι τῶν ἐς Θεμιστοκλέα Ἀθηναίοις καὶ ὡς οἱ προσήκοντες τὰ ὄσα κομίσειεν ἐκ Μαγνησίας ἀνελόντες· φαίνονται δὲ οἱ παῖδες οἱ Θεμιστοκλέους καὶ κατελθόντες καὶ γραφὴν ἐς τὸν Παρθενῶνα ἀναθέντες, ἐν ἧι Θεμιστοκλῆς ἐστὶ γεγραμμένος.

Ἄφελείας βωμός·
βλ. Αἰδοῦς βωμός

Ἄφροδίτη, Ἄφροδίτη Πάνδημος²⁴

212. *IG I³ 832 (DAA 296)*. Στήλη με ἐπίγραμμα. Περὶ τὸ 480-470 π.Χ. Πρὸ τῶν Προπυλαίων. Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως (χώρος κλιτύων καὶ Ἀσκληπείου), βλ. *Συνοπικὸς Κατάλογος 39*.

[...]όδορος μ'
ἀνέθεκ' Ἄφροδ-
ίτει δῶρον ἀπα-
ρχέν::/ πότνια, τ-
5 ὄν ἀγαθὸν τῶ-
ι σὺ δὸς ἀφθον-
ίαν::/ ἠοί τε λέγ-
οσι λόγος ἀδίκ-
[ο]ς φσευδᾶς κα-
10 [τ'] ἐκ[ένο::]/ τού[το]-
- - - - -

10-11 «τού[το]ν sive τού[το]ις (“*dea poenas irroget*”) Hiller; τού[το]ς Raub.» *IG I³*.

(πιθανὴ μαρτυρία)

213. *IG I³ 876 (DAA 136)*. Βάση. Περὶ τὸ 450 π.Χ. Βρέθηκε κτισμένη σὲ νεώτερη οἰκία στὴν Ἀρχ. Ἀγορά. Ἀρχ. Ἀγορά (I 5128).

[Καλ]λίας
[ἀνέ]θηκε.
[Κάλ]αμις
[ἐπόε].

Βλ. Παυσ. 1, 23.2 (βλ. τὸν ἀρ. 226).

24. Βλ. L. Beschi, *Contributi di topografia ateniese*, *ASAA* 45-46 (1967-68) [1969], 517-526. V. Pirenne-Delforge, *Épithètes culturelles et interprétation philosophique. À propos d'Aphrodite Ourania et Pandemos à Athènes*, *AC* 57 (1988) 142-157.

214. ΑΙ. Ν. Οικονομίδης, *The Two Agoras in ancient Athens*, Chicago 1964, 3-4, Π. Μνείες: Γ. Δοντάς, *Έργον* 1960, 12, εικ. 14 και ιδ., *ΠΑΕ* 1960, σ. 5 (εικ. 2α). Χάραγμα σε όστρακο, τών αρχών του 4ου αι. π.Χ. Βρέθηκε σε ανασκαφή στους ΝΔ πρόποδες της Ακροπόλεως, υπό τὸν πύργο τῆς Νίκης.

[- -]ν Ἀφροδίτη[- -].

[- - ο]ν Ἀφροδίτη[ι Πανδήμωι] ἢ [ἱερὸν]ν Ἀφροδίτη[ς Πανδήμου]. Οικονομίδης.

215. Πλάτ. *Συμπόσ.* 180 D:

πῶς δ' οὐ δύο τῶ θεά; ἡ μὲν γέ που πρεσβυτέρα καὶ ἀμήτωρ Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἦν δὴ καὶ Οὐρανίαν ἐπονομάζομεν· ἡ δὲ νεωτέρα Διὸς καὶ Διώνης, ἦν δὴ Πάνδημον καλοῦμεν;

216. Ξενοφ. *Συμπόσ.* 8, 9-10:

εἰ μὲν οὖν μία ἐστὶν Ἀφροδίτη ἢ διτταί, Οὐρανία τε καὶ Πάνδημος, οὐκ οἶδα... ὅτι γε μέντοι χωρὶς ἑκατέρω βωμοὶ τε καὶ ναοὶ εἰσι καὶ θυσίαι τῇ μὲν Πανδήμω ῥαδιουργότεραι, τῇ δὲ Οὐρανίᾳ ἀγνότεραι, οἶδα. εἰκάσαις δ' ἂν καὶ τοὺς ἔρωτας τὴν μὲν Πάνδημον τῶν σωμάτων ἐπιπέμπειν, τὴν δ' Οὐρανίαν τῆς ψυχῆς τε καὶ τῆς φιλίας καὶ τῶν καλῶν ἔργων.

217. *IG II³ 4, 1505 (IG II² 4596)*. Ἐπιστόλιον. Περὶ τὸ 350-320 π.Χ. Καὶ τὰ τέσσερα μέλη τοῦ ἐπιστυλίου βρέθηκαν κατὰ τὴν κατεδάφιση τείχους πρὸς νότον τῆς πύλης Beulé (βλ. Λόλλιγκ, *ΑΔ* 1889, 127-129). Ἀκρόπολη, πλησίον τῆς πύλης Beulé.

τόνδε σοι, ὦ μεγάλη σεμνὴ Πάνδημε Ἀφρ[οδίτη / κοσ]μοῦμεν δώροισι εἰκόσιν ἡμετέραις.

Ἀρχίνος Ἀλυπτήτ[ο]υ Σκαμβωνίδης, Μενεκράτεια Δεξικράτους Ἰκαριέως θυγάτηρ, ἰέρεια τῆς [Ἀφροδίτης. -9-11- Δ]εξικράτους Ἰκαριέως θυγάτηρ, Ἀρχίνου δὲ μήτηρ.

(πιθανὴ μαρτυρία)

218. *IG II³ 4, 1580*. Τμήμα βάσεως. 4ος αι. π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 12426.

[- - -]μωι

[- - -] ἀνέθηκε.

1 [Ἀφροδίτη Πανδή]μωι προτείνει ἢ ἐκδότις τῆς ἐπιγραφῆς Ε.-Λ. Χωρέμη, *HOPOS* 17-21 (2004-2009) 129, ἀρ. 3.

219. Ἄρπ. ἐν λ. Πάνδημος Ἀφροδίτη:

Πάνδημος Ἀφροδίτη· Ὑπερείδης ἐν τῷ κατὰ Πατροκλέους, εἰ γνήσιος. Ἀπολλόδωρος ἐν τῷ περὶ θεῶν πάνδημόν φησιν Ἀθήνησι κληθῆναι τὴν ἀφιδρυθεῖσαν περὶ τὴν ἀρχαίαν ἀγορὰν διὰ τὸ ἐνταῦθα πάντα τὸν δῆμον συνάγεσθαι τὸ παλαιὸν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἃς ἐκάλουν ἀγοράς. Νικάνδρος ἐν ζ' Κολοφωνιακῶν Σόλωνά φησι σώματα ἀγοράσαντα εὐπρεπεῖ ἐπὶ στέγῃς στήσαι

διὰ τοὺς νέους, καὶ ἐκ τῶν περιγενομένων χρημάτων ιδρύσασθαι Ἄφροδίτης πανδήμου ἱερόν. ἔστι δὲ τὸ πάνδημον πάγκοινον.

Πρβλ. Εὐστάθ. *Σχόλια εἰς Ὀμήρ. Ἰλ.* (ed. van der Valk), IV, σελ. 331: "Ὅτι δὲ χρυσῶ ἢ τοῦ μύθου Ἄφροδίτη ἔχαιρε, δηλὸν καὶ ἐκ τοῦ ἱστοροῦντος, ὅτι Σόλων πανδήμου Ἄφροδίτης ἱερόν ιδρύσατο ἀπὸ γυναιῶν, ἅπερ ἐπὶ οἰκημάτων ἐκεῖνος ἔστησε πριάμενος διὰ τοὺς νέους.

220. Ἀθήν. *Δειπνοσ.* (ed. Kaibel) 13, 25:

Καὶ Φιλήμων δὲ ἐν Ἀδελφοῖς προσιστορῶν ὅτι πρῶτος Σόλων διὰ τὴν τῶν νέων ἀκμήν ἔστησεν ἐπὶ οἰκημάτων γύναια πριάμενος, καθὰ καὶ Νίκανδρος ὁ Κολοφώνιος ἱστορεῖ ἐν τρίτῳ Κολοφωνιακῶν φάσκων αὐτὸν καὶ πανδήμου Ἄφροδίτης ἱερόν πρῶτον ιδρύσασθαι ἀφ' ὧν ἠργυρίσαντο αἱ προστάσαι τῶν οἰκημάτων. ἀλλ' ὁ γε Φιλήμων οὕτως φησί·

σὺ δ' εἰς ἅπαντας εὔρες ἀνθρώπους, Σόλων·

... στῆσαι πριάμενόν τοι γυναικας κατὰ τόπους

κοινὰς ἅπασι καὶ κατεσκευασμένας...

221. Μένανδρ., *Κόλαξ* (PCG VI 1), F. 2:

σπονδή. δίδου σὺ σπλάγχν' ἀκολουθῶν. ποῖ βλέπεις;

σπονδή. φέρ', ὦ παῖ Σωσία. σπονδή. καλῶς

ἔχει. θεοῖς Ὀλυμπίοις εὐχώμεθα

Ὀλυμπίασι, πᾶσι πάσαις (λάμβανε

τὴν γλῶτταν ἐν τούτῳ) διδόναι σωτηρίαν,

ύγίειαν, ἀγαθὰ πολλά, τῶν ὄντων τε νῦν

ἀγαθῶν ὄνησιν πᾶσι. ταῦτ' εὐχώμεθα.

Athen. XIV p. 659 D Μένανδρος ἐν Κόλακι τὸν τοῖς τετραδισταῖς διακονούμενον μάγειρον ἐν τῇ τῆς Πανδήμου Ἄφροδίτης ἑορτῇ ποιεῖ ταυτὶ λέγοντα· σπονδή –εὐχώμεθα.

222. *IG II³ 1, 879 (IG II² 659)*. Ψήφισμα περὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἄφροδίτης Πανδήμου. 283/2 π.Χ.

Παρὰ τὴν πύλην Βευλέ. EM 7381.

ἐπὶ ἱερείας Ἠγησιπύλης·

ἐπ' Εὐθείου ἄρχοντος...

7 Καλλίας Λ[υ]-

σιμάχου Ἑρμείος εἶπεν· ὅπ[ω]-

ς ἄν οἱ ἀστυνόμοι οἱ ἀεὶ <λα>νχ[ά]-

10 νοντες ἐπιμέλειαν ποιῶντα[ι]

τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἄφροδίτης τῆς

Πανδήμου κατὰ τὰ πάτρια, τύ-

χη ἀγαθεῖ, δεδόχθαι τῇ βου-

λῆι· τοὺς προέδρους οἱ ἂν λάχω-
 15 σιν προεδρεύειν εἰς τὴν ἐπιού-
 σαν ἐκκλησίαν προσαγαγεῖν τὸν
 [ο]ϊκεῖον τῆς ἱερείας καὶ χρηματίσαι
 περὶ τούτων, γνώμην δὲ ξυμβάλλε-
 [σ]θαι τῆς βουλῆς εἰς τὸν δῆμον, ὅ-
 20 [τ]ι δοκεῖ τῇ βουλῇ τοὺς ἀστυνό-
 μους τοὺς αἰὶ λαχόντας, ὅταν ἦι
 ἡ πομπὴ τῇ Ἀφροδίτῃ τεῖ Πανδή-
 μωι, παρασκευάζειν εἰς κάθαρσι[ν]
 τοῦ ἱεροῦ περιστεράν καὶ περιαλε[ῖ]-
 25 [ψα]ι τοὺς βωμοὺς καὶ πιττώσαι τὰς
 [θύρας] καὶ λοῦσαι τὰ ἔδη· παρα[σκευ]-
 άσαι δὲ κα]ὶ πορφύραν ὀλκὴν : ΗΗΗ[.·]
 - - - - - τὰ ἐπὶ τ[...]
 - - - - -

223. *IG* Π³ 4, 1508 (*IG* Π² 4862). Θραύσμα ἐπιγραφῆς. 4ος-3ος (:) αἰ. π.Χ. Βρέθηκε στὰ Προπύλαια. Ὁ λίθος λανθάνει.

[Ἀφροδίτῃ?] Πανδήμωι
 Ναυσικράτης
 - - - - -

224. Διόδ. Σικ. 4, 62:

Φαῖδρα διὰ τὸ κάλλος ἐρασθεῖσα αὐτοῦ (sc. Ἰππολύτου) τότε μὲν ἀπελθόντος εἰς
 Τροιζῆνα ιδρύσατο ἱερὸν Ἀφροδίτης παρὰ τὴν ἀκρόπολιν, ὅθεν ἦν καθορᾶν τὴν
 Τροιζῆνα.

Βλ. Oikonomides, ὅ.π. (ἀρ. 214), 5-6, ἀρ. 14.

225. Πaus. 1, 22.3:

Ἀφροδίτην δὲ τὴν Πάνδημον, ἐπεῖτε Ἀθηναίους Θησεὺς ἐς μίαν ἤγαγεν ἀπὸ τῶν
 δήμων πόλιν, αὐτὴν τε σέβεσθαι καὶ Πειθῶ κατέστησε· τὰ μὲν δὴ παλαιὰ
 ἀγάλματα οὐκ ἦν ἐπ' ἑμοῦ, τὰ δὲ ἐπ' ἑμοῦ τεχνιτῶν ἦν οὐ τῶν ἀφανεστάτων.

226. Πaus. 1, 22.8-23.2:

Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον αὐτὴν ἤδη τὴν ἐς ἀκρόπολιν... (23.2) χαλκῆ λέαινα
 Ἀθηναίοις ἐστὶν ἐς μνήμην τῆς γυναικός, παρὰ δὲ αὐτὴν ἄγαλμα Ἀφροδίτης, ὃ
 Καλλίου τέ φασιν ἀνάθημα εἶναι καὶ ἔργον Καλάμιδος. [Βλ. ἀρ. 213].

Πρβλ. Λουκ. *Imag.* 4: ἐκεῖνο μὲν γε... οὐκ ἐξερήσομαί σε, εἰ πολλάκις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνελθῶν καὶ τὴν Καλάμιδος Σωσάνδραν τεθέασαι.

227. *IG II³ 4, 1960 I (IG II² 5149)*. Ἐδῶλιο τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. 2ος-3ος αἰ. μ.Χ.

- -ΟΙΝΟΗC Ἀ[φρ]ο[δ]ίτης | Πανδῆμο[υ], Νύμφης.

Βλαύτη

228. *IG II³ 4, 1844-1845*. **Βλ. Κουροτρόφος καὶ Βλαύτη, ἀρ. 247.**

Πρβλ. Πολυδ. 7, 87: ἡ δὲ βλαύτη σανδαλίου τι εἶδος, καὶ ἦρωσ Ἀθήνησιν ὁ ἐπὶ βλαύτη ἀνέθηκε γάρ τις σκυτοτόμος βλαύτης λίθινον τύπον. Ἡσύχ. β 687 (ed. Latte) ἐν λ. Βλαύτη· τόπος Ἀθήνησι. Ἐπίσης, *IG II³ 4, 732* (τὰ σχόλια).

Ὁ Αἰ. Ν. Οἰκονομίδης, ὁ.π. (ἀρ. 214), 39-44, ἐξετάζει τὶς σχετικὲς μὲ τὴν Βλαύτη μαρτυρίες, προσθέτοντας, βλ. ὁ.π., 42-44, δύο ἀκόμη Πλουτ. *Σόλων* 12, 4: οὕτω δὴ μετὰπεμπτος αὐτοῖς ἦκεν ἐκ Κρήτης Ἐπιμενίδης ὁ Φαίστιος... διὸ καὶ παῖδα νύμφης ὄνομα Βάλτης... οἱ τότε ἄνθρωποι προσηγόρευον καὶ Σουῖδ. ἐν λ. Ἐπιμενίδης... υἱὸς Βλάστας, Κρής ἀπὸ Κνωσσοῦ. Προτείνει προσφυῶς τὴν διόρθωση τοῦ κακῶς παραδιδόμενου στὰ δύο χωρία ὀνόματος τῆς νύμφης σὲ Βλαύτη. «Erimenides, the “beloved of the gods,” the purifier of the Cylonian sacrilege, had much work to do in order to purify the shrines and altars of the old town Agora. So it is not strange that the Athenians decided to honor his “divine mother,” the nymphe Blaute, in the same area. (Bear in mind that he accepted no money for his holy work)...»

Βούτης

229. *Αἰσχ. Περὶ τῆς παραπροεσβ. (2) 147 καὶ Σχόλ. εἰς Αἰσχ. 2, 147*. **βλ. ἀρ. 86.**

230. *IG II³ 4, 2025 I (IG II² 5166)*. Θρόνος πεντελικοῦ μαρμάρου. 350-300 π.Χ. Πλησίον τοῦ Ἐρεχθείου. MA 13231.

ἱερέως

Βούτου.

231. Πανσ. 1, 26.5:

Ἔστι δὲ καὶ οἴκημα Ἐρέχθειον καλούμενον· ... ἐσελθοῦσι δὲ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεῖ θύουσιν ἔκ του μαντεύματος, καὶ ἦρωσ Βούτου, τρίτος δὲ Ἡφαίστου· γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ γένους εἰσὶ τοῦ Βουταδῶν καὶ — διπλοῦν γάρ ἐστι τὸ οἴκημα — {καὶ} ὕδωρ ἐστὶν ἔνδον θαλάσσιον ἐν φρέατι.

Βλ. Ἄρπ. ἐν λ. Βούτης· οὗτος ἔσχε τὴν ἱερωσύνην· καὶ ἀπὸ τούτου Βουτάδαι καὶ Ἐτεοβουτάδαι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Βούτου· τὸ γὰρ ἔτεον ἀληθές. Ὀμηρος "εἰ ἔτεον σὸς εἰμι." (βλ. καὶ Φώτ. Λεξ. ἐν λ. Βούτης).

Ἡσύχ. β 983 (ed. Latte) ἐν λ. Βουτάδαι· γένος Ἀθήνησιν, ἀπὸ τῆς Βούτου γενεᾶς.

Ἡσύχ. β 990 (ed. Latte) ἐν λ. βούτης... καὶ ὁ τοῖς Διπολίοις τὰ βουφόνια δρῶν.

Ἡσύχ. β 1004 (ed. Latte) ἐν λ. βουφόνια· ἑορτὴ Ἀθήνησιν. ἐν γὰρ τοῖς Διπολίοις φασὶ βουὴν καταφαγεῖν τὸ παρεσκευασμένον πόπανον τῆ θυσίᾳ, οἷον πλακούντιον ἐξ ἄρτου.

Βλ. καὶ Στέφ. Βυζ. Ἐθν. ἐν λ. Βουτάδαι.

232. Ψευδο-Ἀπολλόδ. Βιβλιοθ. 3, 193 καὶ 196:

Πανδίων δὲ γήμας Δευξίπτην τῆς μητρὸς τὴν ἀδελφὴν θυγατέρας μὲν ἐτέκνωσε Πρόκνην καὶ Φιλομήλαν, παῖδας δὲ διδύμους Ἐρεχθέα καὶ Βούτην... (196)
Πανδίωνος δὲ ἀποθανόντος οἱ παῖδες τὰ πατρῶα ἐμερίσαντο, καὶ τὴν <μὲν> βασιλείαν Ἐρεχθεὺς λαμβάνει, τὴν δὲ ἱερωσύνην τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ Ἐρεχθέως Βούτης.

Βλ. Εὐστάθ. Σχόλ. εἰς Ὀμ. Ἰλ. (ed. van der Valk) I, σελ. 22: Βούτης υἱὸς Ποσειδῶνος, ὡς Ἡσίοδος ἐν Καταλόγῳ.

Γῆ

(ἀβέβαιη μαρτυρία)

233. IG I³ 7. Ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου περὶ τῆς ἀναγραφῆς τῆς μαντείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ψηφισμάτων τῶν Πραξιεργιδῶν σὲ μαρμαρίνη στήλη, ἡ ὁποία θὰ ἰδρῦετο [ῥπισ]θεν τῷ νεὸ τῷ ἀρχ[αίῳ]. 460-450 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6629.

10 [τά]δε *ἡ*ο Ἀπόλλων ἔχρεσεν γ[όμιμα Πραξιεργίδαις]
[ἀμ]φιεννύουσιν τὸν πέπλον τ[έν] θεὸν καὶ προθύουσιν]
[Μοί]ραις, Διὶ Μοιρ<α>γέτει, Γ[ῆ]ι - - - - -].

Γῆ Καρποφόρος

234. IG I³ 4, 1742 (IG II² 4758). Ἐπιγραφὴ χαραγμένη σὲ λάξευμα στὸν βράχο τῆς Ἀκροπόλεως Β. τοῦ Παρθενῶνος, 26,5 μέτρα ἀπὸ τὴν βδ. γωνία του. Ἐποχῆς Ἀδριανοῦ.

Γῆς Καρ-
ποφόρου
κατὰ μα{ι}ν-
τείαν.

235. Πaus. 1, 24.3:

ἔστι δὲ καὶ Γῆς ἄγαλμα ἱκετευούσης ὕσαι οἱ τὸν Δία, εἴτε αὐτοῖς ὄμβρου δεῖσαν Ἀθηναίοις εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλησι συμβὰς αὐχμὸς.

(Γῆ) Κουροτρόφος

236. *IG I³ 1060*. Ὀρος. 500-450 π.Χ. Βρέθηκε ὑπὸ τὰ Προπύλαια. EM 6720.

[Κ]ορο[τ]ρόφ- - -

237. *IG I³ 234*. Ἡμερολόγιο θυσιῶν. 480-460 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6559.

A [Κο]-
10 [ρ]οτρόφοι : ἐμ π[όλει - - - χο]-
[ἴ]ρος.

237α. S. D. Lambert, *BSA* 97 (2002) 353-399 (*SEG* 52, 48). Ἡμερολόγιο θυσιῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, στὸ ὁποῖο ἔχουν ἀποδοθεῖ πολλὰ θραύσματα. 410/9-405/4, 403/2-400/399 π.Χ.

fig. 3.24 [†††] [Κοροτ]ρόφωι χοῖρος.

238. *IG II³ 4, 1306 (IG II² 4869)*. Ἀνάθεση. Τὸ 1835 βρισκόταν στὴν εἴσοδο τῆς Ἀκροπόλεως.

Καλλίας Ἀγαθάρχου - - - Γῆι Κουροτρόφωι.

239. *SEG* 22, 110 (*IG II² 1039+1006*). Ψήφισμα ὑπὲρ ἐφήβων. 79/8 π.Χ. Περιοχὴ Παναγίας Πυργιώτισσας (Ἀρχ. Ἀγορά). EM.

57 ἔθυσαν δὲ (sc. οἱ ἔφηβοι) καὶ τὰ Σύλλει[α] κα[ὶ] ἐκ]αλλιέρησαν, ὁμ[οίως δὲ κα]ὶ
τὰ ἐξιτητήρια ἐν ἀκρο-
πόλει, τῆι τε Ἀθηνᾶι τῆι Πολιάδι καὶ τῆι Κουρ[οτρό]φωι καὶ τῆι Πανδρόσ[ωι
κα]ὶ ἐκαλλιέρησαν.

240. S. Follet – D. Peppas Delmousou, *BCH* 133 (2009) 466, ἀρ. 39 (*SEG* 59, 218). Τιμητικὸ μνημεῖο.

1ος αἰ. π.Χ./1ος αἰ. μ.Χ. Ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. EM 2546+5934+2352.

[- - - ἰέρ?]ειαν Κο[υ]ροτρόφ[ου - - -]
[- - - ο]ὶ υἱοὶ [ἀ]νέστη[σαν? - - -]

241. *IG II³ 4, 1309 (IG II² 4756)*. Βάση. 1ος-2ος αἰ. μ.Χ. Ἐκ τοῦ Ἀσκληπείου. Ἀκρόπολη, Νότια κλιτύς (NK 64).

[Κ]ουροτρόφιον.

242. *IG II³ 4, 1310 (IG II² 4757)*. Τμήμα βάσεως ἢ βωμοῦ. 1ος-2ος αἰ. μ.Χ. Ἐκ τοῦ Ἀσκληπείου. EM 4231.

[Κο]υροτρ[οφ- - -].

243. *IG II³ 4, 1010 (IG II² 4778)*. Στρογγυλὴ βάση ἀναθήματος. Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. Βρέθηκε Ν. τῆς πύλης Beulé. EM 10009.

Δήμητρι Χλόη

καὶ Κόρη
τὴν Κουροτρό-
4 φον Εἰσίδοτος
ἀνέθηκεν
κατ' ὄνειρον.

244. Πανσ. 1, 22.3:

Μετὰ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ταύτη πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἰοῦσι Θέμιδος ναὸς ἔστι... (3) ἔστι δὲ καὶ Γῆς Κουροτρόφου καὶ Δήμητρος ἱερὸν Χλόης· τὰ δὲ ἐς τὰς ἐπωνυμίας ἔστιν αὐτῶν διδαχθῆναι τοῖς ἱερεῦσιν ἐλθόντα ἐς λόγους. (4) Ἐς δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἔστιν ἔσοδος μία...

245. Πανσανίας *Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγή*, Κ ἀρ. 40:

κουροτρόφος γῆ· ταύτη δὲ θῦσαί φασι πρῶτον Ἐριχθόνιον ἐν ἀκροπόλει καὶ βωμὸν ἰδρύσασθαι χάριν ἀποδιδόντα τῇ γῆ τῶν τροφείων· καταστήσαι δὲ νόμιμον τοὺς θύοντάς τινι θεῷ ταύτη προθύειν.

Βλ. Φώτ. Λεξ. ἐν λ. Κουροτρόφος γῆ· Σουΐδ. (ed. Adler) ἐν λ. Κουροτρόφος Γῆ.

(ἀβέβαιη μαρτυρία)

246. *IG II³ 4, 1962 (IG II² 5152)*. Ἐδῶλιο τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. 2ος αἰ. μ.Χ.

I Κουροτρόφου
ἐξ Ἀγλαύρου
I Δήμη<τ>ρος.

Πρβλ. *IG II³ 4, 1963 I (IG II² 5153)*. Ἐδῶλιο τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. 2ος αἰ. μ.Χ.:

Δ[ήμητ]ρος Κου|ροτρόφου Ἀ[χ]αί|ας.

Κουροτρόφος καὶ Βλαύτη

247. 1) *IG II³ 4, 1844 (IG II² 5183)*. Μαρμάρινη πλάκα. 1ος-2ος αἰ. μ.Χ. Βρέθηκε μεταξὺ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης καὶ τῆς πύλης Beulé. EM 9561.

εἴσοδος πρὸς ση-
κὸν Βλαύτης καὶ
Κουροτρόφου ἀνει-
[μέ]νη τῷ δήμῳ.

2) Παρομοίως ἡ ἐπιγραφή *IG II³ 4, 1845*.

Δαίμων Ἀγαθός

248. *IG* II³ 4, 984. Τμήμα βάσεως με ανάγλυφη παράσταση τοῦ Ἀγαθοῦ Δαίμονος, τῆς Ἀγαθῆς Τύχης καὶ τρίτης μορφῆς (τῆς Φιλίας;). Β΄ ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Α. τοῦ Παρθενῶνος. MA 4069.

- -IM- - - - -
ἀνέθηκ- - - - -
Ἀγαθός Δαί[μω]ν, [Ἀγαθῆ] Τύχη.

249. *IG* II³ 4, 990 (*IG* II² 4819). Βάση ἀναθήματος. 3ος αἰ. μ.Χ. Β. τοῦ Παρθενῶνος. EM 9546.

[Ἀγα]θὸν Δαίμονα.

Σπουδαίων δαίμων· βλ. τὸν ἀρ. 14.

Δημήτηρ

Δημήτηρ καὶ Κόρη

250/1. *IG* I³ 901bis. Ἀνάγλυφο Δήμητρος καὶ Κόρης· πάνω ἀπὸ τὴν μορφὴ τῆς Δήμητρος εἶναι χαραγμένο τὸ ὄνομά της. Περὶ τὸ 425-400 π.Χ. Βρέθηκε Δ. τοῦ Παρθενῶνος. MA 1348.

[Δημήτ]ηρ

252. *IG* II³ 4, 1004 (*IG* II² 4640). Ἐπιστόλιο. Μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Ν. τῆς πύλης Beulé δεξιὰ τῆς εἰσόδου καθὼς ἀνεβαίνει κανεῖς.

Μνησικλῆς Ἐπικράτου Οἰναῖος- - - - - Ἀμφιτρ[οπ]ῆθεν Δήμητρι καὶ Κόρη
ἀνέθηκαν.

Μὲ ὑπογράμμιση δηλώνονται τὰ γράμματα ποὺ σώζονταν, ὅταν εἶδαν τὸν λίθο οἱ R. Chandler καὶ D. St.-Martin (βλ. *CIG* 471).

(ἀβέβαιο)

253. *IG* II³ 4, 1006 (*IG* II² 4663). Τμήμα βάσεως. 3ος αἰ. π.Χ. Βρισκόταν στὸ (παλαιὸ) Μουσεῖο Ἀκροπόλεως (Kirchner).

[Δήμητρι κ]αὶ Κόρη
- - - ἀνέθηκε.
vacat 0,025
[- - - ἐποίη]σεν.

Δημήτηρ Χλόη, Εὐχλόη (καὶ Κόρη)

254/5. Εὐπόλις *Μαρκίας* (Kassel - Austin, *PCG*) F. 196:

ἀλλ' εὐθὺ πόλεως εἶμι· θῦσαι γάρ με δεῖ

κριόν Χλόηι Δήμητρι.

Βλ. Πausan. *Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγή* ἐν λ. Χλόη· Δημήτηρ· Χλόης γὰρ Δημήτρος ἱερόν πρὸς τῇ ἀκροπόλει. Εὐπολις Μαρικᾶ (II 502 M. = fr. 183 K.)...

Σχόλ. εἰς Σοφ. *Οἰδ. ἐπὶ Κολ.* (ed. de Marco), 1600: τὼ δ' εὐχλόου Δημήτρος· εὐχλόου Δημήτρος ἱερόν ἐστι πρὸς τῇ ἀκροπόλει· καὶ Εὐπολις Μαρικᾶ· [fr. 183 K.] ἀλλ' εὐθύ πόλεως εἶμι· θύσαι γὰρ με δεῖ | κριόν Χλόηι Δήμητρι. ἐνθα δηλοῦται ὅτι καὶ κριὸς θηλεία τῇ θεῶ ταύτῃ θύεται· οὕτω δὲ τιμᾶται ἀπὸ τῆς τῶν καρπῶν χλόης· θύουσι τε Θαρρηλιῶνος ἔκτη.

Πρβλ. Comutus, *De nat. deorum* (ed. Lang) 55: περὶ δὲ τὸ ἕαρ τῇ Χλόηι Δήμητρι θύουσι μετὰ παιδιᾶς καὶ χαρᾶς, ἰδόντες χλοάζοντα καὶ ἀφθονίας αὐτοῖς ἐλπίδα ὑποδεικνύντα.

256. Ἀριστοφ. *Λυσιστρ.* 834-835:

(ΓΥΝΗ) ποῦ δ' ἐστίν, ὅστις ἐστί;
(ΛΥΣΙΣΤΡ.) παρὰ τὸ τῆς Χλόης.

Βλ. καὶ τὸν ἀρ. 258.

257. *IG II² 1472. Λόγοι τῶν ταμῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, 326/5-319/8. EM 10009.*

ἐκ τοῦ ..

[...6... Δήμη]τρος τῆ[ς] Χλόη[ς .]
40 [.....10.....] οὐχ ὑγιής.

258. Φιλόχ. *FGrH* 3b, 328F 61:

SCHOL. ARISTOPH. *Lys.* 835: Χλόης Δημήτρος ἱερόν ἐν ἀκροπόλει, ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι θύουσι μηνὸς Θαρρηλιῶνος, ὡς Φιλόχορος φησιν ἐν <ς>.

259. Πιττάκης, *AE* 1853, ἀρ. 1821. *IG III 191* (βλ. *APMA* 5, ἀρ. 973). Ἀριστερὸ τμήμα: *IG II² 3892* (EM 9000). Βάθρο. 1ος αἰ. π.Χ. Βρέθηκε τὸ 1835 Ν. τῶν Προπυλαίων «ἐντειχισμένον εἰς τὸν πρὸ τῆς Βάσεως τῆς Ἀπέρου Νίκης Τουρκικὸν Προμαχῶνα.» (Πιττάκης).

[- - -]αμον Νικοδ[ήμου - - - - -]
[ὁ πατή]ρ καὶ ἡ μήτηρ Δήμητρι Εὐχλόη
ἀνέθηκεν.

Μὲ ὑπογράμμιση σημειώνονται ὅσα δὲν σώζονται πλέον στὸν λίθο.

Γιὰ τὸ ἐπίθετο Εὐχλοος, πρβλ. Σχόλ. εἰς Σοφ. *Οἰδ. ἐπὶ Κολ.* (ed. de Marco), 1600 [βλ. ὑπὸ τὸν ἀρ. 254/5].

260. *IG II³ 4, 1007 (IG II² 4748)*. Βάση. 1ος-2ος αἰ. μ.Χ. Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη. EM 5717.

Δήμητρι Χλό[ηι]
καὶ Κόρηι Εἰ[σί]-
δοτο[ς ἀνέ]θη[κε]
[[χ[αριστήριον]]].

261. IG II³ 4, 1010 (IG II² 4778). Βλ. τὸν ἀρ. 243.

Δήμητρι Χλόη
καὶ Κόρη
τὴν Κουροτρό-
φον Εἰσίδοτος
ἀνέθηκεν
κατ' ὄνειρον.

262. IG II³ 4, 1741 (IG II² 5006). Πλάκα ἀποτελούμενη ἀπὸ δύο μὴ συνανήγοντα θραύσματα.
Δελφικὸς χρησμός. Ἐποχὴ Ἀδριανοῦ. Τὸ ἓνα θραῦσμα εἶχε βρεθεῖ ΝΔ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης,
τὸ ἄλλο κτισμένο σὲ τοῖχο νεωτέρων χρόνων στὰ Προπύλαια. EM 8143 α., β+8144+8145.

a Φοῖβος Ἀθηναίοις Δελφούς ναίων τάδε [εἶπεν]·
ἔστιν σοὶ παρ' ἄκρας πόλεως παρὰ χ[ῶρον ἐκεῖνον],
οὔ λαὸς σύμπας κλήζει γλαυκώ[πιδα Ἀθήνην],
Δήμητρος Χλοῖης ἱερὸν Κούρη[ς τε μακαίρας],
οὔ πρῶτον στάχυς εὐξη- - - - -
ἄς πρότεροι πατ[έρες - - - - -]
ἴδρυσαν- - - - -

b - - - - -ν
- - - - - ι ἀπαρχάς
- - - - - ς ἀγνοῦ
[- - - - - τ]έχνησιν
- - - - - ἄνιούσης
[- - - - - θ]ρεπτά
[- - - - - λώϊ]ον ἔσται
- - - - -

263. Πανσ. 1, 22.3:

Μετὰ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ταύτηι πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἰοῦσι Θέμιδος ναὸς
ἔστι... (3) ἔστι δὲ καὶ Γῆς Κουροτρόφου καὶ Δήμητρος ἱερὸν Χλόης· τὰ δὲ ἐς τὰς
ἐπωνυμίας ἔστιν αὐτῶν διδαχθῆναι τοῖς ἱερεῦσιν ἐλθόντα ἐς λόγους. (4) Ἐς δὲ
τὴν ἀκρόπολιν ἔστιν ἔσοδος μία...

264. IG II³ 4, 1967 II (IG II² 5129). Ἐδῶλιο τοῦ Διονυσ. θεάτρου. 2ος-3ος αἰ. μ.Χ.

Δήμ[η]τρος
Χλόης ἱερέας.

Δημήτηρ (Ἀχαΐα:)

265. *IG* II³ 4, 1008. Δύο τμήματα ἐπιστυλίου. 1ος-2ος αἰ. μ.Χ. Τὸ θρ. α βρέθηκε στὸ Ἀσκληπιεῖο.
EM 4820+9817.

- - - - - -τερι[ος - - - - -]
[τὰ]ς [Νύμ]φας ἀνέ[θηκεν εἰς τὸ]
[Δήμ]ητρος Ἀ[χαιίας] τέ[μενος].

Πρβλ. τὰ ἐδώλια τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου *IG* II³ 4, 1963 I (*IG* II² 5153, 2ος αἰ. μ.Χ.): Δ[ήμητ]ρος Κουρροτρόφου Ἀ[χ]αΐας καὶ *IG* II³ 4, 1985 III (2ος-3ος αἰ. μ.Χ.): Δήμητρος Ἀχ[αΐας]. Βλ. S. Follet – D. Peppas-Delmouzou, *BCH* 133 (2009) 467-469, ἀρ. 40.

Δημοκρατία

(πιθανὴ μαρτυρία)

266. *IG* II³ 4, 1805 (*IG* II² 4992). Βωμός. 1ος αἰ. π.Χ. Βρέθηκε ΒΑ. τοῦ Παρθενῶνος. EM 9047.

I - - - - -
Ἄθηνᾶς,
Δημοκρατίας.
II Ἡρώιδη[ς- - -]

Διώνη²⁵

267. Ἀπολογισμοὶ τῶν ἔργων οἰκοδομήσεως τοῦ Ἐρεχθεῖου τῶν ἐτῶν 409/8-405/4 (βλ. ἀρ. 280).

IG I³ 475 στίχ. 133:

[- τ]ῆς Δι[όνες -]

IG I³ 476 στίχ. 192-195:

ράβδόσεος τῶν

[κι]όνον τῶν πρὸς ἔο τῶν κατὰ τ[τὸν] βομόν· τὸν τρίτον ἀπὸ τῶ β-
[ομ]ῶ τῆς Διόνες...

Βλ. παρομοίως στίχ. 72-75, 101-103, 221-224, 304-307, βλ. καὶ 92-93 (καὶ 321-322):

τ[τὸν ἡέκτον] κίονα ἀπὸ τῶ βομῶ τ-

[ῆς Διόνες]...

25. Βλ. J. Escher, *RE* V 1 (1903), 878-879. H. W. Parke, *The Oracles of Zeus*, Cambridge, Mass. 1967, 139-149. Ὅλγα Παλαγγιά, Ζεὺς Νάιος καὶ Διώνη στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν, στὸν τόμο *Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γρυνπικὴ. Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ γλύπτη Στέλιου Τριάντη*, (ἐπιμ.) Δ. Δαμάσκος, (Μουσεῖο Μπενάκη, 1ο παράρτ.), Ἀθήνα 2002, 171-180.

268. *IG II³ 4, 1214 (IG II² 4643)*. Πέντε θραύσματα μαρμάρινου θρόνου φυσικού μεγέθους. Μέσα 4ου αι. π.Χ. Βρέθηκαν στην Ακρόπολη. MA 4047. 4047γ.

τῆι Δ[ιώ]γηι Φίλη Νικήτου ἀνέ[θηκε - -].

269. *IG II³ 4, 1215*. Ἀέτωμα στήλης με ἀνάγλυφο, τοῦ ὁποῖου σώζεται τὸ ἀνώτερο τμήμα. Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αι. π.Χ. MA 4887.

Ζεὺς Νάιος. *vac.* Διώ[νη]. [-?-].

270. *IG II³ 4, 1983 (IG II² 5113)*. Ἔδρανο τῆς ἱερείας τῆς Διώνης στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου. 2ος-3ος αι. μ.Χ.

A- - - Διώνης

- - - -πον- - -

1 Ἴσως [Διὸς Ναίου καί] (*IG*). **Βλ. τὸν ἀρ. 269.**

Ἑκάτη Ἐπιπυργιδία

271. Πανσ. 2, 30.2:

Ἄλκαμένης δὲ ἐμοὶ δοκεῖν πρῶτος ἀγάλματα Ἑκάτης τρία ἐποίησε προσεχόμενα ἀλλήλοις, ἦν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν Ἐπιπυργιδίαν· ἔστηκε δὲ παρὰ τῆς Ἀπτέρου Νίκης τὸν ναόν.

Ἄρτεμις Ἐπιπυργιδία μαρτυρεῖται στὶς *IG II³ 4, 1910* καὶ *Ileusis 300.10-11*, δὲν προκύπτει ὅμως εὐθέως ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν ἴδια λατρεία.

Πρβλ. Ἡσύχ. π 3644 (ed. Latte) ἐν λ. Προπυλαί<α>· ἡ Ἑκάτη. Βλ. Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum* σ. 44.

Ἐρεχθεύς²⁶

272. Ὅμ. Ὀδ. η 80-81:

ἴκετο δ' (Ἀθήνη) ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυάγυιαν Ἀθήνην,
δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

273. Ὅμ. Ἰλ. Β 546-551:

Οἱ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον, ἐυκτίμενον πτολίεθρον,
δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα,
κάδ δ' ἐν Ἀθήνης εἶσεν, ἐῶ ἐν πίονι νηῶ·

26. Βλ. Κοντολέων, *Τὸ Ἐρέχθειον*· U. Kron, *Die zehn attischen Phylenheroen. Geschichte, Mythos, Kult und Darstellungen*, Berlin 1976, 32-83.

ἔνθα δέ μιν²⁷ ταύροισι καὶ ἄρνειοῖς ἰλάονται
κοῦροι Ἀθηναίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν·

Βλ. καὶ σχόλια εἰς Ὀμ. Ἰλ. (ed. J. Nicole, *Les scolies genevoises de l'Iliade*), 2, στίχ. 549: καὶ δ' ἐν Ἀθήνῃς εἴσεν] καθίδρυσε δὲ αὐτὸν Ἀθήνησιν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ἱερῷ <ή> θεὸς καὶ ἔδωκε φυλάττειν ταῖς Κέκροπος θυγατρᾶσιν. Καὶ σχόλια εἰς Ὀμ. Ἰλ. (ed. Erbse), στίχ. 550: ἡ θεὸς γὰρ ἔχρησε τοῦτον τιμᾶν. θήλεα δὲ τῆ Ἀθηναῖ θυούσι· διὸ τὸ μὴ οὐκ ἐπ' αὐτῆς.

Βλ. Κοντολέων, *Τὸ Ἐρεχθεῖον* 3-7.

274. IG I³ 873, βλ. ἀρ. 423.

275. Αἰσχύλ. *Εὐμεν*. 854-855:

καὶ σὺ τιμίαν
ἔδραν ἔχουσα πρὸς δόμοις Ἐρεχθέως

276. Εὐριπ. *Ἴων* 281 κ.έ.:

(ΙΩΝ) πατέρα δ' (sc. Ἐρεχθέα) ἀληθῶς χάσμα σὸν κρύπτει χθονός;
(ΚΡΕΟΥΣΑ) πληγαὶ τριαίνης ποντίου σφ' ἀπώλεσαν.

277. TGF V. Euripides (ed. R. Kannicht), *Erech. F.* 370, στίχ. 90-94:

(ΑΘΗΝΑ) πόσει δὲ τῷ σῶι σηκὸν ἐμ μέση πόλει
τεῦξαι κελεύω περιβόλοισι λαῖνοις,
κεκλήσεται δὲ τοῦ κτανόντος οὔνεκα
σεμνὸς Ποσειδῶν ὄνομ' ἐπωνομασμένος
ἄστοις Ἐρεχθεὺς ἐμ φοναῖσι βουθύτοις.

Προβλ. ὅ.π., στίχ. 56. Βλ. M. Lacore, Euripide et le culte de Poseidon-Erechtée, *REA* 85 (1983) 215-234.

278. Ἡρόδ. 5, 82.3:

οἱ δὲ (sc. Ἀθηναῖοι) ἐπὶ τοισίδε δώσειν (sc. ἐλαίην) ἔφασαν ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἐκάστου τῆ <τε> Ἀθηναῖ [τε] τῆ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθεί· καταινέσαντες δὲ ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδάριοι τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον ... καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο...

279. Ἡρόδ. 8, 54-55:

Ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἐρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηός, ἐν τῷ ἐλαίῃ τε καὶ θάλασσα ἔνι, τὰ λόγος παρὰ Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρας μαρτύρια θέσθαι. Ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἄμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ

27. Δὲν εἶναι ἀπολύτως βέβαιο ὅτι ἐννοεῖται ὁ Ἐρεχθεὺς. Ἴσως νὰ ἐννοεῖται ἡ Ἀθηναῖ. Βλ. σχετικῶς Parker, *Athenian Religion* 19 σημ. 39. Προβλ. τὸν ἀρ. 280α.

ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος Ἀθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλέος κελευόμενοι ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρόν, ὦρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. Οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

Περὶ βλ. Ἡρόδ. 8, 41 [βλ. ἀρ. 63].

280. *IG I³ 474-479* καὶ *IG II² 1654 fr. a, IG II² 1654 fr. b (+IG I³ 478, S. D. Lambert, ZPE 142, 2000, 157-160)*. Ἀπολογισμοὶ τῶν ἔργων οἰκοδομήσεως τοῦ Ἐρεχθείου τῶν ἐτῶν 409/8-405/4 π.Χ.

1) *IG I³ 474 (409/8)*

- 1-4: [ἐ]πιστάται τὸ νεὸ τὸ ἐμ πόλει ἐν *ἡδί* τὸ ἀρχαῖον ἀγαλμα... [τά]δε ἀνέγραψαν ἔργα τὸ νεὸ *ἡος* κατέλαβον ἔχοντα...
- 8-9 τὸ νεὸ τάδε κατελάβομεν *ἡεμίεργα* | ἐπὶ τῆι γονίαι τῆι πρὸς τὸ Κεκροπίο...
- 44-45 τὸν κίονον τὸν ἐπὶ τὸ τοῖχο | τὸ πρὸς τὸ Πανδροσεῖο...
- 56/63 τὸν τοῖχον τὸν πρὸς νότο | ἀνέμο ἀκατάχσετον | πλὲν τὸ ἐν τῆι προστάσει | τῆι πρὸς τῶι Κεκροπίο...
- 71 τὸ ἐν τῶι Προστομιαί[οι]...
- 75 τὸ πρὸς τὸ ἀγάλ[μ]ατος...
- 77-79 ἐν τῆι προστάσει τῆι πρὸς | τὸ θυρόματος | τὸμ βομόν τὸ θ[υ]εχῶ | ἄθετον.
- 170 ἐπὶ τὸν τοῖχον τὸν πρὸς τὸ Πανδροσε(ῖο)... (καὶ παρομοίως 176-177)
- 202 τῶι βομῶι [τῶ]ι τὸ θυεχῶ...

2) *IG I³ 475*

- 13-14 τὸν χσύλο[ν, τ]ῶ Αἰγιναί[ο λί]θο, τῶ[ν ἀπ][ὸ τῆ]ς στοῶς...
- 20-21 ἐπὶ τῶι | [πρὸς] ἔο τοῖχοι τῶι πρὸς τὸ βομῶ...
- 24 τὸν [ἀ]π[ὸ] τῆ[ς] στοῶ[ς]... (καὶ 32-33 καὶ 37)
- 28-29 [ἐπὶ] | [τῶι] πρὸς βορέ[ο] τοίχ[οι]...
- 43-44 ἐπὶ τῶι τοίχ[οι] πρὸς | τὸ Πανδροσεῖο - -]... (καὶ 77-78)
- 117-118 ἐπὶ τὸμ π[ρ]ὸς τὸ Πανδροσεῖο | αἰετόν... (καὶ 130-131)
- 133 [- τ]ῆς Δι[όνες -]...
- 257-258 τὰ μετακίονια, τέτταρα ὄντα, τὰ | πρὸς τὸ Πανδροσεῖο...
- 268-270 ἐπὶ τὲν ὀρ[οφὲν] ἐπὶ τὰς σελίδας τὰς ὑπὲρ τὸ | ἀγάλματος...

3) *IG I³ 476*

- 18-20 *ἡικριόματα* καθελῶσιν τὰ | ἀπὸ τὸν κίονον τὸν *ἡεν* τῆι προστάσει...
- 192-195 ῥαβδόσεος τὸν | [κι]όνον τὸν πρὸς ἔο τὸν κατὰ τ[ὸν] βομόν· τὸν τρίτον ἀπὸ τὸ β[ομ]ῶ τῆς Διόνες...

Βλ. παρομοίως στίχ. 72-75, 101-103, 221-224, 304-307, βλ. καὶ 92-93 (καὶ 321-322):

- τ[ὸν *ἡέκτον*] κίονα ἀπὸ τὸ βομῶ τ[ῆς Διόνες]...
- 125-128 [τὲν τρ[οχι]λείαν [-14- Κ]|εκροπίο *ἡ(?)*[-14- Κ]|εκροπικα...
- 218-220 τὸς ὀρθοσ[τάτ]ας καταχ[σῶ]ντι τὸ παρὰ τὸ[ν θ]υεχῶ βομό[ν]...

285-288 *ἑεις ἱερά με[[τ]ὰ τῶν δεμι[ορ]γῶν, ἑένει καὶ ν|έαι, ἑεις θυσίαν τῆι ἈθENAία|ι, ΗΗΗ|| I.*

4) *IG II² 1654 fr. b (+I³ 478)*

26 [-τ]ῶ [τ]ε [ν]εῶ τὰ κεκα[υμένα -]

33-34 τὸς ἐπὶ τῶν τοί[χων - - -] | .ς κατὰ τὸ Πανδρόσειο[ν - - -]

280α. S. D. Lambert, *BSA* 97 (2002) 353-399 (*SEG* 52, 48) (*IG II² 1357.a* 3-5). Ἡμερολόγιο θυσιῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, στὸ ὁποῖο ἔχουν ἀποδοθεῖ πολλὰ θραύσματα. 410/9-405/4, 403/2-400/399.

frg. 1.3-5 πέμπτη

ἐκ τῶν κατὰ μῆνα

Ἐρεχθεῖ ἄρνεως.

Προβλ. Ὁμ. Ἰλ. Β 550-551 [βλ. ἀρ. 273] (Lambert, ὁ.π., 368-369).

281. *IG II² 1146*, βλ. ἀρ. 425.

282. *IG II² 1165*. Ψήφισμα τῆς Ἐρεχθίδος ὑπὲρ Ἀντισθένου Νικάνδρου Λαμπρῆως. 300-250 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 7706.

(sc. ἐπεμελήθη) τὰς τε θυσίας τῶι Ἐρεχθεῖ[ι - - -]

7 α ὅπως ἂν θύωνται ἐν τοῖς [καθήκουσι χρόνοις]...

(ἀβέβαιη μαρτυρία)

283. *IG II² 819*. Τμήμα ψηφίσματος περὶ θυσιῶν (στὸν Ἑρμῆ ἢ στὸν Ἐρεχθέα). Μέσα τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Β. τῶν Προπυλαίων. EM 7783.

- - - - - καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγορῶν νν

- - - - - -εὺς εἶπεν· ὅπως ἂν ἀπὸ

[- - - - - αἱ θυσί]α[ι θ]ύωνται τῶι Ἐ-

[ρμηῖ (vel Ἐ|ρεχθεῖ) - - - - -

284. *IG II³ 4, 1908 (IG II² 5058)*, βλ. ἀρ. 426.

285. Cicero *De nat. deor.* 3, 49:

... Erechtheus, cuius Athenis et delubrum vidimus et sacerdotem.

286. Διονύσ. Ἀλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. 14, 2:

Ἀθήνησι μὲν ἐν τοῦ γηγενοῦς Ἐρεχθέως τῷ σηκῷ ἱερά τις ὑπ' Ἀθηνᾶς φυτευθεῖσα ἐλαία κατὰ τὴν ἔριν τὴν γενομένην αὐτῇ πρὸς Ποσειδῶνα περὶ τῆς χώρας, ἅμα τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τῷ ἱερῷ οὖσιν ἐμπρησθεῖσα ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ὅτε τῆς ἀκροπόλεως ἐκράτησαν, δευτέρᾳ τῆς ἐμπρήσεως ἡμέρᾳ βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχους ἀνῆκεν ὅσον τε πηχυαῖον, δῆλον ἅπασι ποιῆσαι βουλομένων τῶν

θεῶν, ὅτι ταχέως ἑαυτὴν ἢ πόλις ἀναλαβοῦσα βλαστούς ἀντὶ τῶν παλαιῶν ἐξοίσει νέους.

287. *IG* II² 3538, **βλ. ἀρ. 427.**

288. Ψευδο-Ἀπολλόδ. *Βιβλιοθ.* 3, 193 καὶ 196, **βλ. ἀρ. 232.**

289. Πλούτ. *Λυκοῦργος* 843B-F, **βλ. ἀρ. 431.**

290. *IEleusis* 432 (*IG* II² 4071), **βλ. ἀρ. 432.**

291. *IG* II² 3992, **βλ. ἀρ. 433.**

292. Πανσ. 1, 26.5:

Ἔστι δὲ καὶ οἶκημα Ἐρέχθειον καλούμενον· πρὸ δὲ τῆς ἐσόδου Διὸς ἐστι βωμὸς Ὑπάτου... ἐσελθοῦσι δὲ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεῖ θύουσιν ἔκ του μαντεύματος, καὶ ἦρωος Βούτου, τρίτος δὲ Ἡφαίστου· γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ γένους εἰσὶ τοῦ Βουταδῶν καὶ –διπλοῦν γάρ ἐστι τὸ οἶκημα– {καὶ} ὕδωρ ἐστὶν ἔνδον θαλάσσιον ἐν φρέατι... ἀλλὰ τόδε φρέαρ ἐς συγγραφὴν παρέχεται κυμάτων ἦχον ἐπὶ νότῳι πνεύσαντι. καὶ τριαίνης ἐστὶν ἐν τῇ πέτραι σχῆμα· ταῦτα δὲ λέγεται Ποσειδῶνι μαρτύρια ἐς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας φανῆναι.

293. Ἀθηναγ. *Χριστιανοῦ πρεσβεία περὶ Χριστιανῶν*, 1, 1, **βλ. ἀρ. 415.**

294. Αἰλ. Ἀριστ. *Παναθ.* (ed. Jebb) p. 119:

Ἐρεχθέα δὲ τοῖς ἐν ἀκροπόλει θεοῖς πάρεδρον ἀποδείξασα (sc. ἡ πόλις).

295. Ἡσύχ. ο 270 (ed. Latte) ἐν λ. οἰκουρὸν ὄφιν:

τὸν τῆς Πολιάδος φύλακα δράκοντα. καὶ οἱ μὲν ἕνα φασίν, οἱ δὲ δύο ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἐρεχθέως. τοῦτον δὲ φύλακα τῆς ἀκροπόλεως φασι, ᾧ καὶ μελιτοῦτταν* παρατίθεσθαι.

μελιτοῦτταν* πρβλ. Ἡρόδ. 8, 41: Λέγουσι Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδραιτᾶσθαι ἐν τῷ ἱερῷ· λέγουσὶ τε ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὡς ἐόντι ἐπιμήνια διατελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἐστί... [**βλ. ἀρ. 63**]. Πρβλ. ἐπίσης Εὐστάθ. *Σχόλ. εἰς Ὀμήρ. Ὀδ.* (ed. Stallbaum) α 356: οἰκουρὸς δράκων φύλαξ τῆς Πολιάδος. ἦγουν ἐν τῷ νεῷ τῆς Πολιάδος διαιτῶμενος.

296. Ἡσύχ. ε 5763 (ed. Latte) ἐν λ. Ἐρεχθεύς:

Ποσειδῶν ἐν Ἀθήναις.

297. Σχόλ. εις Αἴλ. Ἄρ. (ed. Dindorf), *Παναθ.* 107, 5:

πάρεδρον δὲ τῆς θεοῦ τὸν Ἐρεχθέα φησίν, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀκροπόλει ὀπίσω τῆς θεοῦ ὁ Ἐρεχθεὺς γέγραπται ἄρμα ἐλαύνων· πρῶτος γὰρ οὗτος ἄρμα τέλειον, ὃ ἔστι τέθριππον, ἔζηυξε. σὺν τῇ θεῶ δὲ εἶπεν ὅτι αὐτῆς Ἀθηνᾶς τὴν κατασκευὴν ὑποβαλοῦσης αὐτῶ.

298. Σχόλ. εις Λυκόφρ. Ἀλεξ. (ed. Leone) στ. 431:

Ἐρεχθεὺς γὰρ καλεῖται ὁ Ζεὺς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ.

299. *Etym. Gudianum* (ed. Sturz) ἐν λ. Ἐρεχθεύς:

Ἐρεχθεύς· ὁ καὶ Ἐριχθόνιος. ἀπὸ τοῦ ἐσπάρθαι εἰς τὴν ἔραν, ὃ ἔστι τὴν γῆν.

Ἐριχθόνιος

300. Ἑλλάνικος, *FGrH* 1a, 4F (παρ' Ἄρπ. ἐν λ. Παναθήναια):

... ἦγαγε δὲ τὴν ἑορτὴν πρῶτος Ἐριχθόνιος ὁ Ἡφαίστου, καθά φησιν Ἑλλάνικός τε καὶ Ἀνδροτίων, ἐκάτερος ἐν α' Ἀτθίδος. πρὸ τούτου δὲ Ἀθήναια ἐκαλεῖτο, ὡς δεδήλωκεν Ἰστρος ἐν γ' τῶν Ἀττικῶν.

Βλ. Deubner, *Attische Feste*, 22-23.

301. Φιλόχορος *FGrH* 328 F. 8J (παρ' Ἄρπ. ἐν λ. Κανηφόροι):

περὶ τῶν κανηφόρων Φιλόχορος ἐν β' Ἀτθίδος φησὶν ὡς Ἐριχθονίου βασιλεύοντος πρῶτον κατέστησαν αἱ ἐν ἀξιώματι παρθένοι φέρειν τὰ κανᾶ τῇ θεῶ, ἐφ' οἷς ἐπέκειτο τὰ πρὸς τὴν θυσίαν, τοῖς τε Παναθηναίοις καὶ ταῖς ἄλλαις πομπαῖς.

302. Σχόλ. εις Ἀριστοφ. *Σφήκας* (ἐκδ. W. Koster) 544b:

θαλλοφόροι· ... ἔφη βουλόμενος τοὺς γέροντας δηλῶσαι, ἐπειδὴ ἐν τοῖς Παναθηναίοις οἱ γέροντες θαλλοὺς ἔχοντες ἐπόμπευον ... ὁ μέντοι Δικαίαρχος ἐν τῷ Παναθηναϊκῶ φησὶν —οὐκ οἶδα ἐξ ὅτου— “ποτὲ καὶ τὰς γραῦς ἐν τοῖς Παναθηναίοις ὑπειλήφθαι θαλλοφορεῖν” πολλῶν ἀλλήλοις ὁμολογούντων” ὑπὲρ τοῦ μόνους τοὺς πρεσβύτας θαλλοφορεῖν, Ζενοφῶντος μὲν ἐν τῷ Συμποσίῳ, Φιλοχόρου δὲ ἐν τῇ δευτέρῃ, ὅς γε καὶ τὸν κατα<δ>ιδόντα τὸ ἔθος Ἐριχθόνιον συνίστησιν. μνημονεύει τοῦ ἔθους Κρατίνος μὲν ἐν Δηλιάσιν, Φερεκράτης δ' ἐν Ἐπιλήσμονι.

303. *Πάριον Χρονικόν*, *IG* XII 5, 444. X, στίχ. 18-21:

[Ἀφ' οὗ Ἐρι]χθόνιος Παναθηναίοις τοῖς πρώτοις γενομένοις ἄρμα ἔζηυξε καὶ τὸν ἀγῶνα ἐδείκνυε καὶ Ἀθηναίους [ὦν]ό[μασε]... ἔτη ΧΗΗΔΔΔΔΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἐριχθονίου τοῦ τὸ ἄρμα ζεύξαντος.

304. Έρατοσθ. *Καταστερισμοί* 13 (Ήνιόχου):

Τοῦτον λέγουσιν ὅτι Ζεὺς ἰδὼν πρῶτον ἐν ἀνθρώποις ἄρμα ζεύξαντα [ἵππων], ὅς ἐστιν Ἐριχθόνιος ἐξ Ἥφαιστου καὶ Γῆς γενόμενος, καὶ θαυμάσας ὅτι τῆ τοῦ Ἥλιου ἀντίμιμον ἐποίησατο διφρεῖαν ὑποζεύξας ἵππους λευκοὺς <ἀνήγαγεν εἰς τὰ ἄστρα>· πρῶτόν τε Ἀθηνᾶ πομπὴν ἤγαγεν ἐν ἄκροπόλει καὶ ἐποίησατο πρὸς τούτοις ἐπιφανῆ τὴν θυσίαν αὐτῆς <τὸ ξόανον> σεμνύνων... ἤγαγε δ' ἐπιμελῶς τὰ Παναθηναία καὶ ἄρμα ἠνιόχει ἔχων παραβάτην ἀσπίδιον ἔχοντα καὶ τριλοφίαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· ἀπ' ἐκείνου δὲ κατὰ μίμησιν ὁ καλούμενος ἀποβάτης.

305. Ψευδο-Ἀπολλοδ. *Βιβλ.* 187-191:

τοῦτον (sc. Ἐριχθόνιον) οἱ μὲν Ἥφαιστου καὶ τῆς Κραναοῦ θυγατρὸς Ἀτθίδος εἶναι λέγουσιν, οἱ δὲ Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς, οὕτως· Ἀθηνᾶ παρεγένετο πρὸς Ἥφαιστον, ὅπλα κατασκευάσαι θέλουσα. ὁ δὲ ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ Ἀφροδίτης εἰς ἐπιθυμίαν ὤλισθε τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ διώκειν αὐτὴν ἤρξατο· ἡ δὲ ἔφευγεν. ὡς δ' ἐγγὺς αὐτῆς ἐγένετο πολλῆ ἀνάγκη (ἦν γὰρ χωλός), ἐπειρᾶτο συνελθεῖν. ἡ δὲ ὡς σώφρων καὶ παρθένος οὔσα οὐκ ἠνέσχετο· ὁ δὲ ἀπεσπέρμηθεν εἰς τὸ σκέλος τῆς θεᾶς. ἐκείνη δὲ μυσσασθεῖσα ἐρίῳ ἀπομάξασα τὸν γόνον εἰς γῆν ἔρριψε. φευγούσης δὲ αὐτῆς καὶ τῆς γονῆς εἰς γῆν πεσοῦσης Ἐριχθόνιος γίνεται. τοῦτον Ἀθηνᾶ κρύφα τῶν ἄλλων θεῶν ἔτρεφεν, ἀθάνατον θέλουσα ποιῆσαι· καὶ καταθεῖσα αὐτὸν εἰς κίστην Πανδρόσῳ τῆ Κέκροπος παρακατέθετο, ἀπειποῦσα τὴν κίστην ἀνοίγειν. αἱ δὲ ἀδελφαὶ τῆς Πανδρόσου ἀνοίγουσιν ὑπὸ περιεργίας, καὶ θεῶνται τῷ βρέφει παρεσπειραμένον δράκοντα· καὶ ὡς μὲν ἔνιοι λέγουσιν, ὑπ' αὐτοῦ διεφθάρησαν τοῦ δράκοντος, ὡς δὲ ἔνιοι, δι' ὄργην Ἀθηνᾶς ἐμμανεῖς γενόμενοι κατὰ τῆς ἀκροπόλεως αὐτὰς ἔρριψαν. ἐν δὲ τῷ τεμένει τραφεῖς Ἐριχθόνιος ὑπ' αὐτῆς Ἀθηνᾶς, ἐκβαλὼν Ἀμφικτύονα ἐβασίλευσεν Ἀθηναίων, καὶ τὸ ἐν Ἀκροπόλει ξόανον τῆς Ἀθηνᾶς ἰδρύσατο, καὶ τῶν Παναθηναίων τὴν ἑορτὴν συνεστήσατο, καὶ Πραξιθέαν νηίδα νύμφην ἔγημεν, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖς Πανδίων ἐγεννήθη. Ἐριχθονίου δὲ ἀποθανόντος καὶ ταφέντος ἐν τῷ αὐτῷ τεμένει τῆς Ἀθηνᾶς...

Ποβλ. Πaus. 1, 24.7: τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὀρθὸν ἐστὶν ἐν χιτῶνι ποδῆρει ... καὶ οἱ πρὸς τοῖς ποσὶν ἀσπίς τε κεῖται καὶ πλησίον τοῦ δόρατος δράκων ἐστίν· εἴη δ' ἂν Ἐριχθόνιος οὗτος ὁ δράκων.

306. Πaus. 1, 18.2:

Ἀγλαύρωι δὲ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς Ἐρσηι καὶ Πανδρόσῳ δοῦναί φασιν Ἀθηναίων Ἐριχθόνιον καταθεῖσαν ἐς κιβωτόν, ἀπειποῦσαν ἐς τὴν παρακαταθήκην μὴ πολυπραγμονεῖν· Πάνδροσον μὲν δὴ λέγουσι πείθεσθαι, τὰς δὲ δύο —ἀνοῖξαι γὰρ σφᾶς τὴν κιβωτόν— μαίνεσθαι τε, ὡς εἶδον τὸν Ἐριχθόνιον, καὶ κατὰ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα ἦν μάλιστα ἀπότομον, αὐτὰς ῥῖψαι.

Βλ. καὶ Ἀντιγόνη, *Ἱστοριῶν παραδόξων συναγωγή*, 12.

307. Παλατ. Ἀνθολ. ἐπιγράμμ. ἀνάθημ. 263 (Μαρκέλλου), στίχ. 30-31:

καὶ γὰρ Ἀθηναίη [ποτ] Ἐριχθόνιον βασιλῆα
νηῶ ἐγκατέθηκε, συνέστιον ἔμμεναι ἱρῶν.

308. Κλήμης, Προτροπεπ. 3, 45.1:

Τί δ' Ἐριχθόνιος; οὐχὶ ἐν τῷ ναῶ τῆς Πολιάδος κεκῆδεται;

309. Arnobius *Adv.nat.* 6.6:

Erichthonius Poliadis in fano conditus.

310. *Etym. Gudianum* (ed. Sturz) ἐν λ. Ἐρεχθεύς· βλ. ἀρ. 299.

311. Σχόλ. εἰς Πλάτ. Παρμ. 127a:

ἡ τῶν Παναθηναίων ἑορτὴ καὶ ὁ ἀγὼν ἐτέθη μὲν πρῶτον ὑπὸ Ἐριχθονίου...
ὕστερον δὲ ὑπὸ Θησέως συναγαγόντος τοὺς δήμους εἰς ἄστυ.

312. Σχόλ. εἰς Αἴλ. Ἀριστείδ. σ. 189, 4:

ὁ τῶν Παναθηναίων: τῶν μικρῶν λέγει· ταῦτα γὰρ ἐπὶ Ἐριχθονίου τοῦ
Ἄμφικτύονος γενόμενα ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ Ἄστεριου τοῦ γίγαντος· τὰ δὲ μεγάλα
Πεισίστρατος ἐποίησε. τὰ δὲ Ἐλευσίνα ἐπὶ Πανδίωνος ἐγένετο, ὅς πέμπτος ἦν
βασιλεὺς ἀπὸ Ἐριχθονίου· διὰ δὲ τὸν καρπὸν ἐτέθησαν.

313. Πausan. Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγὴ, Κ ἀρ. 40 (βλ. ἀρ. 245).

Ἑρμῆς

314. Πaus. 1, 27.1:

Κεῖται δὲ ἐν τῷ ναῶ τῆς Πολιάδος Ἑρμῆς ξύλου, Κέκροπος εἶναι λεγόμενον
ἀνάθημα, ὑπὸ κλάδων μυρσίνης οὐ σύνοπτον.

Προβλ. Ἡσύχ. ε 5909 (ed. Latte) ἐν λ. Ἑριφύλλιον· τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Ἑρμῆ<ν>· Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum* σ. 70.

315. *IG F 776 (DAA 295)*. Τμήμα Ἑρμοῦ(ς). Περὶ τὸ 500-480 π.Χ. ἦταν ἐντειχισμένο Β. τῶν
Προφυλαίων. EM 6358.

ἡερμεί[αι : τόδε]
ἄγαλμα [: διδός]
χάριν : ἐν[θάδε ἔ]-
θεκεν : Οἶν[-c. 4-]

ς : κἔρυχς : μ[νεμ]-
οσύνες : ἡέ[νεκα].

(πιθανή μαρτυρία)

316. IG I³ 750 (DAA 302). Βάση Ἐρμού. Περί τὸ 500-480 π.Χ. Ἐκ τοῦ Ἀσκληπιείου. EM 6409.

[?Φίλο]ν τὸν ἡερμῆν θεῶ <φ>ραδ[αῖσιν]
[ἡείσ]ατο.

317. IG I³ 1423. Χάλκινο ἔλασμα Ἀκροπόλεως. Περί τὸ 480 π.Χ. EAM 7321.

ἡερμοῦ : πολονειον :
μεσι[.?] : ΔΔΔ *vacat*

318. Ἄ. Π. Ματθαίου, *HOPOS* 8/9 (1990-1991) 13-14, ἀρ. 2. (SEG 46, 65). Ἐρμῆς. Περί τὸ 480-470 π.Χ. Μουσείο Ἀκροπόλεως (MA 7355).

Στρόμ[βιχος - - -]
ἡερμῆι [- - - - -]

(πιθανὲς μαρτυρίες)

319. IG I³ 840 (DAA 163). Κυκλική βάση. Περί τὸ 470 π.Χ. Ἀκροπόλεως. EM 6516.

[- - - - ? Ἐρμῆς ἐν]αγωνιό[ς ἐμι?]
- - - - - οσ- - - -

320. IG II² 819 (βλ. ἀρ. 283):

3 ὅπως ἂν ἀπὸ
[- - - - - αἱ θυσί]α[ι θ]ύωνται τῶι Ἐ-
[ρμῆι (vel Ἐ|ρεχθεῖ) - - - - -]

Ἐρμῆς ἀμύητος

321. Ἡσύχ. ε 5951 (ed. Latte) ἐν λ. Ἐρμῆς ἀμύητος:

Ἀθήνησιν ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Πρβλ. Πανσ. 9, 35.4 (βλ. ἀρ. 461)· βλ. Holtzmann, *L'Acropole d'Athènes*, 181-182.

Ἐπίσης Κλήμ. Ἀλεξ. *Προτρεπτ.* 10, 102: Τί γὰρ ἡγεῖσθε, ὧ ἄνθρωποι, τὸν Τύχωνα Ἐρμῆν καὶ τὸν Ἀνδοκίδου καὶ τὸν Ἀμύητον; Ἦ παντὶ τῷ δήλῳ ὅτι λίθους, ὥσπερ καὶ τὸν Ἐρμῆν.

Διογενιανός, *Παροιμ.* 4, 63: Ἐρμῆς ἀμύητος: ἐπὶ τῶν μᾶλλον ἔν τισιν ἐμπείρων· χλευαστικὴ δὲ ἡ παροιμία. Ὅμοια τῆ· Ἐβάλλ' ἐς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην'.

Ἑρμῆς Προπύλαιος²⁸

322. Πανσ. 1, 22.8:

Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον αὐτὴν ἤδη τὴν ἐς ἀκρόπολιν Ἑρμῆν ὄν Προπύλαιον ὀνομάζουσι καὶ Χάριτας Σωκράτην ποιῆσαι τὸν Σωφρονίσκου λέγουσιν, ὧι σοφῶι γενέσθαι μάλιστα ἀνθρώπων ἔστιν ἡ Πυθία μάρτυς...

Βλ. *DNO* 1126. Πρβλ. Πανσ. 9, 35.7, Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Νεφέλ.* 773b [βλ. ἀρ. 463], Διογ. Λαέρτ. 2, 19.

Πρβλ. Ἀθῆν. *Δειπνοσοφ.* 14, 652e: Φοινικίδης δ' ἐν Μισουμένη φησίν (III 333 K): μύρτων λέγουσιν καὶ μέλιτος ἐγκώμια | καὶ τῶν προπυλαίων* καὶ τέταρτον ἰσχάδων. | τούτων ἐγευσάμην καταπλεύσας εὐθέως | καὶ τῶν προπυλαίων*, κοῦδὲν ἦν τούτων ὄλως | πρὸς ἀτταγῆνα συμβαλεῖν τῶν βρωμάτων.

*νή τὸν Προπύλαιον βλ. Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum*, σ. 45.

323. *IG II³ 4, 16*. Βρέθηκε πρὸ τοῦ 1835 στὰ Προπύλαια (Pittakys, *L'anc. Ath.* 258). Λανθάνει.

Ἑρμ[ῆ] Προπυ]λαίωι ἡ πόλις.

Ἑστία

324. *IG II³ 4, 1997 I (IG II² 5096)*. Ἐδώλιο στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου. 1ος αἰ. μ.Χ.

ἱεράς Ἑστί-
ας ἐπ' ἀκροπόλει
καὶ Λειβίας καὶ Ἰουλία<ς>.

(ἀβέβαιες μαρτυρίες)

325. *IG II³ 4, 849-851*. Τὸ μνημεῖο τοῦ Σαραπίωνος ἀπὸ τὸ Ἀσκληπιεῖο, ἀποτελούμενο ἀπὸ πολλὰ μικρὰ θραύσματα. 1ος-2ος αἰ. μ.Χ. EM.

IG II³ 4, 849 I (μέσα 2ου αἰ. μ.Χ.), στίχ. 3/4:

Κό(ιντος) Στά[τιος - -c. 10- - πυρφόρ]ος ἐξ ἀκροπόλεως Χολλεῖ|δης...

IG II³ 4, 850 (ἀρχὲς 3ου αἰ. μ.Χ.), στίχ. 48-49:

[πυρ]φόρος ἐξ Ἀκρο[πόλεως]
Λικίνιος Φίρμος.

Ὁ πυρφόρος αὐτὸς ἦταν πιθανῶς ἱερεὺς τῆς Ἑστίας, βλ. P. Graindor, *Athènes sous Auguste*, Le Caire 1927, 154.

28. Τὸ ἀναθηματικὸ ἀνάγλυφο MA 702 τῶν περὶ τὸ 500 π.Χ. χρόνων, ποὺ εἰκονίζει τὸν Ἑρμῆ, τὴν Χάριτες καὶ τὸν ἀναθέτη ἢ τὸν Ἑριχθόνιο συνέδεσε ὁ H. Lechat, *Hermès et Charites. Bas-relief votif du musée de l'Acropole*, *BCH* 13 (1889) 467-476, μὲ τὴν λατρεία στὴν εἴσοδο τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ μεγάλο ἐκ τῶν δύο τεμαχίων τοῦ ἀναγλύφου εἶχε βρεθεῖ τὸ 1889 κοντὰ στὰ Προπύλαια καὶ στὸν ναὸ τῆς Νίκης, τὸ μικρὸ μεταξὺ Παρθενῶνος καὶ «Βραυρωνίου» (βλ. ὅ.π.).

Ζεὺς²⁹

326. Εὐσέβ. *Εὐαγγελικὴ προπαρασκευὴ* 10, 9.22:

πρῶτος Κέκροψ λέγεται Ζῆνα κεκληκέναι τὸν θεόν, μὴ πρότερον οὕτω παρ' ἀνθρώποις ὠνομασμένον· ἔπειτα βωμὸν παρ' Ἀθηναίοις ἰδρῦσαι πρῶτος...

Πρβλ. κατ., Ζεὺς Ὑπατος.

327. Ψευδο-Ἀπολλόδ. *Βιβλ.* 3, 179:

γενομένης δὲ ἔριδος ἀμφοῖν περὶ τῆς χώρας, Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶνι διαλύσας Ζεὺς κριτὰς ἔδωκεν, οὐχ ὡς εἶπόν τινες, Κέκροπα καὶ Κραναόν, οὐδὲ Ἐρυσίχθονα, θεοὺς δὲ τοὺς δώδεκα. καὶ τούτων δικαζόντων ἡ χώρα τῆς Ἀθηνᾶς ἐκρίθη, Κέκροπος μαρτυρήσαντος ὅτι πρώτη τὴν ἐλαίαν ἐφύτευσεν.

328. Σουΐδ. ἐν λ. Διὸς ψῆφος:

οὕτως καλεῖται ἐν ᾧ Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν ἐκρίθησαν. Κρατῖνος Ἀρχιλόχοις· ἔνθα Διὸς μεγάλου θᾶκοι πεσσοί τε καλοῦνται. ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ ἐκρίθησαν, Διὸς ψῆφος καλεῖται. τάττεται δὲ ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἱερῶν καὶ ἀθίκτων.

Καὶ παρομοίως, Πανσ. *Ἀττικῶν ὄνομ. συναγ.* ἐν λ. Διὸς ψῆφος καὶ Φώτ. *Λεξ.* ἐν λ. Διὸς ψῆφος. Πρβλ. Ἡσύχ. δ 1925 (ed. Latte) Διὸς θᾶκοι καὶ πεσσοί [βλ. ἀρ. 338].

(ἀβέβαιο)

329. *IG* I³ 573. Χάλκινη ὑδρία(:). Περὶ τὸ 500-480 π.Χ. Ἀκροπόλεως. ΕΑΜ Χ. 7294.

Ζενός : ἐρ[- - - - / η]αυτῆς : καὶ παίδον : θῆκεν: ἄγαλμα :
ἐτεόν.

Ἐπειδὴ τὸ κείμενο εἶναι ἐλλιπές, δὲν προκύπτει ἐὰν ὁ Δίας ἀναφέρεται ὡς πατέρας τῆς Ἀθηνᾶς ἢ ἐὰν τὸ ἀνάθημα προοριζόταν γιὰ αὐτόν.

330. *IG* II³ 4, 1232 (*IG* II² 4740). Βωμίσκος. 1ος-2ος αἰ. μ.Χ. Βρέθηκε τὸ 1838 «εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς, τὰς γενομένας νεωστὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ὁδόν, ἥτις ἀπὸ τὰ Προπύλαια φέρει εἰς τὸν Παρθενῶνα» (Πιπτάκης, *ΑΕ* 1838, ἀρ. 47). ΕΜ 9543.

τόνδε Λύκο[ς]
[[καὶ - υ υ -]]
[[υ υ -]] κατ' ὄ-
νιρον /
5 τῶι ξε[ί]νων ἐ-
φόρῳι βωμὸν
ἔθε[[ν]]το Δί. ς

29. Πρβλ. *Σχόλ. εἰς Λυκόφωρ.* Ἀλεξ. (ed. Leone) στ. 431: Ἐρεχθεὺς γὰρ καλεῖται ὁ Ζεὺς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ.

Ζεὺς Ἐρκεῖος

331. Φιλόχορος, *FGrH* 328 F. 67 (παρὰ Διονύσ. Ἄλικ. *De Dinarcho* 3):

ἐν δὲ τῇ ἐνάτῃ φησί· «τοῦ δ' ἐνιαυτοῦ τούτου διελθόντος, ἑτέρου δ' εἰσιόντος, ἐν ἀκροπόλει σημεῖον ἐγένετο τοιοῦτον· κύων εἰς τὸν τῆς Πολιάδος νεῶν εἰσελθοῦσα καὶ δῦσα εἰς τὸ Πανδρόσειον, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναβᾶσα τοῦ Ἐρκείου Διὸς τὸν ὑπὸ τῇ ἐλαίᾳ κατέκειτο. πάτριον δ' ἐστὶ τοῖς Ἀθηναίοις κύνα μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἀκρόπολιν...»

Ζεὺς Καταιβάτης

(πιθανὴ μαρτυρία)

332. *IG* II³ 4, 1800 (*IG* II² 4965). Ὅρος. 4ος αἰ. π.Χ. Ὁ λίθος ἦταν ἐντειχισμένος σὲ τουρκικὴ οἰκία Β. τῆς ΒΑ. γωνίας τοῦ Παρθενῶνος. EM 8826.

Διὸς Κα[τ]-
αιβάτο[υ]
ἄβατον.

333. *IG* II³ 4, 1797. *IG* II² 4964). Ὅρος. 400-350 π.Χ. Ἀκρόπολη, Ν. κλιτύς. Σὲ ἰδιωτικὴ συλλογὴ στὸ Παρίσι.

[Δι]ὸ[ς Καται]-
βάτο· ἄβ[ατον]
ἱερόν.

Ζεὺς Μοιραγέτης

(ἀβέβαιη μαρτυρία)

334. *IG* I³ 7. Ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου περὶ τῆς ἀναγραφῆς τῆς μαντείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ψηφισμάτων τῶν Πραξιεργιδῶν σὲ μαρμαρίνη στήλη, ἡ ὁποία θὰ ιδρῦετο [ῶπισ]θεν τῷ νεὸ τῷ ἀρχ[αίῳ]. 460-450 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6629.

10 [τά]δε ἵο Ἀπόλλων ἔχρεσεν ν[όμιμα Πραχσιεργίδαις]
[ἀμ]φιεννύουσιν τὸν πέπλον τ[ὲν θεὸν καὶ προθύουσιν]
[Μοί]ραις, Διὶ Μοικ<α>γέτει, Γ[εῖ - - - - -].

Ζεὺς Νάιος

335. *IG* II³ 4, 1215. Βλ. ἀρ. 269.

336. *IG* II³ 4, 1216 (*IG* II² 4707). Βωμίσκος. Τέλη 2ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Δ. τοῦ Παρθενῶνος. EM 10001.

Διὶ Ναίῳ
[κ]αὶ τῇ συν-

όδω Μέ-
λπων Κα[λ]-
5 [λ]ιξέν[ου]
[Πρ]οβ[α]λί-
σιος εὐ-
ξάμ[ε]-
νο[ς] ἀν[έ]-
10 θηκεν.

Βλ. καὶ ἀρ. 267-270 (Διώνη).

Ζεὺς Ὀλύμπιος (ἀβέβαιη μαρτυρία)

337. *IG* II³ 4, 1236 (*IG* II² 4848). Τὴν ἐπιγραφὴ ἀντέγραψε ὁ Πιπτάκης (*L'anc. Ath.* 267) στὴν Ἀκρόπολη, πιθανῶς ὅμως νὰ εἶχε μεταφερθεῖ ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Ὀλυμπεῖο.

Δ ι ἰ
Ὀλυμπίωι.

Ζεὺς Πολιεὺς

338. Cratin. fr. 7 παρ' Ἡσύχ. δ 1925 (ed. Latte) ἐν λ. Διὸς θᾶκοι καὶ πεσσοί:

Διὸς θᾶκοι καὶ πεσσοί (Cratin. fr. 7)· τινὲς γράφουσι ψῆφοι. φασὶ δὲ ἐν τῇ τῶν Ἀθηναίων διαψηφίσει, ὅτε ἠμφισβῆται Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν, τὴν Ἀθηνᾶν Διὸς δεηθῆναι ὑπὲρ αὐτῆς τὴν ψῆφον ἐνεγκεῖν καὶ ὑποσχέσθαι ἀντὶ τούτου τὸ τοῦ Πολιεὺς ἱερεῖον πρῶτον θύεσθαι ἐπὶ βωμοῦ.

Βλ. καὶ Σουΐδ. Διὸς ψῆφος [βλ. ἀρ. 328].

339. *IG* I³ 342. *Λόγοι* τῶν ταμῶν τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων (*χορημάτων*) τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ἐν τῷ ναῷ τῷ ἑκατομπέδωι, τοῦ 405/4 π.Χ.

καρχήσιον ἀργυρῶν Διὸς Πολι[ῶς, στ]-
14 [αθμ]ὸν Η^ΑΔΔΔΔΓ^ΗΗΗ

Βλ. παρομοίως, *IG* II² 1382.12-13 (περὶ τὸ 400 π.Χ.), 1388.48-49 (398/7), 1400.22-23, 1401.4 (390/89).

340. *IG* II³ 4, 1220 (*IG* II² 4626). Ἀνάθεση μαρμαρίνου θρόνου. 4ος αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Α. τοῦ Ἡρωδείου (Πιπτάκης, *AE* 1858, ἀρ. 3264). EM 8812.

- - - - - Παιαν[ιεύς]
[ἀνέθ]ηκεν Διὶ Πολιεῖ.

341. *IG* II³ 4, 1917 (*IG* II² 5024). Ἐδώλιο ἱερέως στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου. 2ος αἰ. π.Χ. Ἀκρόπολη, Νότια κλιτύς (NK 204).

ἱερέως
Διὸς Πολιεὺς.

342. *IG* II³ 4, 850.50-51. Κατάλογος παιανιστών ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Σαραπίωνος (στὸ Ἀσκληπιεῖο Ἀθηνῶν, βλ. ἀρ. 325). Ἀρχὸς 3ου αἰ. μ.Χ.

περιηγητῆς καὶ ἱερε[ύς]
[Διό]ς Πολιέως Λικίν(ιος) Φ[ίρμος].

Βλ. S. Follet – D. Peppas-Delmouzou, *BCH* 133 (2009) 439-441.

Διπόλεια³⁰

343. *IG* I³ 244. Νόμος τῶν Σκαμβωνιδῶν. Περὶ τὸ 460 π.Χ. Εἶχε ἐντοπισθεῖ σὲ σπίτι στὸ Θησεῖο. Βρετανικὸ Μουσεῖο.

A.17-19 διδόνα-
[1 Διπολ]ιεῖοις : καὶ
[Παναθ]εναῖοις :

344. Ἄντιφῶν, *περὶ τοῦ χορευτοῦ* 39:

Καὶ ἐγὼ πεισθεῖς ὑπὸ τῶν φίλων διηλλάγην τούτοις ἐν Διπολίοις ἐναντίον μαρτύρων, οἵπερ διήλλαττον ἡμᾶς πρὸς τῷ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς.

345. Ἀριστοφ. *Νεφ.* 984-985:

(HT.) ἀρχαῖά γε καὶ Διπολιώδη καὶ τεττίγων ἀνάμεστα
καὶ Κηδείδου καὶ Βουφονίων.

Πρβλ. Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Νεφ.* (ed. Holwerda) 984:

984a διπολιώδη: τὰ λεγόμενα Διάσια, ταῦτα καὶ Διπόλεια. οὕτως δὲ ἐλέγετο ἃ τῷ πολιεῖ Διὶ ἐθύετο. 984b τὰ Διπόλεια τῶν ἀρχαίων ἐορτῶν, ἃ καὶ Διάσιά φασιν. 984c Διπόλεια ἐορτὴ τοῦ Διὸς ἀρχαία. 985 καὶ Βουφονίων: ἐορτὴ Ἀθηναίων πάνυ ἀρχαία κλπ.

346. Ἀριστοφ. *Εἰρ.* 420:

(TP.) ... μυστήρι' Ἑρμῆ, Διπολίει', Ἀδώνια.

347. Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Εἰρ.* (ed. Holwerda) 420:

Διπόλεια· ἐορτὴ Ἀθήνησιν, ἐν ἣ Πολιεῖ Διὶ θύουσι Σκιροφοριῶνος τετάρτη ἐπὶ δέκα, ὅς ἐστιν Αὔγουστος. ἔστι δὲ ἀπομίμημα τῶν περὶ τῶν πελάνων καὶ τὰς βοῦς συμβάντων.

348. S. D. Lambert, *BSA* 97 (2002) 353-399 (*SEG* 52, 48) (*IG* I³ 241). Ἡμερολόγιο θυσιῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, στὸ ὁποῖο ἔχουν ἀποδοθεῖ πολλὰ θράύσματα. 410/9-405/4, 403/2-400/399 π.Χ.

30. Βλ. Parker, *Polytheism* 187-191.

B fr. 1.7-16	[τὸν βοῶν?]	410/9-405/4
	ἀπὸ τῆς περιελ[άσεος?]	
	[- -] τὸν <i>ἡέχς</i> τὸν προτέ[ρον?]	
10	[- -] <i>ἡιερέα</i> ἀπόμετρα <i>vac.</i>	
	[- -] τὸν χοίρον <i>vac.</i>	
	[- -] χσύλον <i>vac.</i>	
	[- -] <i>ἡιερὸν vac.</i>	
	κέρυχσιν <i>ἡοὶ</i> Διπολιεῖ[ο]ι[ς -?]	
15	[- - - - - - -]	
	[- -] [- - - - - - -]	

349. Ἄνδροτίων, *FGrH* 324 F, frg. 13 (Σχόλ. εἰς Ἄριστοφ. *Νεφ.* (ed. Holwerda) 985c):

Βουφόνια ἑορτὴ Ἀθηναίων πάνυ ἀρχαία· ἐν γὰρ τοῖς Διπολίσι φασὶ βοῦν τὸ πόπανον καταφαγεῖν τὸ παρεσκευασμένον πρὸς τὴν θυσίαν· Θαύλωνα δὲ τινα ὡς εἶχε τῷ πελέκει ἀποκτεῖναι τὸν βοῦν, καθὰ καὶ Ἄνδροτίων μέμνηται διὰ τῆς τετάρτης.

Βλ. καὶ Σουίδ. ἐν λ. 474 (Βουφόνια) καὶ ἐν λ. Θαύλων καὶ Ἡσύχ. β 1004 (ed. Latte) ἐν λ. βουφόνια.

(πιθανὴ μαρτυρία)

350. *IG* II³ 1, 551. Ψήφισμα ἢ νόμος ποὺ ἀφορᾷ σὲ ἱερὰ πράγματα. Περὶ τὸ 330 π.Χ. Βρέθηγε σὲ β' χρῆση στὴν Ἀρχ. Ἀγορὰ (σάφ. εὐφ. I 6421).

[-]νος τετράδι ἐπὶ δέ[κα - - -]
5 προμπὴν πέμπειν τοῦ[ς - - -]...

10 τὴν μάχ[αιραν -]

Ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς ὁ ἐκδότης τῆς ἐπιγραφῆς B. D. Meritt (*Hesperia* 37, 1968, 267-268, ἀρ. 3) διατύπωσε τὴν ἄποψη ὅτι τὸ κείμενο ἀφορᾷ στὰ Διπόλεια. Βλ. *IG* II³ (τὰ σχόλια).

351. Θεόφραστος *περὶ εὐσεβείας* (ed. W. Röscher) F. 16-18:

(*Porph.* II, 28.14 - 31.24, Bernays, Exz. 4) ἀλλὰ ποιητέον παράγγελμα τῷ παντὶ βίῳ τὸ ἐν Ἀθήναις ἔτι σφωζόμενον. τὸ γὰρ παλαιόν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, καρπούς τοῖς θεοῖς τῶν ἀνθρώπων θυόντων, ζῶα δὲ οὐ, οὐδὲ εἰς τὴν ἰδίαν τροφήν καταχρωμένων, λέγεται κοινῆς θυσίας οὔσης Ἀθήνησιν (F. 17) Δίομον ἢ (F. 18) Σώπατρόν τινα, τῷ γένει οὐκ ἐγχώριον, γεωργοῦντα δὲ κατὰ τὴν Ἀττικὴν, ἐπεὶ πελάνου τε καὶ τῶν θυλημάτων ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐναργῶς κειμένων, ἵνα τοῖς θεοῖς ταῦτα θύοι, τῶν βοῶν τις εἰσιῶν ἀπ' ἔργου τὰ μὲν κατέφαγεν τὰ δὲ συνεπάτησεν· αὐτὸν δὲ ὑπεραγανακτήσαντα τῷ συμβάντι, πελέκεώς τινος πλησίον ἀκονωμένου, τοῦτον ἀρπάξαντα, πατάξαι τὸν βοῦν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ βοός, ὡς ἔξω τῆς ὀργῆς καταστάς συνεφρόνησεν οἶον ἔργον ἦν εἰργασμένος, τὸν μὲν βοῦν θάπτει, φυγὴν δὲ ἐκούσιον ἀράμενος ὡς ἠσεβηκῶς, ἔφυγεν εἰς Κρήτην. αὐχμῶν δὲ κατεχόντων καὶ δεινῆς ἀκαρπίας

γενομένης ἐπερωτῶσι κοινῇ τὸν θεὸν ἀνεΐλεν ἡ Πυθία τὸν ἐν Κρήτῃ φυγάδα ταῦτα λύσειν, τὸν τε φονέα τιμωρησαμένων καὶ τὸν τεθνεῶτα ἀναστησάντων ἐν ἧπερ ἀπέθανε θυσία λῶον ἔσεσθαι γευσασμένοις τε τοῦ τεθνεῶτος καὶ μὴ κατασχοῦσιν. ὅθεν ζητήσεως γενομένης καὶ τοῦ μεταίτιου τῆς πράξεως ἀνευρεθέντος, Σώπατρος... ἔφη πρὸς τοὺς αὐτὸν μετελθόντας, δεῖν κατακοπῆναι βοῦν ὑπὸ τῆς πόλεως. ἀπορούντων δέ, τίς ὁ πατάξων ἔσται, παρασχεῖν αὐτοῖς τοῦτο, εἰ πολίτην αὐτὸν ποιησάμενοι κοινωνήσουσι τοῦ φόνου. συγχωρηθέντων οὖν τούτων, ὡς ἐπανῆλθον ἐπὶ τὴν πόλιν, συνέταξαν οὕτω τὴν πρᾶξιν, ἧπερ καὶ νῦν διαμένει παρ' αὐτοῖς. ὑδροφόρους παρθένους κατέλεξαν· αἱ δ' ὕδωρ κομίζουσιν, ὅπως τὸν πέλεκυν καὶ τὴν μάχαιραν ἀκονήσουσιν. ἀκονησάντων δέ, ἐπέδωκεν μὲν τὸν πέλεκυν ἕτερος, ὃ δ' ἐπάταξε τὸν βοῦν, ἄλλος δ' ἔσφαξεν· τῶν δὲ μετὰ ταῦτα δειράντων, ἐγέυσαντο τοῦ βοῦς πάντες. τούτων δὲ πραχθέντων, τὴν μὲν δορὰν τοῦ βοῦς ράψαντες καὶ χόρτω ἐπογκώσαντες ἐξανέστησαν, ἔχοντα ταυτόν, ὅπερ καὶ ζῶν ἔσχεν σχῆμα, καὶ προσέζευξαν ἄροτρον ὡς ἐργαζομένῳ. κρίσιν δὲ ποιούμενοι τοῦ φόνου πάντας ἐκάλουν εἰς ἀπολογίαν τοὺς τῆς πράξεως κοινωνήσαντας. ὧν δὲ αἱ μὲν ὑδροφόροι τοὺς ἀκονήσαντας αὐτῶν ἠτιῶντο μᾶλλον, οἱ δὲ ἀκονήσαντες τὸν ἐπιδόντα τὸν πέλεκυν, οὗτος δὲ τὸν ἐπισφάξαντα, καὶ ὁ τοῦτο δράσας τὴν μάχαιραν, καθ' ἧς οὔσης ἀφώνου τὸν φόνον κατέγνωσαν. ἀπὸ δ' ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν αἰεὶ τοῖς Διιπολείοις Ἀθήνησιν ἐν ἀκροπόλει οἱ εἰρημένοι τὸν αὐτὸν τρόπον ποιοῦνται τὴν τοῦ βοῦς θυσίαν. θέντες γὰρ ἐπὶ τῆς χαλκῆς τραπέζης πέλανον καὶ ψαιστά, περιελαύνουσι τοὺς κατανεμηθέντας βοῦς, ὧν ὁ γευσάμενος κόπτεται. καὶ γένη τῶν ταῦτα δρώντων ἔστιν μέχρι τοῦ νῦν· οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ πατάξαντος βουτύποι καλούμενοι πάντες, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ περιελάσαντος κεντριάδαι· τοὺς δ' ἀπὸ τοῦ ἐπισφάξαντος δαιτροὺς ὀνομάζουσιν διὰ τὴν ἐκ τῆς κρεανομίας γιγνομένην δαῖτα. πληρώσαντες δὲ τὴν βύρσαν, ὅταν πρὸς τὴν κρίσιν ἀχθῶσιν, καταποντοῦσι τὴν μάχαιραν.

352. Πανσ. 1, 24.4:

καὶ Διὸς ἔστιν ἄγαλμα τό τε Λεωχάρους καὶ ὁ ὀνομαζόμενος Πολιεὺς, ὧι τὰ καθεστηκότα ἐς τὴν θυσίαν γράφων τὴν ἐπ' αὐτοῖς λεγομένην αἰτίαν οὐ γράφω. τοῦ Διὸς τοῦ Πολιέως κριθᾶς καταθέντες ἐπὶ τὸν βωμὸν μεμιγμένας πυροῖς οὐδεμίαν ἔχουσι φυλακὴν· ὁ βοῦς δέ, ὃν ἐς τὴν θυσίαν ἐτοιμάσαντες φυλάσσουσιν, ἄπτεται τῶν σπερμάτων φοιτῶν ἐπὶ τὸν βωμὸν. καλοῦσι δὲ τινὰ τῶν ἱερέων βουφόνον, <ὃς κτείνας τὸν βοῦν> καὶ ταύτῃ τὸν πέλεκυν ρίψας – οὕτω γὰρ ἔστιν οἱ νόμος – οἴχεται φεύγων· οἱ δὲ ἄτε τὸν ἄνδρα ὃς ἔδρασε τὸ ἔργον οὐκ εἰδότες, ἐς δίκην ὑπάγουσι τὸν πέλεκυν.

353. Πανσ. 1, 28.10:

Ἀθηναίων βασιλεύοντος Ἐρεχθέως, τότε πρῶτον βοῦν ἔκτεινεν ὁ βουφόνος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Πολιέως Διός· καὶ ὁ μὲν ἀπολιπὼν ταύτῃ τὸν πέλεκυν ἀπῆλθεν

ἐκ τῆς χώρας φεύγων, ὁ δὲ πέλεκυς παραυτίκα ἀφείθη κριθείς καὶ ἐς τόδε ἀνὰ πᾶν ἔτος κρίνεται.

354. Αἰλιανός, *Ποικίλη ἱστορία*, 8, 3:

Ἵτι Ἀττικὸν τοῦτο τὸ ἔθος, ὅταν ὁ βοῦς ἀποσφαγῆ, τῶν μὲν ἄλλων ἀποψηφίζονται, κρίνοντες ἕκαστον ἐν τῷ μέρει φόνου· καταγινώσκουσι δὲ τῆς μαχαίρας, καὶ λέγουσι ταύτην ἀποκτεῖναι αὐτόν. καὶ ἐν ἣ ταῦτα ἡμέρα δρῶσι, Διπόλια τὴν ἑορτὴν καλοῦσι καὶ Βουφόνια.

355/6. Πορφύρ. *περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων* 2, 10:

βοῦν δὲ Δίωμος ἔσφαξε πρῶτος, ἱερεὺς ὦν τοῦ Πολιέως Διός, ὅτι τῶν Διιπολείων ἀγομένων καὶ παρεσκευασμένων κατὰ τὸ πάλαι ἔθος τῶν καρπῶν ὁ βοῦς προσελθὼν ἀπεγέυσαστο τοῦ ἱεροῦ πελάνου· συνεργούς γὰρ λαβὼν τοὺς ἄλλους ὅσοι παρῆσαν, ἀπέκτεινε τοῦτον. καὶ παρὰ μὲν Ἀθηναίοις τοιαῦτα κατὰ μέρος ἀποδίδονται αἰτία...

357. Ἡσύχ. β 990 (ed. Latte) ἐν λ. βούτης:

... καὶ ὁ τοῖς Διπολίοις τὰ βουφόνια δρῶν.

Βλ. καὶ ὁ.π., β 998 ἐν λ. βουτύπον· βουθύτην... Ἀθήνησιν ἐκαλεῖτο, ἐκ τοῦ Θαυλωνιδῶν γένους καθιστάμενος.

358. Ἡσύχ. δ 1785 (ed. Latte) ἐν λ. Διίπολεια:

ἑορτὴ Ἀθήνησιν, ἀπὸ τοῦ Πολιεῖ Διὶ θύειν Ἀθηναίους εἰς μνήμην τοῦ πελάνου καὶ τοῦ βοός.

359. Φώτ. Λεξ. (ed. Theodorides) ἐν λ. Διίπόλια:

ἑορτὴ ἀγομένη Διί, Σκιροφοριῶνος μηνὸς ἕκτη ἐπὶ δέκα.

360. Σουίδ. (ed. Adler), ἐν λ. 475 (Βουφόνια):

ἑορτὴ παλαιά, ἦν φασὶ ἀγεσθαι μετὰ τὰ μυστήρια· ὅτε καὶ τὸν βοῦν ἔθυον εἰς ὑπόμνησιν τοῦ πρώτου φονευθέντος ἐν ἀκροπόλει βοός, ἀψαμένου τοῦ πελάνου ἐν τῇ θυσίᾳ τῶν Διίπολίων.

361. Etymol. magnum ἐν λ. Βουφόνια:

ἑορτὴ τις παρὰ Ἀθηναίοις τὰ βουφόνια, ἐν ἣ πολλοὶ ἐθύοντο βόες· καὶ ἦγετο αὕτη Σκιροφοριῶνος μηνὸς τετάρτη ἐπὶ δέκα.

362. Lex. Segueriana ἐν λ. Διπόλια:

ὄνομα ἑορτῆς. Διπόλια γὰρ ἔστιν ἑορτὴ μὲν Διί, ἣ καὶ δειλία καλεῖται, γίνεται δὲ ἕκτην ἐπὶ δέκα τοῦ Σκιροφοριῶνος μηνός.

363. Lex. Segueriana ἐν λ. Δισωτήριον:

... Διπολίεια γοῦν καλεῖται ἑορτή, καὶ Διπολιώδη φησὶν Ἀριστοφάνης.
Θουκυδίδης δὲ Διάσια καλεῖ τὴν ἑορτήν.

Ζεὺς Ὑπάτος³¹

(ἀβέβαιο)

364. *IG II³ 4, 1230 (IG II² 4786)*. Ἀνάγλυφο ποῦ εἰκονίζει ἄνδρα καὶ παιδὶ ἐκατέρωθεν βωμοῦ.
Μέσα τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ. Βρέθηκε στὸ Ὡδεῖο τοῦ Ἡρώδου (Πιττάκης, *AE* 1857, ἀρ. 3182). EM
8423.

[τύχη] *in ara*
ἀγαθῆι

ὕψιμέδων ὕπατε πάτερ εἰρήνης βαθυκάρι[ου], /
σὸν Ἐλαίου βωμὸν ἰκετεύομεν ἡμεῖς /
5 Θρήϊκες οἱ ναῖοντες ἀγακλυτὸν ἄστυ τὸ Σέρδω[ν], /
Ἄρτεμίδωρος σὺν ἀδελφῶ τε κ[αὶ - - -], /
οὔνεκά οἱ ἐπένευσας ἰδεῖν \ - - - - -.

365. Πανσ. 1, 26.5:

Ἔστι δὲ καὶ οἴκημα Ἐρέθθειον καλούμενον· πρὸ δὲ τῆς ἐσόδου Διὸς ἔστι βωμὸς
Ἑπάτου, ἔνθα ἔμψυχον θύουσιν οὐδέν, πέμματα δὲ θέντες οὐδέν ἔτι οἴνωι
χρήσασθαι νομίζουσιν.

366. Πανσ. 8, 2.3:

ὁ μὲν γάρ (sc. Κέκροψ) Δία τε ὠνόμασεν Ὑπάτον πρῶτος, καὶ ὀπόσα ἔχει ψυχὴν,
τούτων μὲν ἠξίωσεν οὐδέν θῦσαι, πέμματα δὲ ἐπιχώρια ἐπὶ τοῦ βωμοῦ
καθήγισεν, ἃ πελάνους καλοῦσιν ἔτι καὶ ἐς ἡμᾶς Ἀθηναῖοι.

Πρβλ. Εὐσέβ. *Εὐαγγελικὴ προπαρασκευῆ* 10, 9.22 [βλ. ἀρ. 326].

Ζεὺς Φίλιος

367. *IG II³ 4, 1218*. Ἀναθηματικὴ βάση. Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε στὴν ΝΔ κλιτὸν
τῆς Ἀκροπόλεως. MA 7019.

Καλλίας Κα[- - - - - Θο]-
ρίκιος, Θουκρ[- - - Καλλίου]
Διὶ Φι[λίωι].

Πρβλ. *IG II³ 4, 640, 1217, 1895*. Γιὰ τὴν λατρεία τοῦ Διὸς Φιλίου βλ. Parker, *Athenian Religion* 241-242.

31. Τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς Ἑπάτου ταυτίζει ὁ Κοντολέων (*Τὸ Ἐρέθθειον* 20-23) μὲ τὸν ἐπιγραφικῶς
μαρτυρούμενο βωμὸν τοῦ Θυηχ(ό)ο(υ), γιὰ τὸν ὁποῖον βλ. κατ.

Ἡφαίστος

368. *IG* Π³ 4, 2025 II (*IG* Π² 4982). Θρόνος πεντελικού μαρμάρου. 350-300 π.Χ. Πλησίον τοῦ Ἐρεχθείου. MA 13232.

ἱερέως
Ἡφαίστου.

369/370. Πaus. 1, 26.5:

Ἔστι δὲ καὶ οἶκημα Ἐρέχθειον καλούμενον· πρὸ δὲ τῆς ἐσόδου Διὸς ἔστι βωμὸς Ὑπάτου... ἐσελθοῦσι δὲ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεῖ θύουσιν ἔκ του μαντεύματος, καὶ ἥρωος Βούτου, τρίτος δὲ Ἡφαίστου...

θεοὶ πάντες

371. *IG* Π² 2802. Βάση. Τέλη 1ου αἰ. π.Χ. Α. τοῦ Παρθενώου. EM 8796.

ὁ δῆμος ὁ Χίων
Φησῖνον Σκυθίνου
3 Ἀθηνᾶι Πολιάδι
καὶ θεοῖς πᾶσι.

Βλ. Müller, ὁ.π., (σ. 13, σημ. 8), 192, ἀρ. 2.7.

θυηχοῦ βωμός³²

372. *IG* Π³ 474-479. Ἀπολογισμοὶ τῶν ἔργων οἰκοδομήσεως τοῦ Ἐρεχθείου τῶν ἐτῶν 409/8-405/4 π.Χ.

1) *IG* Π³ 474.77-79, 202:

ἐν τῆι προστάσει τῆι πρὸς
τῷ θυρόματος
τὸμ βομὸν τῷ θ[υ]εχῶ
ἄθετον...
τῷ βομῷ [τῶ]ι τῷ θυεχῶ...

2) *IG* Π³ 476.218-220:

τὸς ὀρθοσ-
[τάτ]ας καταχ[σῶ]ντι τὸ παρὰ τὸ-
[ν θ]υεχῶ βομό[ν]...

32. Βλ. ἀνωτ., ΖΕΥΣ ΥΠΑΤΟΣ (τὴν σημ.).

373. *IG* Π³ 4, 1918 (*IG* Π² 5026). Ἐδῶλιο τοῦ Διονυσ. θεάτρου. 2ος αἰ. μ.Χ. ἢ ἀργότερα.
Ἀκρόπολη, Νότια κλιτύς (NK 206).

[[---]]
[[-----]]
θυηχόου.
[[---]]

Κέκροψ, Κεκρόπιον

374. Εὐριπ. *Ἴων* 1398-1401:

(ΚΡΕΟΥΣΑ)
ὄρῳ γὰρ ἄγγος ὦι ᾿ξέθηκ' ἐγὼ ποτε
σέ γ', ὦ τέκνον μοι, βρέφος ἔτ' ὄντα νήπιον,
Κέκροπος ἐς ἄντρα καὶ Μακρὰς πετρηρεφεῖς.
λείψω δὲ βωμόν τόνδε, κεῖ θανεῖν με χρή.

375. *IG* Γ³ 4. Ψηφίσματα περὶ τῆς Ἀκροπόλεως. 485/4 π.Χ. Θραύσματα δύο μετωπῶν ναοῦ.
Βρέθηκαν στὶς ἀνασκαφὲς τῆς Ἀκροπόλεως (βλ. Λόλλιγκ, *ΑΔ* 1890, 92-98). EM 6794.

B 8-11 τὸς ἰε[ρορ]γῶντα[ς] μ[...5..]
με[...7... ν]εὸ : καὶ τὸ προ[...8....]ο β[ο]μῶ : [...5..]
τόθεν : τ[ῶ ν]εὸ : ἐντὸς τὸ Κ[εκροπίο μέδ' ἀν]ἄ πᾶν : τὸ *ἡε*-
κατόμπ[εδ]ον : μέδ' ὄνθο[ν] : ἐγβ[αλῆν].

Βλ. G. Despinis, *ASAA* 87 (2009) [2010], 354-361. Δύο νέα θραύσματα τῆς μετώπης Α τῆς ἐπιγραφῆς, ποὺ βρέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη δημοσίευσε ὁ Ἄ. Π. Ματθαίου, *HOPOS* 14-16 (2000-03) 19-22 (*SEG* 51, 26A).

376. *IG* Γ³ 474-479. *Λόγοι* τῶν ἐπιστατῶν καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ Ἐρεχθείου, τῶν ἐτῶν 409/8.

IG Γ³ 474

9 ἐπὶ τῆι γονίαι τῆι πρὸς τὸ Κεκροπίο...
56 τὸν τοῖχον τὸν πρὸς νότο
ἀνέμο ἀκατάχσεστον
πλὲν τὸ ἐν τῆι προστάσει
τῆι πρὸς τῶι Κεκροπίοι.
62 ...ἐν τῆι προστάσει
τῆι πρὸς τῶι
Κεκροπίοι...

83 ἐπὶ τῷ προστάσει τῷ πρὸς τῷ[ι]
 Κεκροπίοι ἔδει
 τὸς λίθος τὸς ὀροφιαίος τὸς
 ἐπὶ τῶν κορῶν ἐπεργάσα-
 σθαι...

IG I³ 476

125 [τὲν τρ]οχιλείαν [-14- Κ]-
 εκροπίοι *h*(?)[-14- Κ]-
 εκροπικ- - -

377. *Agora XVI 44 (IG II² 1141)*. Τιμητικὸ μνημεῖο ποῦ ἵδρυσε (στὴν Ἀκρόπολη;) ἡ Κεκροπίς φυλὴ ὑπὲρ Σωσιβίου καὶ Πύρρου. 376/5 π.Χ. Βρισκόταν στὴν ἐκκλ. τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Βοριᾶ. EM 7741 (τὸ ἀριστερὸ τεμάχιο), Ἀρχ. Ἀγορά, I 4564 (τὸ δεξιὸ τεμάχιο).

ἐξ οὗ Κέκροπα λαὸς Ἀθηναίων ὀνομάζ[ει]
 καὶ χώραν Παλλὰς τήνδ' ἔκτισε δῆμωι Ἀ[θηνῶν],
 οὐδὲς Σωσιβίο καὶ Πύρρο μείζονα θνητ[ῶν]
 φυλὴν Κεκροπιδῶν ἔργωι ἔδρασε ἀγαθὰ.

vac.

ἔδοξεν τῇ Κεκροπίδι φυλῇ ἐπὶ Χαρισάνδρ[ο ἄρχοντος]
 τῇ κυρίαι ἀγορᾷ κρύβδην ψηφισαμένων τῶν [φυλετῶν]
 ἐν ἀκροπόλει· ...

Μὲ ὑπογράμμιση σημειώνονται τὰ γράμματα ποῦ σώζονταν, ὅταν εἶχε δεῖ ἀκέραιο τὸν λίθο ὁ ἀββᾶς Fourmont (βλ. *CIG* 85), ἀλλὰ δὲν σώζονται πλέον.

378. *IG II² 1156*. Ἀνάθημα τῶν ἐφήβων τῆς Κεκροπίδος φυλῆς, 332 π.Χ. Βρέθηκε στὶς ἀνασκαφὲς τῆς Ἀκροπόλεως (βλ. Λόλλιγκ, *AD* 1889, 6). EM 7743.

Α΄ ψήφισμα

34 ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψή[φι]-
 σμα ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν τῷ τοῦ Κέκροπος ἱερ[ῶι].

Β΄ ψήφισμα

43 ἐπιγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐπὶ τὸ ἀ[νάθημα]
 ὃ ἀνατιθέασιν οἱ ἔφηβοι οἱ τῆς Κεκροπίδος.

Γ΄ ψήφισμα

49 ἀναγ[ρ]άψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα εἰς τὸ ἀνάθημα, [ὃ ἀνα]-
 [τι]θέασιν οἱ ἔφηβοι οἱ τῆς Κεκροπίδος...

Δ΄ ψήφισμα

62 ἐπιγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐπὶ τὸ ἀνάθημα, ὃ ἀνατι-
 θέασιν οἱ ἔφηβοι τῆς Κεκροπίδος καὶ ὁ σωφρονιστής.

Πρβλ. τὰ ἐλλιπῆ ψηφίσματα τῆς Κεκροπίδος, ποὺ βρέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη, *IG II²* 1143, 1145, 1155b καὶ 1158 (στίχ. 9-10: [στῆσαι δὲ στή]λην εἰς τ[ὸ ἱερὸν τοῦ Κέκροπος]: ἐπίσης τὸ ἀνάθημα τῶν πρυτάνεων τῆς Κεκροπίδος, τῶν περὶ τὸ 375-350 π.Χ. χρόνων, *IG II³* 4, 23 (*IG II²* 1743).

379. *SEG* 2, 8. Τιμητικὸ ψήφισμα καὶ ψήφισμα τῶν φυλετῶν τῆς Κεκροπίδος. 4ος αἰ. π.Χ. Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη. EM 4594.

10 δοθῆνα[ι δὲ τόπον ἐν τῶι τοῦ]
[Κέκρο]πος ἱερῶι.

(πιθανὴ μαρτυρία)

380. *IG II³* 1, 392. Ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου. Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βρίσκεται στὴν Ἀποθήκη τοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως, MA 14910.

στῆσαι ἐ[ν ἀκροπόλει ἐ]-
10 πὶ τῆς Κεκρο[π.....9.....].

Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀναφέρεται ἐδῶ τὸ Κεκρόπιον (Κεκρο[πίο -7-], βλ. ὅσα ἐπισημαίνει ἡ ὑπογραφομένη στὴν πρώτη ἔκδοση τῆς ἐπιγραφῆς, *HOPOS* 14-16 (2000-2003) 55-58, ἀρ. 1.

381. *IG II²* 2338. Κατάλογος τῶν γεννητῶν τοῦ γένους τῶν Ἀμυνανδριδῶν. 27/6-18/7. Καὶ τὰ δύο θραύσματα βρέθηκαν στὴν Ἀκρόπολη σὲ δευτέρη χρήση. MA 13246 καὶ EM 9659.

Ἀγαθῆ τύχη ἐπὶ Ἀρείου τοῦ Δωρίωνος Παιανιέως
ἄρχοντος τῆς πόλεως ἄρχων τοῦ γένους
τοῦ Ἀμυνανδριδῶν Ἄρειος Δωρίωνος Παι-
ανιεύς τούσδε ἀνέγραψεν γεννήτας...

8 ἱε[ρ]εὺς Κέκρο[π]ος
Ἄρίστων Σωσιστράτου Ἀθμονεύς.

Βλ. J. H. Oliver, *Hesperia* 49 (1980) 47-48.

382. J. H. Oliver, *Hesperia* 49 (1980) 47-48 (*SEG* 30, 99). Ψήφισμα τῶν Ἀμυνανδριδῶν. Τέλη τοῦ 1ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη. EM 5748.

Ἀγαθῆ τύχη[η. ἐπὶ - - - ἄρχοντος τῆς πόλεως]
ἄρχων τοῦ γ[έν]ο[υ]ς τοῦ Ἀμυνανδριδῶν - - -]-
τείμου ἐγ Μυρρινο[ύττης, ἱερεὺς Κέκροπος Ἄρισ]-
[τω]ν Σωσιστράτου Ἀθμ[ονεύς]...

383. Ψευδο-Ἀπολλόδ. *Βιβλιοθ.* 3, 177-179:

Κέκροψ αὐτόχθων, συμφύες ἔχων σῶμα ἀνδρὸς καὶ δράκοντος, τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε πρῶτος, καὶ τὴν γῆν πρότερον λεγομένην Ἀκτὴν ἀφ' ἑαυτοῦ Κεκροπίαν ὠνόμασεν. ἐπὶ τούτου, φασίν, ἔδοξε τοῖς θεοῖς πόλεις καταλαβέσθαι, ἐν αἷς ἔμελλον ἔχειν τιμὰς ἰδίας ἕκαστος. ἦκεν οὖν πρῶτος Ποσειδῶν ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, καὶ πλήξας τῇ τριαίνῃ κατὰ μέσην τὴν ἀκρόπολιν ἀπέφηνε θάλασσαν,

ἦν νῦν Ἐρεχθίδα καλοῦσι. μετὰ δὲ τοῦτον ἤκεν Ἀθηνᾶ, καὶ ποιησαμένη τῆς καταλήψεως Κέκροπα μάρτυρα ἐφύτευεν ἐλαίαν, ἣ νῦν ἐν τῷ Πανδροσείῳ δείκνυται. γενομένης δὲ ἔριδος ἀμφοῖν περὶ τῆς χώρας... ἡ χώρα τῆς Ἀθηνᾶς ἐκρίθη, Κέκροπος μαρτυρήσαντος ὅτι πρώτη τὴν ἐλαίαν ἐφύτευεν...

384. Εὐσέβ. *Εὐαγγελικὴ προπαρασκευὴ* 10, 9.22:

πρῶτος Κέκροψ λέγεται Ζῆνα κεκληθέναι τὸν θεόν, μὴ πρότερον οὕτω παρ' ἀνθρώποις ὠνομασμένον, ἔπειτα βωμόν παρ' Ἀθηναίοις ἰδρῦσαι πρῶτος, καὶ πάλιν πρῶτος Ἀθηνᾶς ἄγαλμα στήσασθαι, ὡς οὐδὲ τούτων ἐκ παλαιοῦ ὑπαρχόντων.

385. Πανσ. 1, 27.1:

Κεῖται δὲ ἐν τῷι ναῶι τῆς Πολιάδος Ἑρμῆς ξύλου, Κέκροπος εἶναι λεγόμενον ἀνάθημα, ὑπὸ κλάδων μυρσίνης οὐ σύνοπτον.

386. Ἀντίοχος, *FHG* 1, Fr. 14 (Εὐσέβ. *Εὐαγγελικὴ προπαρασκευὴ* 2, 5.6) :

Ἐν τῷ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Λαρίσση, ἐν τῇ ἀκροπόλει, τάφος ἐστὶν Ἀκρισίου· Ἀθήνησι δὲ ἐν ἀκροπόλει, Κέκροπος, ὡς φησὶν Ἀντίοχος ἐν τῷ ἐνάτῳ τῶν ἱστοριῶν.

Καὶ παρομοίως, (1) Κλήμ. Ἀλεξ. *Προτρ.* 3, 45: Ἀθήνησιν δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει Κέκροπος (τάφος), ὡς φησὶν Ἀντίοχος ἐν τῷ ἐνάτῳ τῶν ἱστοριῶν·

(2) Θεοδώρητος *Ἑλλ. θεοραπ. παθημ.* 8, 27: Καὶ γὰρ Ἀθήνησιν, ὡς Ἀντίοχος ἐν τῇ ἐνάτῃ γέγραφεν ἱστορία, ἄνω γε ἐν τῇ ἀκροπόλει Κέκροπος ἐστὶ τάφος παρὰ τὴν Πολιοῦχον αὐτήν·

(3) Arnobius, *adv.nat.* 6, 6.3: In historiarum Antiochus nono Athenis in Minervio memorat Caecropem esse mandatum terrae; in templo rursus eiusdem, quod in arce Larisae, esse conditus scribitur atque indicatur Acrisius, Erichthonius Poliadis in fano, Dairas et Immaradus fratres in Eleusinio consaepto, quod civitati subiectum est.

387. Φαβωρίνος (ed. Barigazzi) F. 96:

[α]ὐτοὶ δὲ Κέκροπα μὲν ἐν ἀκροπόλει ἔθαπτον

Λήθη

388. Πλούτ. *Συμποσιακὰ* 741A-B:

ἐνταῦθα γοῦν καὶ νεῶ κοινωνεῖ (Ποσειδῶν) μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν ᾧ καὶ βωμός ἐστιν Λήθης ἰδρυμένος.

Μοίραι

(ἀβέβαιη μαρτυρία)

389. *IG I³ 7*. Ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου περὶ τῆς ἀναγραφῆς τῆς μαντείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ψηφισμάτων τῶν Πραξιεργιδῶν σὲ μαρμαρίνη στήλη, ἡ ὁποία θὰ ἰδρῦετο [ῶπισ]θεν τῶ νεὸ τῶ ἀρχ[αίῳ]. 460-450 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6629.

10 [τά]δε ἵο Ἀπόλλων ἔχρεσεν ν[όμιμα Πραχσιεργίδαις]
[ἀμ]φιεννύουσιν τὸν πέπλον τ[έν] θεὸν καὶ προθύουσιν
[Μοί]ραις, Διὶ Μοιρ<α>γέτει, Γ[ῆι - - - - -].

Μούσαι

390. *IG II³ 4, 1745 (IG II² 5195)*. Ἐδώλιο. 2ος-3ος αἰ. μ.Χ. Ἀκρόπολη. EM 5977.

Μουσῶν.

Πανδίων

391. *IG II³ 4, 221*. Ἀνάθεση τῆς Πανδιονίδος. Τέλη 5ου/ἀρχῆς 4ου αἰ. π.Χ. Ἀκρόπολη, ἐντοιχισμένο στὸ βόρειο τεῖχος.

Πανδιονίς
ἀνέθηκε.

392. *IG II² 1138*. Ψήφισμα τῆς Πανδιονίδος ὑπὲρ τοῦ χορηγοῦ Νικίου Ἐπιγένους Κυδαθηναίεως. Λίγο μετὰ τὸ 403/2 π.Χ. Τὴν ἐπιγραφή εἶχε δεῖ ὁ R. Chandler παρὰ τὸ ἀνατολικὸ σπήλαιο τῆς Ἀκροπόλεως (τὸ σπήλαιο τῆς Ἀγλαύρου) (βλ. *IG II²*). Ὁ λίθος λανθάνει θραῦσμα ἀπὸ τὸ κατώτερο μέρος (*IG II² 1138.29-32=2812*) εἶναι τὸ EM 10662, βλ. D. M. Lewis, *BSA* 50 (1955) 17-22.

7 ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα
εἰστήληι λιθίνηι ἐμ Π[αν]δίωνος τὸς ἐπιμελη-
τάς. ἀναγράψαι δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος νενίκηκεν
ἀπ' Εὐκλείδο ἄρχοντος παισὶν ἢ ἀνδράσιν
Διούσια ἢ Θαργήλια ἢ Προμήθια ἢ Ἡφαίστια.
ἀναγράψαι δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἐάν τις τούτων
τι νικήσῃ τὸς ἐπιμελητάς ἐφ' ὧν ἂν νικήσῃ
ἐν τῇι αὐτῇι στήληι.

(ἀκολουθεῖ κατάλογος νικητῶν στὰ Διούσια καὶ στὰ Θαργήλια).

Στὸ ἱερὸ τοῦ Πανδίου εἶχαν πιθανῶς ἰδρυθεῖ ἐπίσης οἱ ἀκόλουθες ἐπιγραφές:

1) *SEG* 12, 96 (*IG* II² 1139 + *Hesperia* 22, 1953, 177, ἀρ. 1, EM 7690+13140). Εἶναι ἀντίγραφο τῶν στίχων 1-9 τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ψηφίσματος *IG* II² 1138 (ἀρ. 392), στὸ κείμενό του ὁμῶς δὲν ὀρίζεται ὁ τόπος ἰδρύσεως τῆς στήλης. Καί,

2) *IG* II³ 4, 540 (*IG* II² 3031, EM 8971). Εἶναι ἀνάθημα χορηγοῦ, πιθανῶς τοῦ Νικίου Ἐπιγένους (βλ. ἀμέσως προηγ., ἀρ. 392), τῶν πρὸ τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

393. *IG* II² 1140. Τιμητικὸ ψήφισμα τῆς Πανδιονίδος. 386/5 π.Χ. Ἀκρόπολη, νότια κλιτύς. EM 7691.

... ἔδοξεν τῆι Πανδιον-
ἴδι φυλῆι· ἐν τῆι ἀγορᾷ[ι]
5 τῆι μετὰ Πάνδια· Δημό[σ]-
τρατος εἶπε· ἐπαινέσ[α]-
[ι] Δήμωνα Δημομέλους Π[α]-
[ια]νιά τὸν ἱερέα τῶ Παν-
[δί]ωνος καὶ στεφανῶσα-
10 [ι χρ]υσῶι στεφάνωι δικ-
[αιοσ]ύνης ἕνεκα τῆς ἐς
[τὴν φυ]λὴν καὶ δῶναι [αὐ]-
[τῶι ἀτέ]λειαν τῶν ἐκ [τῶ]-
[ν νόμων λ]ηιτοργιῶν [ἀπ]-
15 [ασῶν ἐφ' ὃ ἄ]ν ζῆι· ἐνγρά[ψ]-
[αι δὲ τόδε τ]ὸ ψήφισμ[α τ]-
[ὸς ἐπιμελητ]ᾶς τὸς με[τὰ]
[...8... ἐς τ]ὸ ἱερὸ[ν τ]-
[οῦ Πανδίου].

5 Πάνδια· βλ. Parker, *Polytheism* 477-478.

7-8 Δήμων Δημομ. Π· νικητῆς στὰ Θαργήλια, *IG* II² 1138.21-24 [βλ. ἀρ. 392].

394. *IG* II² 1144. Τιμητικὸ ψήφισμα τῆς Πανδιονίδος. Ἀρχὲς 4ου αἰ. π.Χ. Ἀκρόπολη, Β. τοῦ Παρθενῶνος. EM 7695.

- - - ἐπιμελητ[α]ῖ Ο - - -
[. σ]τήλην λιθίνην καὶ σ[τησάντων ἐν ἀκροπό]-
[λε]ῖ ἐν τῶι ἱερῶι τῶ Παν[δίου] ἐπιγράψαντ]-
10 [ε]ς ἄρχοντος τοῦνομα κ[αὶ τὸς νικῶντας πατ]-
[ρό]θεν καὶ τῶ [δῆμ]ο.

395. *IG* II³ 4, 21. Ἀναθηματικὴ βάση τῶν πρυτάνεων τῆς Πανδιονίδος, στὴν ὁποία ἀναγράφεται κατάλογος τῶν ὀνομάτων τους. Πρῶτο ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Ἦταν ἐντειχισμένο στὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως στὸ ΒΑ μέρος του. MA 2965.

396. *IG II² 1148*. Τιμητικό ψήφισμα τῆς Πανδιονίδος ὑπὲρ θεσμοθέτου. Πρὸ τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε ἐντοιχισμένο σὲ δεξαμενὴ Δ. τοῦ Παρθενῶνος. EM 7699.

[ἀναγράψα]ι δὲ τόδε τὸ ψήφι-
[σμα ἐν στήλῃ λι]θίνει καὶ στήσα-
[ι ἐν ἀκροπόλει] ἐν τῶι ἱερῶι τοῦ Π-
[ανδίωνος, εἰς δ]ὲ τὴν ἀναγραφὴν τ-
15 [ῆς στήλης δῶναι] τοὺς ἐπιμελητά-
[ς9.... δρ]αχμάς.

397. *IG II³ 4, 230 (IG II² 2828)*. Ἀνάθεση. Μέσα 4ου αἰ. π.Χ. Ἐκ τῶν τοῦ Elgin μαρμάρων. Βρετανικὸ Μουσεῖο.

[ἱερ]εὺς Πανδίωνος Ἀντισθένης
Ἀντιφάτους Κυθήρριος ἀνέθηκεν.
οἱ φυλέται.

Ἀντισθ. Ἀντιφ. Κυθ.: νικητὴς στὰ Θαργήλια, *IG II² 1138.27-29 [βλ. ἀρ. 392]*.

398. *IG II² 1152 (=596)*. Τιμητικό ψήφισμα τῆς Πανδιονίδος. Τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Βρέθηκε Α. τοῦ Παρθενῶνος. EM 7697.

... δοῦναι δὲ α[ὐτοῖς καὶ]
[εἰ]ς θυσίαν πεντ[ήκοντα δρα]-
[χμά]ς τοὺς ἐπιμε[λητάς. ἀναγ]-
10 [ράψ]αι δὲ τόδε τὸ [ψήφισμα ἐσ]-
[τήλῃ]ι λιθίνῃ [καὶ στήσαι ἐ]-
[ν ἀκροπόλ]ῃ ἐν [τῶι ἱερῶι το]-
[ῦ Πανδίωνος].

399. *IG II² 1157*. Τιμητικό ψήφισμα τῆς Πανδιονίδος ὑπὲρ χορηγοῦ. 326/5 π.Χ. Βρέθηκε στὴν Ἀκρόπολη. EM 7703.

... ἀναγρ[άψαι δὲ τόδε τὸ ψ]-
ήφι[σ]μα τοὺς ἐπ[ιμελητάς τοὺς ἐ]-
πί Χ[ρέμη]τος ἄρ[χοντος ἐν στήλῃ]-
[ι λι]θίν[η]ι [κ]αὶ σ[τήσαι ἐν τῶι ἱερ]-
15 [ῶι τ]οῦ Πανδί[ονος].

400. Πανσ. 1, 5.4:

Πανδίονι δὲ καὶ ἄλλος ἀνδριάς ἐστὶν ἐν ἀκροπόλει θεᾶς ἄξιος.

Ἀπὸ τὸ ἱερό τοῦ Πανδίωνος προέρχονται πιθανώτατα τὰ ἐξῆς ψηφίσματα τῆς Πανδιονίδος ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη:

IG II² 1159, IG II² 1160 καὶ IG II² 1167 (καὶ ἴσως τὸ *IG II² 1266=SEG 45, 119*) καὶ τὸ *Agora XVI 80*, τὸ κείμενο τοῦ ὁποῖου συμπληρώνεται βάσει τῆς *IG II² 1152* (βλ. ἀρ. 398).

Ἀπὸ τὸ ἴδιο ἱερό προέρχονται πιθανῶς καὶ οἱ ἐπιγραφές:

Agora XV 12 (IG II² 1740, πρὸ τοῦ 388/7), Agora XV 15 (IG II² 2370, περὶ τὸ 360 π.Χ.), Agora XV 26 (IG II² 1748, 348/7 π.Χ.), Agora XV 32 (IG II² 1751, μετὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.), IG II² 2836 (329/8), Agora XV 47 (IG II² 1753, περὶ τὸ 330 π.Χ.).

Κατάλογο τῶν ἐπιγραφῶν πού θά εἶχαν ἰδρυθεῖ στὸ ἱερό τοῦ Πανδίωνος παρέχει ὁ D. M. Lewis, *BSA* 50 (1955) 22.

Πάνδια³³

401. Φώτ. Λεξ. (ed. Theodoridis) ἐν λ. Πάνδια:

(137) Πάνδια· ἑορτὴ τις ἀπὸ Πανδίας τῆς Σελήνης· ἢ ἀπὸ Πανδίωνος, οὗ ἔστιν καὶ φυλὴ ἐπώνυμος· ἄγεται δὲ αὕτη τῷ Διῖ, ἐπονομασθεῖσα ἴσως οὕτως ἀπὸ τοῦ πάντα δεῖν θύειν τῷ Διῖ.

(138) Πάνδια· ἑορτὴ τις Ἀθήνησι μετὰ τὰ Διονύσια ἀγομένη.

402. Etymol. magnum ἐν λ. Πάνδεια:

Πάνδεια· ἑορτὴ Ἀθήνησιν· ἀπὸ Πανδείας τῆς σελήνης· ἢ ἀπὸ Πανδίωνος, οὗ καὶ ἡ φυλὴ ἐπώνυμος· ἢ ὅτι τῷ Διῖ ἄγονται τὰ Πάνδεια· ὠνόμασται δὲ ἀπὸ τοῦ πάντα δινεύειν τῷ Διῖ.

403. Lex. Segueriana ἐν λ. Πάνδια:

Πάνδια· ἑορτὴ Ἀθήνησιν, ἥτοι ἀπὸ Πανδίας τῆς Σελήνης, ἢ ἀπὸ Πανδίωνος, οὗ καὶ ἡ φυλὴ ἐπώνυμος.

404. Lex. Patmense (ed. Latte – Erbse) p. 144 (*Eis τὸν κατὰ Μειδίου*):

Πάνδια· ἑορτὴ παρ' Ἀθηναίοις, ἥτοι τῆς σελήνης, ἐκ τοῦ πάντα διῖναι, ἢ τοῦ Διός, ἀπὸ Πανδίωνος πρώτου τὴν ἑορτὴν ἐπιτελέσαντος.

33. Ἡ ἑορτὴ ἦταν ἀφιερωμένη μᾶλλον στὸ Δία. Ἐτυμολογικῶς ὅμως ἔχει συνδεθεῖ ἀπὸ ὀρισμένους λεξικογράφους καὶ μὲ τὸν Πανδίωνα. Βλ. Parker, *Polytheism* 477-478, ὅπου δίδονται οἱ ἀρχαῖες πηγές γιὰ τὴν ἑορτὴ. **Βλ. καὶ ἀρ. 393.**

Πάνδροσος, Πανδρόσειον³⁴

405. *IG I³ 474*. Λόγοι τῶν ἐπιστατῶν καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος τῆς οἰκοδόμησις τοῦ Ἐρεχθείου τοῦ ἔτους 409/8.

44-45 τῶν κίωνον τῶν ἐπὶ τῷ τοίχῳ | τῷ πρὸς τῷ Πανδροσεῖο...
170 ἐπὶ τὸν τοῖχον τὸν πρὸς τῷ Πανδροσεῖο(ιο)...
176-177 ἐπὶ τὸν τοῖχον τὸν πρὸς | τῷ Πανδροσεῖο.

Βλ. ἐπίσης *IG I³ 475* (409/8 π.Χ.), στίχ. 44, 77/78, 117-118, 130-132, 257-258 καὶ *IG II² 1654* (395/4 π.Χ.), στίχ. 34.

406. Λυκοῦργ. (ed. Conomis) 6, F. 8:

Ἡραοστ. s.v. ἐπίβοιον· Λυκοῦργος ἐν τῷ Περὶ τῆς ἱερείας. Φιλόχορος δ' ἐν β' (FGrHist 328 F 10) φησὶν οὕτως: "ἐὰν δέ τις τῇ Ἀθηνᾶ θύῃ βοῦν, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τῇ Πανδρόσῳ θύειν οἶν, καὶ ἐκαλεῖτο τὸ θῦμα ἐπίβοιον"...

407. Φιλόχ. *FGrH* 3b, 328F F. 67 (Διονύσιος Ἀλικ. *περὶ Δεινάρχου* 3, 46):

ἐν δὲ τῇ ἐνάτῃ φησί· «Τοῦ δ' ἐνιαυτοῦ τούτου» διελθόντος, ἑτέρου δ' εἰσιόντος, ἐν ἀκρόπολει σημεῖον ἐγένετο τοιοῦτον· κύων εἰς τὸν τῆς Πολιάδος νεῶν εἰσελθοῦσα καὶ δῦσα εἰς τὸ Πανδρόσειον, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναβᾶσα τοῦ Ἐρκείου Διὸς τὸν ὑπὸ τῇ ἐλαίᾳ κατέκειτο. πάτριον δ' ἐστὶ τοῖς Ἀθηναίοις, κύνα μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἀκρόπολιν.

408. *IG II² 3472*. Ἀναθηματικὴ βάση. 200-150 π.Χ. Ἀκρόπολη. MA 13258.

[Ἀθη]ναῖ καὶ Πανδρόσῳ
- - -ος Διονυσικλέους Τρινεμεεῦς
[τή]ν θυγατέρα Φίλαν ἀνέθηκεν
ἐρρηφορήσασαν.
5 ἐπὶ ἱερείας Θεοδότης Πολυόκτου
Ἀμφιτροπήθεν.
Καικοσθένης ἐπόησεν.

409. *SEG* 39, 218 (*IG II² 3481*). Τιμητικὴ βάση ἀποτελούμενη ἀπὸ δύο τεμάχια. Περὶ τὸ 150 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 8981a+12364.

ὁ δ[ῆ]μος
Φιλίστιον Δημοχάρου
3 Αἰθαλίδο<υ> θυγατέρα
ἰέρει[αν Παν]δρόσου.

34. Βλ. Στέφ. Βυζ. *Ἐθν.* ἐν λ. Ἀγραυλή· ...τρῆς δὲ ἦσαν ἀπὸ τῶν αὐξόντων τοὺς καρποὺς ὠνομασμένοι, Πάνδροσος Ἐρση Ἀγραυλος... Σχόλ. εἰς Ἀριστ. *Θεσμοφ.* 533: κατὰ τῆς Ἀγραύλου ὦμμου, κατὰ δὲ τῆς Πανδρόσου σπανιώτερον· κατὰ δὲ τῆς Ἐρσης οὐχ εὐρήκαμεν.

Ἡ σύνδεση τοῦ δεξιοῦ τεμαχίου (*IG* II² 3481) μὲ τὸ ἀριστερὸ καὶ ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ὀφείλεται στὸν A. E. Raubitschek, *AJA* 49 (1945) 434-435.

410. *SEG* 22, 110 (*IG* II² 1039+1006). Ψήφισμα ὑπὲρ ἐφήβων. 79/8 π.Χ. Περιοχὴ Παναγίας Πυργιώτισσας (Ἀρχ. Ἀγορά). EM.

57 ἔθυσαν δὲ (sc. οἱ ἔφηβοι) καὶ τὰ Σύλλει[α] κα[ὶ] ἐκ]αλλιέρησαν, ὁμ[οίως δὲ κα]ὶ
τὰ ἐξιτητήρια ἐν ἀκρο-
πόλει, τῆι τε Ἀθηνᾶι τῆι Πολιάδι καὶ τῆι Κουρ[οτρό]φωι καὶ τῆι Πανδρόσ[ωι
κα]ὶ ἐκαλλιέρησαν.

411. *IG* II² 3515. Ἀναθηματικὴ βάση. Ἐποχῆς Αὐγούστου. Ἀκρόπολη. EM 8298.

[...6...]ων Λεωνίδου Ἀζη[νιεύς καὶ ἡ γυνὴ Ἀ]-
[ριστ]ίωνος? Λανπτρέως θυ[γάτηρ τὴν ἑαυτῶν]
θυγατέρα Ναυσιστράτην ἐ[ρρηφορήσασαν Ἀθη]-
[ν]ᾶ Πολιάδι καὶ Πανδρόσ[ω] ἀνέθηκαν]
[ἐ]πί ἱερῆας Καλλιστ - - - - -.

Βάσει αὐτῆς συμπληρώνεται καὶ ἡ *IG* II² 3488 (EM 8998), στίχ. 4-5 (ἀρχῶν 1ου αἰ. π.Χ.):
[ἐ]ρρηφορήσασαν Ἀθηνᾶι Πολιά[δι καὶ Πανδρόσωι] | ἀνέθηκαν.

Γιὰ τὶς ἀναθέσεις τῶν ἀρρηφόρων στὴν Ἀθηνᾶ (Πολιάδα) καὶ τὴν Πάνδροσο βλ. Parker, *Polytheism* 219 καὶ εἰδ. τὴν σημ. 7.

412. Πανσ. 1, 18.2

Ἀγλαύρωι δὲ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς Ἐρσηι καὶ Πανδρόσωι δοῦναί φασιν Ἀθηνᾶν Ἐριχθόνιον καταθεῖσαν ἐς κιβωτόν, ἀπειποῦσαν ἐς τὴν παρακαταθήκην μὴ πολυπραγμονεῖν· Πάνδροσον μὲν δὴ λέγουσι πείθεσθαι, τὰς δὲ δύο – ἀνοῖξαι γὰρ σφᾶς τὴν κιβωτόν – μαίνεσθαι τε, ὡς εἶδον τὸν Ἐριχθόνιον, καὶ κατὰ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα ἦν μάλιστα ἀπότομον, αὐτὰς ρῖψαι.

Γιὰ τὸν μῦθο αὐτὸ βλ. Ἀπολλοδ. *Βιβλιοθ.* 3, 189 [βλ. ἀρ. 305], Ἀντίγονον, *Paradoxographorum Graecorum reliquiae*” (ed. Giannini) 10, 2.

413. Πανσ. 1, 27.2:

Τῶι ναῶι δὲ τῆς Ἀθηνᾶς Πανδρόσου ναὸς συνεχῆς ἐστι· καὶ ἔστι Πάνδροσος ἐς τὴν παρακαταθήκην ἀναίτιος τῶν ἀδελφῶν μόνη.

Βλ. καὶ 1, 2.6.

414. Ἀπολλοδ. *Βιβλιοθ.* 3, 178-179:

ἐφύτευσεν ἑλαίαν* (sc. ἡ Ἀθηνᾶ), ἣ νῦν ἐν τῷ Πανδροσεῖῳ δείκνυται.

*βλ. Jahn – Michaelis, *Arx Athenarum* σ. 71 (ἐλαία).

415. Ἀθηναγ. Χριστιανού πρεσβεία περὶ Χριστιανῶν 1, 1:

ὁ δὲ Ἀθηναῖος Ἐρεχθεὶ Ποσειδῶνι θύει καὶ Ἀγραύλῳ Ἀθηναῖοι καὶ τελετὰς καὶ μυστήρια [Ἀθηναῖοι] ἄγουσιν καὶ Πανδρόσῳ, αἱ ἐνομίσθησαν ἀσεβεῖν ἀνοίξασαι τὴν λάρνακα, καὶ ἐνὶ λόγῳ κατὰ ἔθνη καὶ δήμους θυσίας κατάγουσιν ἅς ἂν θέλωσιν ἄνθρωποι καὶ μυστήρια.

Ἀθηνᾶ Πάνδροσος

416. Σχόλ. εἰς Ἀριστ. *Λυσιστρ.* (ed. D. Holwerda) 439a:

νὴ τὴν Πάνδροσον· θυγατέρες Κέκροπος Πάνδροσος καὶ Ἄγραυλος καὶ Ἔρση. ἐκ τῆς Πανδρόσου δὲ καὶ ἡ Ἀθηνᾶ Πάνδροσος καλεῖται.

δειπνοφορία στὴν Ἀκρόπολι(ς)³⁵

417. Φιλόχ. *FGrH* F 3b, 328F, F. 180:

LEX. RHET. p. 239, 7 Bkr: δειπνοφόρος· ἐορτῆς ὄνομα. δειπνοφορία γὰρ ἐστὶ τὸ φέρειν δεῖπνα ταῖς Κέκροπος θυγατράσιν Ἔρση καὶ Πανδρόσῳ καὶ Ἀγραύλῳ· ἐφέρετο δὲ πολυτελῶς κατὰ τινὰ μυστικὸν λόγον καὶ τοῦτο ἐποιοῦν οἱ πολλοὶ· φιλοτιμίας γὰρ εἶχετο. Φιλόχορος δὲ φησι τὰς μητέρας τῶν δις ἑπτὰ παιδῶν, τῶν κατακλεισθέντων ἵνα πεμφθῶσι τῷ Μινωταύρῳ, πέμπειν καθ' ἡμέραν αὐτοῖς δεῖπνον, καὶ φοιτᾶν πρὸς αὐτούς, καὶ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν ὥσπερ εὐχὴν † ἀποδιδούστας ἐν τῇ ἐορτῇ ἄγειν τοὺς παῖδας τὰ δεῖπνα καλουμένους δειπνοφόρους.

Πρὸβλ. Ἀρπ. ἐν λ. Δειπνοφόρος· Ὑπερείδης ἐν τῷ Κατὰ Δημέου. λέγεται δὲ καὶ τὰς δειπνοφόρους καταλέγεσθαι νῦν, ὅτι αἱ τῶν κατακεκλειμένων παιδῶν μητέρες εἰσέπεμπον καθ' ἡμέραν αὐτοῖς τροφήν εἰς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερόν, ἐν ᾧ διητῶντο, καὶ αὐτοὶ συνήεσαν ἀσπασόμενοι τοὺς ἑαυτῶν. Σουῖδ. *Λεξ.* ἐν λ. Δειπνοφόροι.

418. Φώτ. *Λεξ.* ἐν λ. Δειπνοφόρος·

τὰ φερόμενα δεῖπνα ταῖς Κέκροπος θυγατράσιν Ἔρση καὶ Ἀγραύλῳ καὶ Πανδρόσῳ. ἐφέρετο δὲ πολυτελῶς κατὰ τινὰ μυστικὸν λόγον ὑπὸ τῶν φιλοτίμων καὶ πολυτελῶν.

(ἀβέβαιη μαρτυρία)

419. *SEG* 21, 527. Ψήφισμα τοῦ γένους τῶν Σαλαμινίων. 363/2 π.Χ. Ἀρχ. Ἀγορά (ἀρ. εὐρ. I 3244).

θύεν δὲ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἡ-
20 ρωσι κατὰ τάδε· ὅσα μὲν ἡ πόλις παρέχει ἐκ τῶ δημ-
οσίου ἢ παρὰ τῶν ὠ[σ]κοφόρων ἢ παρὰ τῶν δειπνοφόρ-
ων γίγνεται λαμβάνειν Σαλαμινίους...

35. Βλ. Parker, *Polytheism* 216 σημ. 110.

27 τοῖς δὲ ἱερεῦσι καὶ ταῖς ἱερείαι-
ς ἀποδιδόναι τὰ γέρα τὰ γεγραμμένα...

Στις μαρτυρίες περὶ τῆς λατρείας τῆς Πανδρόσου στὴν Ἀκρόπολη δὲν ἔχει περιληφθεῖ ἡ μαρτυρία τῶν στίχ. 8-16: τὰς ἱερωσύννας κοινὰς εἶναι ἀμφοτέρων εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον... καὶ τὴν τῆς Ἀγλαύρο καὶ Πανδρόσο καὶ τῆς Κοροτρόφο· καὶ κληρῶσθαι κοινῇ ἐξ ἀμφοτέρων ἐπειδὰν τελευτήσῃ τις τῶν ἱερείων ἢ τῶν ἱερέων· τὸς δὲ λανχάνοντας ἱερεῶσθαι ἐφ' οἷσπερ καὶ οἱ πρότερον ἱερῶντο..., καὶ στίχ. 45-46: Πανδρόσο καὶ Ἀγλαύρο ἱερείαι ἄρτον, Κοροτρόφο καὶ καλαθηφόρωι ἄρτον..., διότι δὲν εἶναι βέβαιο ὅτι ἐννοεῖται τὸ ἱερὸ τῆς Ἀκροπόλεως. Βλ. Parker, *Athenian Religion* 311.

Τὴν ἐπιγραφή ἐπανεξέτασε ὁ S. D. Lambert, *ZPE* 119 (1997) 85-106.

Πειθῶ³⁶

420. Πανσ. 1, 22.3:

Μετὰ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ταύτηι πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἰοῦσι Θέμιδος ναὸς ἐστι... (3) Ἀφροδίτην δὲ τὴν Πάνδημον, ἐπεὶ τε Ἀθηναίους Θησεὺς ἐς μίαν ἤγαγεν ἀπὸ τῶν δήμων πόλιν, αὐτήν τε σέβεσθαι καὶ Πειθῶ κατέστησε· τὰ μὲν δὴ παλαιὰ ἀγάλματα οὐκ ἦν ἐπ' ἐμοῦ, τὰ δὲ ἐπ' ἐμοῦ τεχνιτῶν ἦν οὐ τῶν ἀφανεστάτων.

420α. Ἀριστοφ. *Λυσιστρ.* 203-204:

(ΛΥΣΙΣΤΡ.) καταθεῖσα ταύτην προσλαβοῦ μοι τοῦ κάπρου.
δέσποινα Πειθοῖ καὶ κύλιξ φιλοτησία,
τὰ σφάγια δέξαι ταῖς γυναιξίν εὐμενής.

(ἀβέβαιο)

421. *IG II³ 4, 1969 III (IG II² 5131)*. Ἐδῶλιο τοῦ Διονυσ. θεάτρου. 2ος-3ος αἰ. μ.Χ.

Πειθοῦς.

36. Γιὰ τὴν λατρεία τῆς Πειθοῦς στὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὶς σχετικὲς ἀρχαῖες πηγές, βλ. V. Pirenne-Delforge, *Le culte de la persuasion Peithô en Grèce ancienne, Revue de l'histoire des Religions* 208 (1991) 399-403.

Ποσειδών (γαιήοχος) (καὶ Ἐρεχθεύς)

422. *IG I³ 828 (DAA 229)*. Βάση ἀναθήματος ἀλιέως. Περὶ τὸ 480-475 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6431.

[τέ]νδε κόρεν ἀ[ν]έθεκεν ἀπαρχέν
[? Ναύ]λοχος ἄγρας: / ἔν οἱ ποντομέδ-
[ον χρ]υσοτρία[ι]ν' ἔπορεν.

Τὸ ἐὰν πρόκειται γιὰ ἀνάθεση στὸν Ποσειδῶνα ἢ τὴν Ἀθηνᾶ εἶναι ἀντικείμενο συζητήσεως, βλ. A. Makres, *The Archaic Korai of the Acropolis as *Aparchai* and *Dekatai* dedications*, στὸν τόμο *Γράμματα ἀρχαῖα* (βλ. ἀνωτ., τὸν ἀρ. 17), 140-142.

423. *IG I³ 873 (DAA 384)*. Κυκλικὴ βάση ἢ λουτήριον. Περὶ τὸ 450 π.Χ. Βρέθηκε ΝΔ. τοῦ Παρθενώου. Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, Αἶθουσα ἀρχαϊκῶν χρόνων, βλ. *Συνοπτικὸς Κατάλογος 39*.

Ἐπιτέλες
Οἰνοχάρες
Σοιναύτο
Περγασέθεν
Ποσειδῶνι
Ἐρεχθεῖ
ἀνεθέτεν.

424. *TGF V*. Euripides (ed. R. Kannicht), *Erech.* F. 370, στίχ. 90-94· βλ. ἀρ. 277.

425. *IG II² 1146*. Ψήφισμα τῆς Ἐρεχθίδος. Ἀρχὴς 4ου αἰ. π.Χ. (βλ. *SEG 39*, 144). Ἀκρόπολη. EM 7694.

θεοί.
Φίλων εἶπεν· ἰ[εραῖοι] τῶν Ποσειδῶν-
νι καὶ τῶν Ἐρεχθεῖ τὸν ἱερέα τὸν ἀεὶ]
λαχόντα τύχ[η] ἀγαθῆι τῆς βολῆς καὶ]
5 τοῦ δήμο το[ῦ] Ἀθηναίων καὶ τῆς φυλῆς]
τῆς Ἐρεχθηΐ[δος - - - - -]
πάτρια καὶ κα[- - - - - θύεν δ]-
ἐ ταῦρον καὶ τ- - - - -
γίγνεται ἐκ τ- - - - -
10 δὲ καὶ τὸν ὑπέ[ρ - - - - -]
ἐν τῇ ἐπιθέτω[ι] θυσίαι - - - - -]
... ἐπιμελητ- - - - -
...6... κατα- - - - -

Βλ. καὶ τὸ τιμητικὸ ψήφισμα τῆς Ἐρεχθίδος *IG II² 1147* τῶν πρὸ τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. χρόνων. Εἶχε ἴσως ἰδρυθεῖ καὶ αὐτὸ στὸ ἱερὸ τῆς Ἀκροπόλεως.

426. *IG* Π³ 4, 1908 (*IG* Π² 5058). Ἔδρανο τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. 2ος αἰ. π.Χ. Ἀκρόπολη, Νότια κλιτύς (NK 237).

ἱερέως
Ποσειδῶνος
Γαιήοχου καὶ
Ἐρεχθέος.

Πρβλ. Ἡσύχ. γ 50 (ed. Latte) ἐν λ. γαιήοχος· ὁ τὴν γῆν συνεχῶν, ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ὀχοῦμενος. ἢ ὁ ἵππικός... καὶ Bekker, *Anecd. graec.* Γ p. 229, s.v. γαιήοχος.

427. *IG* Π² 3538. Τιμητικὸ βᾶθρο. 55-60 μ.Χ. (βλ. Byrne, *RCA* σ. 177 (Claudius (241))). Ἀκρόπολη (MA 13279).

Γά) Ἰούλιον Σπαρτια-
τικὸν...
ὁ ἱερεὺς Ποσειδῶνο[ς]
Ἐρεχθέος γαιήοχου
10 Τι) Κλαύδιος Θεογένη[ς]
Παιανιεὺς τὸν ἑαυτοῦ
φίλον.

428. *IG* Π³ 4, 1425 (*IG* Π² 4724). Βάση ἀναθήματος. 1ος αἰ. μ.Χ. Βρέθηγε Α. τῶν Προπυλαίων. EM 9545.

- - - -// - -
[Ποσει]δῶνα
κατὰ
ἐπίταγμα
5 τοῦ θεο[ῦ].
vacat 0,03
Ἀψίνης
- - - - -

429. Ψευδο-Ἀπολλόδ. *Βιβλιοθ.* 3, 193 καὶ 196, βλ. ἀρ. 232.

430. Πλούτ. *Συμποσιακὰ* 741A-B:

γενοῦ μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος, ὃν αὐτὸς εἶωθεν ἱστορῶν ἡμῖν ἠττώμενον πολλακίς... πρῶτον δὲ πανταχοῦ καὶ ἀμήνιτον ὄντα περὶ τὰς δυσσημερίας. ἐνταῦθα γοῦν (sc. ἐν Ἀθήναις) καὶ νεῶ κοινωνεῖ (sc. Ποσειδῶν) μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν ᾧ καὶ βωμὸς ἐστὶν Λήθης ἰδρυμένος.

431. Πλούτ. *Λυκοῦργος* 843B-F:

... Μήδειος,³⁷ ὃς τὴν ἱερωσύνην Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως εἶχε, καὶ Φιλίππη, ἣτις ἱεράσατο τῆς Ἀθηνᾶς ὕστερον... (843C) Θεμιστοκλῆς ὁ Θεοφράστου ὁ δαδοῦχος

37. Τοῦ γένους τῶν Βουταδῶν.

ἐγέννησε Θεόφραστον καὶ Διοκλέα· διετάξατο δὲ καὶ τὴν ἱερωσύνην Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως ... τὸν δὲ πίνακα ἀνέθηκεν Ἄβρων ὁ παῖς αὐτοῦ, λαχὼν ἐκ τοῦ γένους τὴν ἱερωσύνην καὶ παραχωρήσας τῷ ἀδελφῷ Λυκόφρονι· καὶ διὰ τοῦτο πεποιήται ὁ Ἄβρων προσδιδούς αὐτῷ τὴν τρίαῖναν.

(843 E) κατήγον δὲ τὸ γένος ἀπὸ Βούτου καὶ Ἐρεχθέως τοῦ Γῆς καὶ Ἥφαιστου, τὰ δ' ἐγγυτάτω ἀπὸ Λυκομήδους καὶ Λυκούργου... καὶ ἔστιν αὕτη ἡ καταγωγή τοῦ γένους τῶν ἱερασαμένων τοῦ Ποσειδῶνος ἐν πίνακι τελείῳ, ὃς ἀνάκειται ἐν Ἐρεχθείῳ, γεγραμμένος ὑπ' Ἴσμηνίου τοῦ Χαλκιδέως· καὶ εἰκόνες ζύλιναι τοῦ τε Λυκούργου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, Ἄβρωνος Λυκούργου Λυκόφρονος, ἃς εἰργάσαντο Τίμαρχος καὶ Κηφισόδοτος, οἱ Πραξιτέλους υἱεῖς...

432. *IEleusis* 432 (*IG* II² 4071). Βάση ἀγάλματος τῆς Ἐφεσίας Μενάνδρης. Μέσα 2ου αἰ. μ.Χ. Ἐλευσίνα (E 199a+b).

... (21) θυγατέρα Φ[ιλίππ]ης Κλ. Δημοστράτου Ἀθηναίου...
... [ἱερέως] |(27) Ἐρεχθέως Ποσειδῶν[ος].

433. +Λόλλιγκ, *AI* 1889, 20-21, ἀρ. 18. *IG* II² 3992. Βάση ἀνδριάντος. 2ος αἰ. μ.Χ. Ἦταν ἐντειχισμένη σὲ ἀντηρίδα στὸν νότιο τεῖχος. EM 9999.

. . . .α Ποσειδω[ν- - - -]
.άνιον Παιανιέα [- - - - -]
ΟΥ Ἄτερνίου Ἄβρω[νος - - -]
Ἐρεχθέως [- - - - - - - - -]
- - - - - - - - - - -

3-4 «γνωστὸν δ' εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα Ἄβρων κοινὸν ἦν ἐν τῷ γένει τῶν Ἐτεοβουταδῶν, ὅπερ τὴν ἱερωσύνην τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθέως εἶχεν.» Λόλλιγκ.

Οὐατερνίου Ἄβρω[νος Παιανιέως, ἱερέως] | Ἐρεχθέως [Ποσειδῶνος κλπ.] E. Karapanopoulos, *RBP*h 52 (1974) 63, ἀρ. 6.

434. Πανσ. 1, 26.5:

Ἔστι δὲ καὶ οἶκημα Ἐρέχθειον καλούμενον· πρὸ δὲ τῆς ἐσόδου Διὸς ἔστι βωμὸς Ὑπάτου... ἐσελθοῦσι δὲ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεῖ θύουσιν ἐκ τοῦ μαντεύματος, καὶ ἦρωος Βούτου, τρίτος δὲ Ἥφαιστου· γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ γένους εἰσὶ τοῦ Βουταδῶν καὶ —διπλοῦν γὰρ ἔστι τὸ οἶκημα— {καὶ} ὕδωρ ἔστιν ἔνδον θαλάσσιον ἐν φρέατι... ἀλλὰ τότε φρέαρ ἐς συγγραφὴν παρέχεται κυμάτων ἤχον ἐπὶ νότῳ πνεύσαντι. καὶ τριαίνης ἔστιν ἐν τῇ πέτραι σχῆμα· ταῦτα δὲ λέγεται Ποσειδῶνι μαρτύρια ἐς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας φανῆναι.

435. Ἀθηναγ. *Χριστιανοῦ πρεσβεία περὶ Χριστιανῶν*, 1, 1:

ὁ δὲ Ἀθηναῖος Ἐρεχθεῖ Ποσειδῶνι θύει, καὶ Ἀγραύλῳ Ἀθηναῖοι καὶ τελετὰς καὶ μυστήρια [Ἀθηναῖοι] ἄγουσιν καὶ Πανδρόσω...

436. Ίμέριος, *Decl. et orat.* 5:

οἷα μὲν ἰδεῖν ἀκρόπολις, οἷον ἄλλο θεῶν μετ' οὐρανὸν ἐνδιαίτημα· οἷος δ' ὁ τῆς Πολιάδος νεῶς καὶ τὸ πλησίον τὸ Ποσειδῶνος τέμενος.

437. Ἡσύχ., ε 5763 (ed. Latte) ἐν λ. Ἐρεχθεύς·

Ποσειδῶν ἐν Ἀθήναις.

438. Εὐστάθ., *Σχόλ. εἰς Ὅμ. Ἰλ.* (ed. van der Valk), I, σελ. 22:

Βούτης υἱὸς Ποσειδῶνος, ὡς Ἡσίοδος ἐν Καταλόγῳ.

Βλ. **Βούτης**.

Σκίρα³⁸

439. Ἀρπ. ἐν λ. Σκίρον:

Σκίρον· Λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ τῆς ἱερείας. Σκίρα ἑορτὴ παρ' Ἀθηναίους, ἀφ' ἧς καὶ ὁ μῆν Σκιροφοριῶν. φασὶ δὲ οἱ γράψαντες περὶ τε μηνῶν καὶ ἑορτῶν τῶν Ἀθήνησιν, ὧν ἔστι καὶ Λυσιμαχίδης (*FGH* 366 F 3), ὡς τὸ σκίρον σκιάδιον ἔστι μέγα, ὑφ' ᾧ φερομένῳ ἐξ ἀκροπόλεως εἰς τινα τόπον καλούμενον Σκίρον πορεύονται ἢ τε τῆς Ἀθηνᾶς ἱερεία καὶ ὁ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερεὺς καὶ ὁ τοῦ Ἥλιου· κομίζουσι δὲ τοῦτο Ἐτεοβουτάδα. σύμβολον δὲ τοῦτο γίνεται τοῦ δεῖν οἰκοδομεῖν καὶ σκέπας ποιεῖν, ὡς τούτου τοῦ χρόνου ἀρίστου ὄντος πρὸς οἰκοδομίαν. καὶ Ἀθηνᾶν δὲ Σκιράδα τιμῶσιν Ἀθηναῖοι, ἦν Φιλόχορος μὲν ἐν β' Ἀτθίδος ἀπὸ Σκίρου τινὸς Ἐλευσινίου μάντεως κεκληῖσθαι, Πραξίων δὲ ἐν β' Μεγαρικῶν ἀπὸ Σκίρωνος.

Καὶ παρομοίως Φώτ. *Λεξ.* ἐν λ. Σκίρον, Σουΐδας ἐν λ. Σκίρον.

ΕΡΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

440. Ἡρόδ. 8, 54-55, **βλ. ἀρ. 279**.

441. Ἴσοκρ. *Παναθην.* 191:

Θρᾶκες μὲν γὰρ μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὃς ἡμφισβήτησεν Ἐρεχθεῖ τῆς πόλεως, φάσκων Ποσειδῶ πρότερον Ἀθηνᾶς καταλαβεῖν αὐτήν.

Βλ. καὶ Λυκ. *Κατὰ Λεωκρ.* 98.

38. Γιὰ τὴν ἑορτὴν ὑπάρχουν πρόωμες πηγές, ἀπὸ τις ὁποῖες προκύπτει ὅτι ἦταν ἑορτὴ τῶν γυναικῶν ἀφιερωμένη στὴν Δήμητρα καὶ τὴν Κόρη, βλ. Parker, *Polytheism* 173-177 καὶ 480 (Skira/Skirophoria).

442. Ἠγησίας, *FGrH* 142 F. 24 (παρὰ Στρ. 9, 1.16):

ὁρῶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ περὶ τῆς τριαίνης ἔχει τι σημεῖον.

443. Πλούτ. *Θεμιστ.* 19, 4:

ἐκεῖνοι μὲν γὰρ (sc. οἱ παλαιοὶ βασιλεῖς) ὡς λέγεται πραγματευόμενοι τοὺς πολίτας ἀποσπάσαι τῆς θαλάττης, καὶ συνεθίσει ζῆν μὴ πλέοντας, ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας, τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσαντα περὶ τῆς χώρας Ποσειδῶνα δεῖξασα τὴν μορίαν τοῖς δικασταῖς ἐνίκησεν.

444. Πλούτ. *Ἡθ.*, *περὶ φιλαδελφίας* (ed. Pohlenz - Sieverking) 489B:

Ἀθηναῖοι δὲ τὸν περὶ τῆς ἔριδος τῶν θεῶν μῦθον ἀτόπως πλάσαντες ἐπανόρθωμα τῆς ἀτοπίας οὐ φαῦλον ἐνέμιξαν αὐτῷ· τὴν γὰρ δευτέραν ἐξαιροῦσιν ἀεὶ τοῦ Βοηδρομιῶνος, ὡς ἐν ἐκείνῃ τῷ Ποσειδῶνι πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν γενομένης τῆς διαφορᾶς.

Βλ. καὶ Πλούτ. *Ἡθ.*, *συμποσιακῶν Θ'* (ed. Hubert), 741B: '...ἐνταῦθα γοῦν καὶ νεῶ κοινωνεῖ μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν ᾧ καὶ βωμός ἐστιν Λήθης ἰδρυμένος.' καὶ ὁ Ὑλλας ὡσπερ ἠδίων γενόμενος ἐκεῖνο δέ σ' εἶπεν ᾧ Μενέφυλε, λέληθεν, ὅτι καὶ τὴν δευτέραν τοῦ Βοηδρομιῶνος ἡμέραν ἐξαιροῦμεν οὐ πρὸς τὴν σελήνην, ἀλλ' ὅτι ταύτη δοκοῦσιν ἐρίσαι περὶ τῆς χώρας οἱ θεοί.' παπαίειπεν ὁ Λαμπρίας, ὅσῳ τοῦ Θρασυβούλου γέγονεν Ποσειδῶν πολιτικώτερος, εἰ μὴ κρατῶν ὡς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἡττώ**'

445. Διονύσ. *Ἀλικ. Ῥωμ. Ἀρχ.* 14, 2, βλ. ἀρ. 286.

446. Διονύσ. *Ἀλικ. Τέχνη ῥητορικῆ* 1, 6:

εἰ δὲ ἐλαία, ὅτι ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ὅτι ἄκος πόνων, καὶ ὅτι τὰ τρόπαια ἀπὸ τούτου τοῦ φυτοῦ ἀνέθεσαν οἱ παλαιοί, καὶ ὅτι τῆς νίκης τοῦτο σύμβολον τὸ φυτόν, καὶ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ τούτῳ πρώτη ἐστέπαστο νικήσασα τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ὅτι οἰκειότατον τοῖς ἀγωνιζομένοις (τὰ γὰρ γυμνάσια διὰ τοῦ ἐλαίου διαπονεῖται), καὶ ὅτι συναγωνίζεται πρὸς τὸν λόγον δι' οὗ πανηγύρεις κοσμοῦνται.

447. Ψευδο-Ἀπολλοδ. *Βιβλιοθ.* 3, 178-179:

ἐπὶ τούτου, φασίν, ἔδοξε τοῖς θεοῖς πόλεις καταλαβέσθαι, ἐν αἷς ἔμελλον ἔχειν τιμὰς ἰδίας ἕκαστος. ἦκεν οὖν πρῶτος Ποσειδῶν ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, καὶ πλήξας τῇ τριαίνῃ κατὰ μέσσην τὴν ἀκρόπολιν ἀπέφηνε θάλασσαν, ἣν νῦν Ἐρεχθίδα καλοῦσι. μετὰ δὲ τοῦτον ἦκεν Ἀθηνᾶ, καὶ ποιησαμένη τῆς καταλήψεως Κέκροπα μάρτυρα ἐφύτευσεν ἐλαίαν, ἣ νῦν ἐν τῷ Πανδροσειῷ δείκνυται. γενομένης δὲ ἔριδος ἀμφοῖν περὶ τῆς χώρας, Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶνι διαλύσας Ζεὺς κριτὰς ἔδωκεν, οὐχ ὡς εἶπόν τινες, Κέκροπα καὶ Κραναόν, οὐδὲ Ἐρυσίχθονα, θεοὺς δὲ τοὺς δώδεκα. καὶ τούτων δικαζόντων ἡ χώρα τῆς Ἀθηνᾶς ἐκρίθη, Κέκροπος μαρτυρήσαντος ὅτι πρώτη τὴν ἐλαίαν ἐφύτευσεν. Ἀθηνᾶ μὲν οὖν ἀφ' ἑαυτῆς τὴν

πόλιν ἐκάλεσεν Ἀθήνας, Ποσειδῶν δὲ θυμῷ ὀργισθεὶς τὸ Θριάσιον πεδῖον ἐπέκλυσε καὶ τὴν Ἀττικὴν ὕφαλον ἐποίησε.

448. Αἰλ. Ἀριστ. *Παναθην.* (ed. Jebb) 106:

φανέντων δὲ τῶν συμβόλων ἐκατέρωθεν, τοῦ τε ῥοθίου καὶ τοῦ θαλλοῦ, νικᾷ μὲν Ἀθηνᾶ καὶ καταδείκνυσι τὸν θαλλὸν νικῆς εἶναι σύμβολον, Ποσειδῶν δὲ ὑπεχώρησε μὲν, οὐ μὴν κατέλυσε τὸν ἔρωτα...

449. Πaus. 1, 24.3:

πεποίηται δὲ καὶ τὸ φυτὸν τῆς ἐλαίας Ἀθηνᾶ καὶ κῦμα ἀναφαίνων Ποσειδῶν.

Βλ. Ν. Δ. Παπαχατζή, *Πανσανίον Ἑλλάδος περιήγησις. Ἀττικά*, Ἀθήνα 1974, 337, σημ. 4.

450. Πaus. 1, 24.5:

ἐς δὲ τὸν ναὸν ὃν Παρθενῶνα ὀνομάζουσιν, ἐς τοῦτον ἐσιοῦσιν, ὅποσα ἐν τοῖς καλουμένοις ἀετοῖς κεῖται, πάντα ἐς τὴν Ἀθηνᾶς ἔχει γένεσιν, τὰ δὲ ὀπισθεν ἢ Ποσειδῶνος πρὸς Ἀθηνᾶν ἐστὶν ἕρις ὑπὲρ τῆς γῆς.

451. Πaus. 1, 26.5· βλ. ἀρ. 292.

452. Πaus. 8, 10.4:

ἐοικότα δὲ καὶ Ἀθηναῖοι λέγουσιν ἐς τὸ κῦμα τὸ ἐν ἀκροπόλει καὶ Καρῶν οἱ Μύλασσα ἔχοντες ἐς τοῦ θεοῦ τὸ ἱερόν, ὃν φωνῆι τῆι ἐπιχωρία καλοῦσιν Ὀσογῶα. Ἀθηναίοις μὲν δὴ σταδίους μάλιστα εἴκοσιν ἀφέστηκε τῆς πόλεως ἢ πρὸς Φαληρῶν θάλασσα, ὡσαύτως δὲ καὶ Μυλασεῦσιν...

453. Σουίδ. ἐν λ. Διὸς ψῆφος· βλ. ἀρ. 328.

454. Ἡσύχ. δ 1925 (ed. Latte) ἐν λ. Διὸς θᾶκοι καὶ πεσσοί· βλ. ἀρ. 338.

455. Σουίδ. (ed. Adler) ἐν λ. Ποσειδεῶνος:

ὅτι ἐν τῷ Ποσειδεῶνι μηνὶ διαμεμετρημένη ἐλέγετο ἡμέρα. ἢ δὲ ἦν μέτρον τι ὕδατος, πρὸς μεμετρημένον ἡμέρας διάστημα ῥέον. ἐμετρεῖτο δὲ τῷ Ποσειδεῶνι μηνί, ὡς δὴ τούτῳ γὰρ ἠγωνίζοντο οἱ μέγιστοι καὶ περὶ τῶν μεγίστων ἀγῶνες. ὅτι Ποσειδῶν καὶ Ἀθηνᾶ ἐφιλονείκησαν περὶ τῆς Ἀττικῆς. καὶ ζῆπει ἐν τῷ γεραίτερος.

Βλ. ἐπίσης, Θεμιστιος, *Προσβεντ.* 47b, Ἰμέρ. *Declam.* 5 καὶ 6 καὶ 21, Μένανδρ. *Διαίρ. τῶν ἐπιδεικτ.* 361, Γεώργ. *Σύγκ. Ἐκλ. χρονολογ.* 179, Σουίδ. ἐν λ. μῶρα.

456. Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Νεφέλ.* (W. J. W. Koster) 1005:

ἡττηθεὶς τῆς Ἀθηνᾶς Ποσειδῶν ἐπὶ τῇ τῆς ἐλαίας ἐπιδείξει ἔπεμψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ταύτην τεμοῦντα. ὁ δὲ ἀνατείνας τὸν πέλεκυν ταύτης μὲν ἠστόχησε, τὸν δὲ πόδα αὐτοῦ πλήξας ἐτελεύτησε, καὶ οὕτως μορία ἢ ἐλαία ἐκλήθη ὡς μόρου παρεκτική.

Τύχη Ἀγαθή

Βλ. ἀρ. 248.

Χάριτες³⁹

(πιθανὴ μαρτυρία)

457. *IG I³ 243*. Ἰερὸς νόμος. 480-460 π.Χ. Ἀκρόπολη. EM 6559.

στίχ. 13/14: [Χά|ρ]ισιν: γαλαθε[ν- -]

458. Δοῦρις, *FHG 2* frg. 78 (Διογ. Λαέρτ. 2, 19):

Δοῦρις δὲ καὶ δουλεῦσαι αὐτὸν (Σωκράτην) καὶ ἐργάσασθαι λίθους (φησὶν)· εἶναι τε αὐτοῦ καὶ τὰς ἐν ἀκροπόλει Χάριτας ἐνιοί φασι, ἐνδεδυμένας οὔσας.

(πιθανὴ μαρτυρία)

459. *IG II³ 4, 1910 (IG II² 5050)*. Ἐδῶλιο τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. *I*: 1ος αἰ. π.Χ., *II*: 1ος αἰ. μ.Χ. Ἀκρόπολη, Νότια κλιτύς (NK 229).

I ἱερέως Χαρίτων
καὶ Ἀρτέμιδος
Ἐπιπυργιδίας
II πυρφόρου.

Πρβλ. *IEleusis* 300.10-11. Βλ. **Ἐκάτη Ἐπιπυργιδία**.

460. Πανσ. 1, 22.8:

Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον αὐτὴν ἤδη τὴν ἐς ἀκρόπολιν Ἑρμῆν ὄν Προπύλαιον ὀνομάζουσι καὶ Χάριτας Σωκράτην ποιῆσαι τὸν Σωφρονίσκου λέγουσιν, ὧι σοφῶι γενέσθαι μάλιστα ἀνθρώπων ἐστὶν ἢ Πυθία μάρτυς...

Βλ. ἀρ. 322.

39. Τὸ ἀναθηματικὸ ἀνάγλυφο MA 702, τῶν περὶ τὸ 500 π.Χ. χρόνων, ποὺ εἰκονίζει τὸν Ἑρμῆ, τὶς Χάριτες καὶ τὸν ἀναθέτη συνέδεσε ὁ H. Lechat, *Hermès et Charites. Bas-relief votif du musée de l'Acropole, BCH 13 (1889) 467-476*, μὲ τὴν λατρεία στὴν εἴσοδο τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ μεγαλύτερο ἐκ τῶν δύο τεμαχίων τοῦ ἀναγλύφου βρέθηκε τὸ 1889 κοντὰ στὰ Προπύλαια καὶ στὸν ναὸ τῆς Νίκης, τὸ μικρὸ μεταξὺ Παρθενῶνος καὶ «Βραυρωνίου» (βλ. ὅ.π.).

461. Πασ. 9, 35.3:

καὶ Ἀθήνησι πρὸ τῆς ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἐσόδου Χάριτές εἰσι καὶ αὗται τρεῖς,
παρὰ δὲ αὐταῖς τελετὴν ἄγουσιν ἐς τοὺς πολλοὺς ἀπόρρητον.

Πρβλ. Ἡσύχ. ε 5951 (ed. Latte) ἐν λ. Ἑρμῆς ἀμύητος [βλ. ἀφ. 321]· βλ. Holtzmann, *L'Acropole d'Athènes*, 181-182.

462. Πασ. 9, 35.7:

Σωκράτης τε ὁ Σωφρονίσκου πρὸ τῆς ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἐσόδου Χαρίτων
εἰργάσατο ἀγάλματα Ἀθηναίοις...

463. Σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. *Νεφέλ.* (ed. D. Holwerda) 773b:

νὴ τὰς Χάριτας· οὐχ ἀπλῶς ὄμνυσι κατὰ τῶν Χαρίτων. ὀπίσω γὰρ τῆς Ἀθηναῖς
ἦσαν γλυφεῖσαι αἱ Χάριτες ἐν τῷ τοίχῳ, ὃς ἐλέγετο ὁ Σωκράτης γλύψαι. τὸ
γὰρ πρῶτον λιθογλύφος ἦν τὴν τέχνην. αἰνίττεται οὖν αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους εἰς
τὴν πρώτην τέχνην.

Πρβλ. Σουίδα (ed. Adler) ἐν λ. Σωκράτης: Σωκράτης, Σωφρονίσκου λιθοξόου καὶ μητρὸς
Φαιναρέτης μαιῆς· πρότερον γενόμενος λιθοξόος, ὥστε καὶ φασιν αὐτοῦ ἔργον εἶναι τὰς
Ἀθήνησιν ἐνδεδυμένας Χάριτας.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

Agora XV

12, 15, 26, 32, 47	βλ. 400
466	146
470	146
476-477	146

Agora XVI

44	377
80	βλ. 400
114	44
114[2]	94
340	56
341	140

Agora XIX

H 21	78
H23-H24	139
L6	88

AM

16 (1891) 154	180
---------------	-----

AVI

1581	158
1687	2

BCH

133 (2009) 466, ἀρ. 39	240
------------------------	-----

BSA

97 (2002) 353-399	3, 79, 237α, 280α, 348
-------------------	---------------------------

CEG

1, 296	60
2, 757	80

Γράμματα ἀρχαία (2024)

348-351, ἀρ. 2	104
----------------	-----

DAA

40	51
53	64
79	52
121	53
136	213
163	319
166	181
176	208
225	179
229	422
233	65
295	315
296	212
302	316
329	15/16
384	274, 423

GHI

137	18
156	19/20

Graef – Langludz

1385	158
1492	2

Hesperia

11 (1942) 71-74, ἀρ. 37	148
22 (1953) 177, ἀρ. 1	392 (1)
25 (1956) 103	39
44 (1975) 207-223	117
46 (1977) 282-298	117
49 (1980) 47-48	382

HOPOΣ

8/9 (1990-1) 13, ἀρ. 2	318
------------------------	-----

IEleusis

300 209α
 432 290, 432
 588 142

IG I²

561 5

IG I³

4 375
 7 66, 233, 334, 389
 35 18
 36 19/20
 64 21
 234 237
 241 348
 243 457
 244 343
 342 76, 339
 351-359 26-28
 369 25, 67
 373 30
 375-378 31, 74
 403-404 206
 470 202
 474-479 75, 267, 280, 372,
 376, 405

IG I³

506 181
 544 58
 573 329
 596 15/16
 683 59
 718 64
 728 51
 745 52
 750 316
 775 65
 776 315
 824 179
 828 422
 832 212
 840 319
 850 53
 873 274, 423
 876 213
 895 208
 901bis 250/1
 1051 78
 1060 236
 1330 24
 1423 317
 1454 160

IG II²

819 283, 320
 928 99
 930 105
 983 107
 1006 239, 410
 1034 109α
 1035 117
 1036 109
 1039 239, 410
 1055 108
 1060 109
 1076 140
 1138 392
 1139 392 (1)
 1140 393
 1141 377

IG II²

34 166
 112 83
 212 85
 326 203
 333 209
 334 42, 89, 185
 403 22, 41
 596 398
 659 222
 677 45
 687 98
 776 100

<i>IG II²</i>		<i>IG II²</i>	
1144	394	3198	147
1146	281, 425	3266 C	199
1147	βλ. 425	3453	80
1148	396	3455	97
1152	398	3464	81
1156	378	3472	408
1157	399	3474	106
1159-1160	βλ. 400	3481	409
1165	282	3484	110
1167	βλ. 400	3486	111
1355	141	3488	112, βλ. 411
1357	79, 280α	3496	104
1373-1489	77	3515	120, 411
1382	76	3538	287, 427
1388-1401	βλ. 339	3554	123
1412-1444	βλ. 34, 38, 39, 40	3555	124
1472	257	3556	125
1479	40	3593	49
1492	93	3678	142
1502	202	3892	259
1507	84	3935	126
1514-1531	206	3992	291, 433
1590	88	4036	121
1654	280	4071	290, 432
1740	βλ. 400	4095	129
1748	βλ. 400	4225	176
1751	βλ. 400	4247	130
1753	βλ. 400	4318	4, 90
1817	146	4328	6
1824-1826	146	4329	8
1943	109α	4331	91
2338	381	4334	10
2370	βλ. 400	4338	11
2488	205	4339	12
2802	116, 371	4339a	104
2824	193	4340	127
2828	397	4341	122
2836	βλ. 400	4344	128
2939	12	4348	96
2942	204	4360	186
3031	392 (2)	4596	217
3173	118	4626	340
3193	137	4640	252
3194	138	4643	268

IG II²

4663	253
4707	336
4719	201
4724	428
4740	330
4748	260
4756	241
4757	242
4758	234
4778	243, 261
4786	364
4791	210
4819	249
4848	337
4862	223
4869	238
4964	333
4965	332
4982	368
4992	266
5006	262

IG II²

5024	341
5026	373
5050	459
5058	284, 426
5096	324
5113	270
5129	264
5131	421
5147	βλ. 198
5149	227
5152	246
5166	230
5183	228, 247
5195	390
13284	176

IG II³ 1

298	85
392	380
444	22, 41
445	209
447	42, 89, 185
531	203
551	350

IG II³ 1

879	222
912	98
1026	100
1034	45
1056	99

IG II³ 4

10	118
16	323
21	395
36	193
40	201
221	391

IG II³ 4

230	397
540	392 (2)
641	12
676	186
849-851	325, 342
984	248
990	249

IG II³ 4

1004	252
1006	253
1007	260
1008	265
1010	243, 261
1214	268
1215	269, 335
1216	336
1218	367
1220	340
1230	364
1232	330
1236	337
1306	238
1309	241
1310	242
1358	4, 90
1364	5
1369	6
1370	7
1371	8
1374	91
1377	10
1380	11
1384	104
1385 I	βλ. 104
1388	122
1997 I	324
2025 I	230
2025 II	368

IG II³ 4

1391	127
1392	128
1398	147
1400	96
1401	169
1425	428
1505	217
1508	223
1580	218
1741	262
1742	234
1744	210
1745	390
1797	333
1800	332
1805	266
1844-1845	228, 247
1908	284, 426
1910	209α, 459
1917	341
1918	373
1958	βλ. 198
1960 I	227
1962	246
1967 II	264
1969 III	421
1983	270

IG III

191	259
3853	50, 131

IG XII 5

444	303
-----	-----

Oikonomides, *The Two Agoras*

3-4, II	214
---------	-----

JHS

75 (1955) 154, ἀρ. 3	61
----------------------	----

M-L

23	17, 159
----	---------

SEG

2, 8	379
12, 96	392 (1)
14, 29a	61
21, 527	419
21, 540	3, 280α

SEG

21, 541	82
22, 110	239, 410
30, 99	382
33, 158	148
53, 143	109
55, 112	180
59, 218	240

SEG

39, 218	409
40, 122	109 α
46, 65	318
48, 243	169
52, 48	3, 79, 237 α , 280 α , 348

ZPE

142 (2003) 65-86	10
------------------	----

